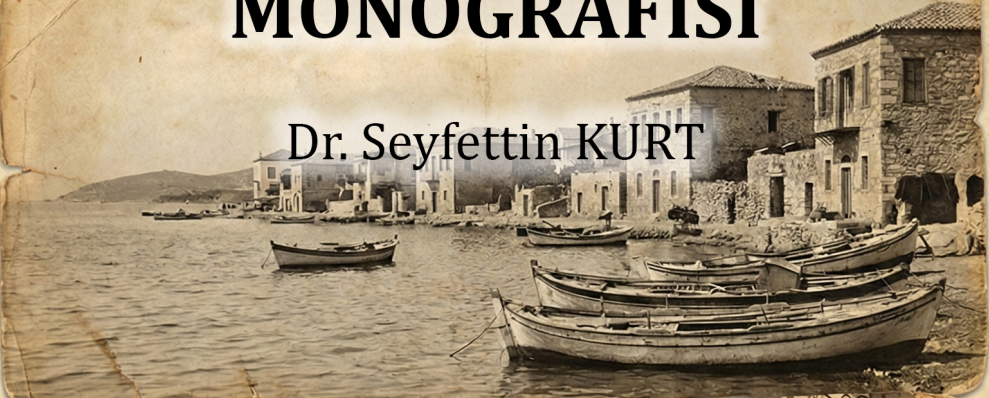

BİR KASABA MONOGRAFİSİ

Dr. Seyfettin KURT

Bu Kitap 2013 Yılında Yazılan "Yenişakran Beldesinin Cezaevi Açılmadan Önceki Sosyal Yapısının İncelenmesi İsimli Yüksek Lisans Tezi Esas Alınarak Yazılmıştır.

BİR KASABA MONOGRAFİSİ

Dr. Seyfettin KURT

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)

©Çizgi Kitabevi

Aralık 2025

ISBN: 978-625-396-742-0

Yayıncı Sertifika No: 52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

- Cataloging in Publication Data (CIP) -

KURT, Seyfettin

BİR KASABA MONOGRAFİSİ

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1
Meram/**Konya**
(0332) 353 62 65

Konevi Mh.
Larende Cad. No:20/A
Meram/**Konya**
(0332) 353 62 66

Siyavuşpaşa Mh.
Gül Sk. No: 15 B
Bahçelievler/**İstanbul**
(0212) 514 82 93

www.cizgikitabevi.com

   / cizgikitabevi

ÖNSÖZ

Toplumsal yapı ve dönüşüm çalışmalarında genellikle, belli bir zaman diliminde, belli bir yerleşim biriminde, bireyler, gruplar, sosyal tabakalar, sosyal sınıflar ve bunların arasındaki ilişkilerde yaşanan farklılaşma ve dönüşüm incelenmektedir.

Sosyal yapıda ki bu dönüşüm dışarıdan bir etki olmadan, zamana bağlı olarak, belli bir dinamik içinde gerçekleşmektedir. Fakat bazen, büyük afetler, savaşlar, göçler, büyük teknolojik buluşlar, keşifler, sanayi yatırımları gibi nedenlerle, sosyal dönüşüm ve yapı değişiklikleri, kendi zaman alışkanlıklarının dışında ve ani değişiklikler gösterir.

Bu çalışmada da belli bir yerleşim bölgesinde, (Yenişakran kasabasında), devletin yaptığı büyük bir hapishane kampusunun neden olacağı, göç hareketine bağlı olarak gerçekleşecek sosyal yapı değişim ve dönüşümleri, başlangıcında tespit edilerek, sosyolojinin ölçme ve analiz metodları kullanılarak, kayıtlara geçirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın yapılabilmesi, elbette ki birçok insanın katkısıyla mümkün olabilmıştır. Öncelikle, tezimi ve bu konudaki saha çalışmamı uygulanabilir bularak, kabul eden ve beni cesaretlendiren, Danışman Hocam, Profesör Doktor, Sayın Abdullah TOPÇUOĞLU'na, yardım ve rehberliklerini hiçbir konuda esirgemeyen, Sosyoloji bölümü hocalarından, Yard. Doçent Doktor, M. Ali Aydemir" e ve Yard. Doçent Doktor H. Hüseyin Taylan" a, çok teşekkür ediyorum.

Ayrıca saha uygulamalarım sırasında ellerinden gelenin fazlasını yapmaya çalışan Öğretmen Ümit KOCAKARADAYI" ya, Yenişakran Belediyesi Yazı İşleri Müdürü Engin MEMİŞ" e, Haşim Mızrak Öğrenci Yurdu Müdürü Mesut KOCABAY" a teşekkürlerimi sunarım.

KONYA - 2013

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
-------------	----

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL YAPI, GÖÇ VE HAPİSHANELER	15
1. KAVRAMSAL OLARAK SOSYAL YAPI	15
2. YAPI KAVRAMININ ÖZELLİKLERİ	22
2. 1- Yapı, Aralarında Her Hangi Bir İlişki Bulunan Parçalar Birliğidir.....	22
2. 2- Bir Yapı Parçalarına Göre, Tüm Parçalarda Kendi Unsurlarına Göre Bir Bütündür.	23
2. 3- Yapı Ve Parçalar Aynı Özelliğe Sahiptir Ve Her Parça Da Birer Etkileşim Örüntüsüdür. ..	24
2. 4- Yapıda Parça, Bütünden Daha Büyük Olamaz. Ama Bir Parça Bütün Kadar Önemli Olabilir.	24
2. 5- Yapı Parça Bütün Arasındaki İstikrarlı İlişkilerden Oluşur.....	24
3. YAPISAL ÖGELER	25
3. 1-ÇEVRE	25
3. 1.1. Tabii Çevre.....	26
3. 1. 2. Sosyal Çevre	30
3. 1. 3. Kültür Çevresi	32
3. 1. 4. Sosyo – Kültür Çevresi.....	32
3. 1. 5. Tabiatüstü Çevre	33
3. 2. SOSYAL AKTÖRLER.....	34
3. 3-ROL VE STATÜLER.....	36
3. 4- ORGANİZASYON	37
4. BİR SOSYAL YAPI OLARAK HAPİSHANELER	38
5. GÖÇ VE GÖÇÜN SOSYAL YAPIYA ETKİLERİ	47
5.1. GÖÇ SINIFLANDIRMALARI.....	52
5.1. 1- Fichter’ in Göç Tasnifi	52
5. 1. 2- Petersen’ in Göç Tasnifi	55
5. 1. 3- Özcan’ın Göç Tasnifi	57
5.2. GÖÇ VE DEĞİŞME	57
6. SOSYAL YAPI, CEZAEVLERİ, GÖÇ VE DÖNÜŞÜM.....	58

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ ve VERİLERİN ANALİZİ	64
2. 1. KONU VE AMAÇ	64
2. 2. YÖNTEM	67
2.2.1. Yazılı Kaynak Taraması.....	67
2. 2. 2. Gözlem	68
2. 2. 3. Anket	69
2. 2. 4. Görüşme –Derinlemesine Mülakat.....	69
2. 3. YENİ ŞAKRAN.....	70
2. 3. 1. Yenişakran’ın Tarihi	70
2. 3. 2. Hisarlık Tepesi	71
2. 3. 3. Kuruluş	72
2. 3. 4. Yenişakran’ın Nüfusu.....	73
2. 3. 5. Yenişakran’ın Coğrafi Konumu	75
2. 4. BELDENİN SOSYAL ENVANTERİ VE SOSYAL HAYATI	75
2. 4. 1. İdari Yapı	75
2. 4. 2. Sosyal Hayat	77
2. 4. 3. Yenişakran Beldesinde Bulunan Resmi Kurumlar Ve Özel Kuruluşlar	78
2. 4. 4. Ulaşım	80
2. 4. 5. Ekonomik Hayat	81
2. 4. 6. Gündelik Hayat	84
2. 4. 7. Asayiş ve Suç Durumu.....	87
2. 5. SAHA ARAŞTIRMA VERİ ANALİZİ VE SONUÇ	95
2. 5. 1. Beklenti Anketi Betimleyici Analizler	95
2. 5. 2. Beklenti Anketi Karşılaştırmalı Analizler	119
SONUÇ.....	134
KAYNAKÇA	138

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo -1. Yeni Şakran Bölgesi Suç İstatistikleri.....	89
Tablo – 2. Yeni Şakran İlçesi Nüfus Dağılımı	90
Tablo – 3. Yeni Şakran İlçesi Suç Sayıları ve Nüfus Oranları İstatistiği	92

Araştırma Verileri Analiz Tabloları

Tablo - 1. Yeni Şakran'lı olanlar ve göç edenlerin dağılımı	97
Tablo - 2. Göç Edenlerin Kaç yıldır Yeni Şakran'da Yaşadıklarının Dağılımı	97
Tablo - 3. Göç Edenlerin Memnuniyetleri Dağılımı	98
Tablo - 4. Göç Edenlerin Asıl Memleketlerinin Dağılımı	98
Tablo - 5. Yenişakran'da yaşamının nedenleri dağılımı	99
Tablo - 6. Gelecek yıllarda Yeni Şakran' da yaşama düşüncesi	99
Tablo - 7. Aynı Hanede Yaşayan Kişi Sayısı.....	100
Tablo - 8. Yeni Şakran' da Akrafa olma durumu	100
Tablo - 9. Akrabalık ilişkileri.....	101
Tablo - 10. Yeni Şakran' da komşuluk ilişkilerinden memnuniyet düzeyleri	101
Tablo - 11. Halk Yeni Şakran' ı Nasıl Tanımlıyor	102
Tablo - 12. Yeni Şakran' da Kurulacak olan Hapishane Kampusu biliyor mu?	103
Tablo - 13. Hapishane Kurulacağı Bilgisine Nasıl Ulaşıldığı.....	104
Tablo - 14. Hapishane Kampusu Yeni Şakran'ı Nasıl Etkiler	105
Tablo - 15. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran'a Göçü Nasıl Etkileyecek.....	105
Tablo - 16. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran'ın Tanıtımını Nasıl Etkileyecek	107
Tablo - 17. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran'da Suç Oranlarını Nasıl Etkileyecek	108
Tablo - 18. Suçluların Beldeye Yerleşmesi Nasıl Karşılıyor?.....	109
Tablo - 19. Mahkûm Yakınlarının Yerleşmesi Nasıl Karşılıyor?	109
Tablo - 20. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' da Gayri Menkul Kiralarını Nasıl Etkileyecek	110
Tablo - 21. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' da Gayri Menkul Fiyatlarını Nasıl Etkileyecek	110
Tablo - 22. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' da Hayat Pahalılığını Nasıl Etkileyecek	111

Tablo - 23. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' da Ticari Hayatı Nasıl Etkileyecek	112
Tablo - 24. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' da Turizmi Nasıl Etkileyecek	113
Tablo - 25. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' a karşı Kamuoyunun İlgisini Nasıl Etkileyecek	113
Tablo - 26. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' a Devletin İlgisini Nasıl Etkileyecek	114
Tablo - 27. Cinsiyet Dağılımı	115
Tablo - 28. Yaş Dağılımı	115
Tablo - 29. Medeni Durum	116
Tablo - 30. Çalışma Durumu.....	117
Tablo - 31. Sektör Dağılımı.....	117
Tablo - 32. İş Dağılımı	118
Tablo - 33. Eğitim Durumu.....	119
Tablo - 34. Yeni Şakran'da Yaşama Süresine Göre Cezaevi Kampusune Bakış.....	121
Tablo - 35. Yaş Dağılımına Göre Cezaevi Kampusune Bakış	122
Tablo - 36. Cinsiyete Göre Cezaevi Kampusune Bakış.....	123
Tablo - 37. Çalışma Durumuna Göre Cezaevi Kampusune Bakış.....	124
Tablo - 38. Sektörlere Göre Cezaevi Kampusune Bakış.....	125
Tablo - 39. Eğitim Durumuna Göre Cezaevi Kampusune Bakış.....	126
Tablo - 40. Cinsiyet dağılımına Göre Yenişakran'da Suç Oranlarının Değerlendirilmesi	128
Tablo - 41. Yaş Dağılımına Göre Yenişakran'da Suç Oranlarının Değerlendirilmesi.....	129
Tablo - 42. Eğitim Durumuna Göre Yenişakran'da Suç Oranlarının Değerlendirilmesi.....	130
Tablo - 43. Çalışma Durumuna Göre Yenişakran'da Suç Oranlarının Değerlendirilmesi.....	131
Tablo - 44. Yaşanılan Süreye Göre Yenişakran'da Suçluların Beldeye Yerleşmesine Bakış ...	132
Tablo - 45. . Yaşanılan Süreye Göre Yenişakran'da Mahkum Yakınlarının Beldeye Yerleşmesine Bakış	133

GİRİŞ

“Bir sosyal bilimci için Türk toplumunu gözlemlemek çok heyecan vericidir. Ondan da öte, her şeyin her an değişme halinde olduğunun bilincinde ise, bu değişmenin yavaş mı ya da hızlı mı olduğunu, çeşitli yönlerin karşılıklı etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini belirlemek, yorumlamak ve yeni bilgiler üretmek, son derece doyurucu bir uğraştır.” Diyor, Mübeccel Kıray, Toplumsal Yapı ve Toplumsal Değişim adlı kitabının önsözünde.

Bu yol gösterme ışığında baktığımızda, önümüzde gerçekten sosyal yapı ve değişim konusunda laboratuvar olma özellikleri gösteren çok yönlü bir olgu duruyor.

Bu gerçekten heyecan verici bir çalışma. Bir yanda tarihiyle, coğrafi konumuyla, ekonomisiyle, ticaretiyle, eğitimiyle, diğer şehirlerle kurduğu ilişkileriyle, yaşayan nüfusu ve demografik özellikleriyle eski bir sosyal yapı, Yenişakran bölgesi.

Diğer yanda kendine özgü yapısıyla, toplumun hukuk normlarına karşı koymuş, ceza almış özel misafirleriyle, onları gözetlemek ve kapalı tutmakla yükümlü ceza infaz memurları, kolluk güçleri ve idari personeliyle bir başka sosyal yapı, “Aliağa Ceza İnfaz Kurumları Kampusu..

Elbette ki hapishane kampusunda hayat tam olarak başladıktan sonra bu iki sosyal yapının birbirini etkilememesi, yavaş yavaş birbirlerinin hayatlarına, yaşam alanlarına nüfuz etmemesi mümkün değil.

Tüm toplumsal yapı değişimleri gibi, bu etkileşim de birdenbire olmayacaktır elbette. Yıllar içinde, yavaşça gerçekleşecektir bu değişim ve dönüşüm. Değişim ve dönüşümü Türkiye ölçeğinde çok yakından izleyen ve bu konuda

birçok kitapları olan Kıray, dönüşüme şu şekilde yaklaşılması gerektiğini belirtiyor.

“Zaman gibi soyut bir kavramın değişmesinden, metro polleşme sürecinin izlenmesine, küçük ya da büyük toprak sahipliği yörelerinde köylülüğün bitişinin izlenmesinden, nüfus yapısının değişmesine, kente göçenlerin, yeni düzene uyum için oluşturdukları yaşam stratejilerine kadar, değişmenin çok çeşitli yönlerinin ciddi metot ve tekniklerle ele alınması ve analiz edilmesi gereklidir.”

Çünkü bu karşılıklı ve zamansal etkileşim sonunda” Şehirleşme, nüfusun ücretlileşmesi, işçileşmesi, yeni meslek ve iş düzeninin ortaya çıkması ile geri dönülmez (irreversible) yapısal bir değişme başlayacaktır.

Toplum bu sürecin dalga dalga yayılması sonucunda, dipten doruğa eski yapının, ilişkiler, kurumlar, değerler, düşünceler yönünden büyük değişimini hızla oluşturmaya, diğer bir deyişle, kendisini dipten doruğa yenileyerek, “genel” değişme süreçlerini yoğun olarak yaşamaya başlar.”

Peki, toplumların mikro ve makro sosyal yapılarında bu etkileşim ve dönüşüm neticesinde, yeni sosyal formlar, değerler ve yeni sosyal yapı nasıl oluşur? “Hiçbir toplumsal gelişme, hiç aksamadan dümdüz bir çizgi üzerinde sürüp gitmez. Bizim toplumumuzda da her insan ilişkisinde her kurumda, her değer ve zihniyette, en çok etkilenen çok çabuk değişen olduğu gibi, orta hızla değişenler çok yavaş değişenlerle etkileşe etkileşe, bunlara bir arada işlerlik kazandıran, yeni mekanizmalar, kurumlar,ara formlar oluşturma oluşturma ve toplum yapısını yenileye yenileye aynı kurumlar, ara eskisi ile ilişkisini yok ede ede yeni bir temel toplum oluşturma yapısına ulaşmaktadır.” (Kıray1999, 8)

Yaklaşık 4 000 nüfuslu bir kasabaya yerleştirilecek 7500 nüfuslu bir hapishanenin getireceği sosyal, ekonomik, kültü-

rel hareketliliğin ve aileleriyle birlikte 10 000 kişiyi bulacak bir memur ve güvenlik personelinin oluşturacağı nüfus yoğunluğunun, o bölgede muazzam bir sosyolojik değişim başlatacağı açıktır. Başlangıçta yüzeysel olsa da bu değişikliklerin uzun vadede sosyal yapı değişikliklerine yol açma potansiyeli barındırdığı ortadadır.

Bu çalışma bu konuda ileride yapılacak saha çalışmaları için bir sıfır noktası, bir başlangıç, bir nirengi noktası olmayı amaçlamaktadır. Dikeçligil" in de ifade ettiği gibi "Bir sosyolojik araştırmada yapısal analizin amacı, etki tepki ilişkisinde bulunan unsurların etkileşim ağındaki ağırlık paylarının, belirleyicilik durumunun ne olduğu ve hangi faktörlerle ve nasıl değiştiğini anlamaya ve açıklamaya çalışmaktır."

Yenişakran cezaevinin inşa edilerek 2012 kasım ayında hizmete tam olarak girecek olması, genelde Aliğa'yı özelde de Yenişakran havzasını bir sosyal laboratuvara dönüştürmektedir. Böylelikle az önceki satırlarda sözünü ettiğimiz toplumsal değişim ve dönüşüm başlamadan önce '0' noktasını her iki kurum içinde tespit etme ve ileriki yıllarda da değişim ve dönüşümü sosyoloji ilminin imkanları dahilinde ölçümleme ve izleme imkanı doğmuş olacak.

Bu çalışma yapılırken şöyle bir yol ve metot izlenmiştir. Konunun hangi düzlemde ele alındığının tam anlamıyla anlaşılması için kullanılan tüm kavramların irdelendiği, kavramsal çerçeve anlatılmıştır.

Bu baptan olarak, sosyal yapı kavramı, tüm yönleriyle, anlam, sosyolojide ki yeri ve varoluş perspektifi içinde ele alınıp incelenmiştir. Diğer bir belirleyici kavram olan göç kavramı, gerek genel ve makro yaklaşımla gerekse mikro ve bölgesel yaklaşımla ele alınıp, özetlenmiştir.

Kavramsal çerçeve içinde çalışmanın hacminin el verdiği oranda incelenen bir diğer kavramda, hapishane kavra-

mıdır. Çalışmada uygulanan yöntemler, amaç, tez için gerekliliği de göz önünde bulundurularak çerçevesi belirlenmiştir. Bu amaçla, anket, görüşme, yazılı tarama çalışmaları anlatılmış ve örneklendirilmiştir.

Hem Yenişakranın, hem Aliğa Ceza İnfaz Kurumları kampusunun şu anki halinin bir sosyal ve fiziki envanteri ortaya konulmaya çalışılmış, anın sosyometrik fotoğrafı çekilmiştir. Nihayet analiz ve değerlendirmeler sonucunda tezler ileri sürülmüş ve çıkarımlar yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL YAPI, GÖÇ VE HAPİSHANELER

I. KAVRAMSAL OLARAK SOSYAL YAPI

Sosyal yapı kavramı sosyolojinin ana konularından biridir. Böyle olması onu tamamen kavranmış bütün veçheleriyle çözümlenmiş yapmamaktadır. Hem” yapı” kavramı, hem” sosyal yapı” hem “sosyal yapı ve değişim” kavramları henüz üzerinde uzlaşılammış tanım ve çerçeveleriyle kaotik durumlarını sürdürmektedirler. “Toplumsal yapı ve toplumsal değişme kavramları yaşadığımız dünyadaki diğer birçok kurum ve kavram gibi 18. Yüzyılın sonunda yaşanan Fransız devrimi ile, Sanayi devriminin sonucunda ortaya çıkmıştır. Toplumsal yapı ile kastedilen toplumu oluşturan bireyler, gruplar, etnik topluluklar, inanç toplulukları, statü grupları, sınıflar, toplumsal cinsiyetler arasındaki sistematik ilişkiler bütünüdür. Toplumsal değişme ile kastedilen ise, bu ilişkilerde yaşanan dönüşümdür. Kavramlar üzerinde uzlaşma olmamasının temel nedenlerinden biri, hatta birincisi, toplum kavramı üzerinde uzlaşmanın olmaması, diğer bir neden ise, toplumsal değişme ile farklı bir sürecin kastedilmesidir. (Alpkaya-Duru 2012, 5). Sosyologlar önce, “yapı” kavramını tartışmış ve bu kavramın toplum bilimdeki fonksiyonunu ve karşılığını anlamlandırmaya çalışmışlardır. “Yapı kavramı sosyolojide ve diğer sosyal bilimlerde aşağı yukarı kırk yıldan beri ilgi görmektedir. Yapı kavramı farklı anlamlarda kullanılıyor ve tartışmalı bulunuluyorsa da genelde, tamamıyla şekilsiz olmama şartıyla herhangi bir şey bir yapıya sahiptir. Bundan dolayıdır ki, sosyal bilim araştırmalarında bir şeylere denk düşmekte ve bir ihtiyacı karşılamaktadır. (Sayın 1985, 23 ten alıntılanan Aydın 2005 Kon-

ya) diyen Sayın, yapının şekli bir gereklilik olduğunu ve varoluşsal bir zorunluluk olduğunu, bir şey varsa yapısı da olmalıdır, varsayımının gereği olarak, sosyal konuların da bir yapısı olması gerekliliğinden vareste tutulamayacağını beyan ediyor.

“Sosyal yapı kavramı genelde iki kaynaktan gelmektedir.

-Organik model

-Dilbilimsel model

Daha çok Spencer’in başını çektiği organizmacı yaklaşıma göre, yapı bir organlar birliğidir. Nasıl ki her canlı, organların uyumlu bir birleşmesinden meydana geliyorsa, toplumlarda belli organlardan meydana gelmektedir. Spencer’e göre diğer canlılar gibi toplumlarda bir evrimleşme süreci içinde uzmanlaşırlar ve farklılaşırlar.

Düşünür burada yapıyı bir veri olarak alır ve toplumda bunu örgüte tekabül ettirir. Bir başka sosyal antropolog olan Radcliffe Brown ise, Spencer’in toplumsal yapı kavramına bazı yeni açılımlar getirmiştir. Buna göre toplumsal yapı, aralarında kurumsal olarak kontrol edilmiş veya belirlenmiş ilişkileri olan kişilerin bir düzenlenmesidir. Mesela buna göre bir ordunun yapısı demek, kolordu, alay, tabur, bölük, manga, tim gibi alt birimlerin sıra düzenini ifade eder. Tabi bunu tamamlayan bir görevliler hiyerarşisi vardır. Bunlar orgeneralden onbaşıya kadar kademeli bir hal almışlardır. Radcliffe Brown’a göre toplumsal yapılar, kurum gibi istikrarlı, sürekli, eşgüdümlü oluşumlardır.

Toplumsal yapı düşüncesinin ikinci ilham kaynağı fonologie yani dilbilimdir. Bu eğilimin en önemli temsilcisi Ferdinand de Saussure’dür. Saussure’e göre en belirgin sosyal sistem dildir. Çünkü dil, kendi öz düzeni olan bir sistemdir. Daha önemlisi de dilin, bir sosyal gerçekliğin ifadesi

olmasıdır. Böylece toplumsal yapı ifadesini ancak dilde bulur.

Toplumsal yapı konusunda dil bilimsel düzlemde çalışmalar yapmış bir diğer düşünür Levy Strauss" dur. Strauss, Saussur" un görüşünü daha ileriye götürür, ona göre dil sadece toplumsal gerçekliğin sembolik bir ifadesi değil, dildeki fonetiğin(ses düzeninin) bile toplumsal bir anlamı vardır. Mesela her toplumda ikili kategorik ifadeler bulunmaktadır. İyi-kötü, siyah-beyaz, acı-tatlı, gibi. Bu ikilemelerde öncelenen olgu ilk sırada gelmekte, başka türlü insanlara ters gözükmektedir'.

Burada dil biliminden yola çıkan düşünürler insanların yapı kavramının esinini, ilhamını zaten kullanmakta oldukları bir fenomenin, dilin düzeninden, sisteminden etkilenecek toplumsal düzen fikrine ulaştıklarını söylemektedirler.

"Strauss" a göre yapı denen bu dilsel gerçeklik, hemen görünürde değil, gerçeğin içinde saklıdır. Yapısal analiz bu gerçeğin açığa çıkarılması demektir. Ne var ki göz ardı edilemeyecek bu yaklaşımın sakıncaları vardır. Mesela ortaya çıkarıldığı düşünülen saklı gerçek, nesnel gerçekliğin bir ifadesi olabileceği gibi, gerçeği yansıtmayan, analizcinin kurgularından ibaret bir şeyde olabilir. Ama yine de bu yapı arayışı, şekilsizi şekillendirme, soyutu somutlaştırma, keyfi olanı düzene indirme, bir zorunluluğu keşfetme çabasıdır. (Sayın 1985, 27'den alıntılan Aydın 2005 Konya) Bu açıklamadan sonra denebilir ki Levi Strauss ve Radcliffe Brown"un görüşleri iki farklı yapı kavramına denk düşmektedir. Radcliffe yapıyı kavramsal bir modelle, buna karşılık Strauss ise kuramsal bir modelle anlatmaya çalışmıştır.

Bütün bu açıklamalardan sonra diyebiliriz ki, yapı kavramı sosyal bilimler için önemli bir kavramdır, ancak farklı anlamlar içermektedir. Mesela mimaride yapı temel, duvar-

lar ve çatının oluşturduğu bütünlüktür. Ancak burada yapı bunların hemen bir araya getirilivermesi değil aynı zamanda bir sıradüzenidir. Yapı niteliği taşıyabilmesi için en altta temel, onun üstünde duvarlar ve en üstte çatı olmalıdır.

Yapı bazen bir araba motorunda olduğu gibi, yukarıdaki yapı örneğinden farklı olarak, hareketli olur, parçalar bir düzen içinde yer değiştirirler. Bazen de yapı hareketli olsa da bir motor gibi somut değil, soyut öğelerden oluşur. Üstelik bunun görünen bir tarafı varsa da bir de saklı yanı vardır. ." (Sayın 1985, 29'dan alıntıl原因 Aydın 2005 Konya) "Sosyolojide beşeri oluşumların analizi için büyük önem ifade etmesine rağmen yapı kavramı tam yerini bulamamıştır. Di-keçliğil" in ifadesiyle yapı kavramı zihnimizde değil, dilimizdedir. Bunun sebebi farklı yaklaşımlar tarafından farklı anlamlar yüklenmesidir.

Mesela makro sosyolojik yaklaşıma göre yapı, bütünün genel çizgileri iken, mikro sosyolojik yaklaşıma göre sosyal oluşumları ifade eden eksen kavramlardır. Sosyolojide yapı ile anlatılmak istenen şey genelde tüm değişim ve dönüşümleri içinde sosyal varlığın kazandığı formdur. Gerçekten de farklı kazanımların ortak tarafı, yapının bir etkileşim örüntüsü olduğuudur.

Burada genel olarak; "Parçalar, Örüntü ve Etkileşim" gibi üç temel ilkenin varlığından söz edebiliriz. Parçalar alt birimleri, örüntü kazandığı bütünlüğü, etkileşim ise dinamik varlığı anlatmaktadır. (Aydın 2005,8) Bu yaklaşımlardan anlıyoruz ki yapı kavramı ister dilimizde kabul edelim ister zihnimizde kabul edelim, kendisi soyut, etkileri ve görüngüleri somut bir kavramdır. Tıpkı dünyanın etrafını sardığını farz ettiğimiz paralel ve meridyenler gibi.

"Belirtildiği üzere yapı kavramı sosyolojinin başından beri bir biçimde vardır. Hatta ona nispetle var olan ve yapı-

salcılık adı verilen bir akımın tarihi de ta başlangıçlara kadar geriye götürülebilir. Ancak yapı kavramının sosyolojide yaygın bir kullanıma kavuşması 1950 sonrasında Amerikan sosyolojisine hâkim olan fonksiyonalist yaklaşım ile olmuştur.

Gerçi sosyolojiye yapı kavramı ilk defa İngiliz düşünür, H. Spencer" in toplumu yüksek düzeyde canlı bir organizmaya benzeterek bu durumu yapı ile ifade etmesiyle girmiştir. Ama kavram sosyolojideki yaygın kullanımını T. Parsons ve fonksiyonalist ekol ile kazanmıştır. R. Merton bu analize fonksiyon kavramını eklemiş, bundan sonra da yapı ve fonksiyon kavramları yapısal-fonksiyonel şeklinde birlikte kullanılagelmiştir. (Dikeçligil 1997,652)

Türkiye"de ise Behice Boran ve Mübeccel Kıray yapısalcılığın en belirgin temsilcileridir. Gerçekten de yapıya farklı anlamlar verilmiştir. Mesela bu konu ile yakından ilgilenen Nihat Nirun" a göre yapı "dinamik sosyal bünyenin" iskeletidir. Yani yapı dinamik oluşumun kendisi değil, çevre, insan, kültür gibi ana öğelerin oluşturduğu temel çerçevedir.

Mübeccel Kıray"a göre yapı ilişkiler sistemi veya aynı anlama gelmek üzere kurumlar bütünüdür. Bu tanımda vurgu somut öğelerden çok bütünlük sağlayıcı ilişkiler örgüsünedir. Bilindiği gibi kurumlarda sonuç itibarıyla süreklilik kazanmış, eşgüdümleşmiş ilişkiler ağıdır. Bu arada Behice Boran"a göre de yapı, kurumlar ve ilişkiler sistemidir (Aydın 2005 8).

Bir başka Türk sosyolog, Birsen Gökçe"de yapıyı aşağıda ki gibi tanımlar ve toplum bilimiyle ilişkisini şu şekilde kurar. "Toplumsal yapı, toplumbilimin temel kavramlarından biridir. Toplumbilim literatüründe farklı yaklaşımlar, farklı tanımlar çerçevesinde ele alındığı görülmektedir. Toplumsal örgüt, Toplumsal sistem, Toplumsal kurum ile eş ya

da benzer anlamlı kullananlar olduğu gibi toplumsal ilişki, toplumsal rol kavramlarından hareketle toplumsal yapıyı açıklamaya çalışanlar da vardır.

İnsanların bir arada yaşamalarından doğan topluluklara toplum adı verilir. Toplum, içinde otoriteyi, yardımlaşmayı sağlayan, grupları oluşturan, insanların davranış ve özgürlüklerini denetleyen bir kurallar bütünüdür. Bir başka deyişle toplum, toplumsal ilişkilerden oluşan bir yumaktır. O halde büyüklüğü, uygarlık düzeyi, ekonomik uğraşısı, dili, dini, inandığı değerler ve uyduğu kurallar ne olursa olsun, ortak bir yaşayışa sahip her insan topluluğu bir toplum meydana getirir. Kuşkusuz toplum bir araya gelen kişilerin basit bir toplamı da değildir. Her toplumda görülen iki evrensel özellik söz konusudur. Her toplum bir iç düzene yani belirli bir yapıya sahiptir. Bu yapı durağan değildir, değişime açıktır. (Gökçe 2004 2) Toplumu tanımak bir yandan onun iç düzenini yani yapısını, öte yandan da işleyişini ve gelişimini gözlemlemekle olur.

Toplumların yapısını, düzenini insanların birbirleriyle olan ilişkilerini, toplum içinde cereyan eden çeşitli olayları toplumun gelişmesini, değişmesini, nicel ve nitel değişikliklerini konu eden bilime toplum bilim denir. Batı dillerindeki söylenişle sosyoloji, çeşitli toplumların yapısını, toplumsal olayları, toplumsal gelişmeleri, toplumsal ilişkileri ortaya koymaya ve bu konularda yasalara varmaya çalışan bir bilimdir. (Gökçe 2004 4)

“M. Abrahamson’ a göre yapı, bir olgunun kan dolaşımı örneğinde olduğu gibi, uzayda örgütlenmiş tasarımıdır. Düşünür belki Nirun gibi yapıyı bir ana çerçeve olarak düşünüyor, ancak ondan farklı olarak, bu bir tasarımıdır, gerçekte olmayan zihinsel bir kurgulamadır. Küçük ve büyük kan dolaşımları şemasında olduğu gibi toplumsal öğeler

soyutlanmış olarak bir yerde durmamaktadırlar. Ama biz her sosyal kültürel varlığın mesela bir ekonominin, bir ideolojinin, bir ailenin olduğunu ve bunların bir yerlerde durduğunu düşünürüz. Ne var ki bu öğeler diğerlerinden soyutlanmış olarak bulunmazlar, biz öyle tasarımlarız. Ancak unutulmamalıdır ki zihinsel bir inşada olsa, sosyal yapının gerçekte örtüşen bir tarafı vardır, yani tamamen bir hayal ürünü değildir. Kaldı ki bu tasarım bize sosyal olguların soyutluluğunun verdiği analiz sıkıntısını aşma imkânı verir.

Yapı, sosyal yapı, sosyal yapı değişimleri üzerine çok şey yazmış olan T.Parsons ise yapıyı “öğeler arası eylem bağımlılığı” olarak tanımlar. Bu tanımın öncekilerden farklı tarafı, yapıyı daha dinamik bir olgu olarak algılamasıdır ki bu Nirun” un “dinamik sosyal bünye”sini de kapsamaktadır. Yani buna göre yapı hem ana öğelerden oluşan bir iskelet, hem de bunun işleyiş biçimi eylem sürecidir.

Sosyal yapı, dinamik sosyal bünyenin adeta bir iskeleti ve çerçevesidir. Sosyal bünyenin dış görünüşü ile ilgilidir. Dinamik sosyal bünye oluşumlar ve süreçlerdir, bir bakıma sosyal yapının işleyişidir. Sosyal yapı bir sosyal mekân, sosyal dinamik bünye ise bu mekân içindeki hareketlerdir.

Bunları birbirinden ayırmanın pratik yolu olguların yapı, süreçlerin dinamik bünye ile ilgili olduğunu görmektir. Mesela, grup bir sosyal yapı ögesidir, bir sosyal aktördür. Ama gruplaşma bir süreç olarak bir sosyal dinamik bünye ögesidir. Bir benzetme yapmak gerekiyorsa, sosyal yapı varlığın anatomisi, dinamik bünye fizyolojisidir. (Nirun 1991, 125,146). Yapı kavramını bu ön bilgilerle özetledikten sonra, artık yapı kavramının özelliklerine geçebiliriz.

2. YAPI KAVRAMININ ÖZELLİKLERİ

Yapı kavramının özellikleri konusunda en önemli tasnifi “Yeni Türkiye “Sosyal Yapı Analizi “eserinde Beylü Dikeçli-gil yapmıştır.

Yapı kavramının temel özellikleri 5 (beş) ana maddede incelenmiş ve analiz edilmiştir.

1. Yapı, aralarında herhangi bir ilişki bulunan parçalar birliğidir.

2. Bir yapı parçalarına göre, tüm parçalarda kendi unsurlarına göre bir bütündür.

3. Yapı ve parçalar aynı özelliğe sahiptir ve her parça, birer etkileşim örüntüsüdür.

4. Yapıda parça, bütünden daha büyük olamaz, ama yerine göre bir parça bütün kadar önemli olabilir.

5. Yapı, parça bütün arasındaki istikrarlı ilişkilerden oluşur.

Şimdi bu özelliklere biraz daha yakından bakalım,

2. 1- Yapı, Aralarında Herhangi Bir İlişki Bulunan Parçalar Birliğidir.

Aralarında herhangi bir ilişki bulunmayan parçalar veya unsurlar bir yapı oluşturamazlar. İlişki temel esastır ve bu ilişki genel olarak fonksiyonel bir bağlantı içerisinde gerçekleşir. Ancak bu yapısal ilişki farklı yaklaşımlarla farklı biçimlerde algılanmıştır. Mesela Marksizm gibi bazı kuramlara göre bu tek taraflı bir neden sonuç ilişkisidir. Bu çerçevede üretim ilişkileri her türlü sosyal oluşumu etkilemekte ama diğer sosyal oluşumlar üretim ilişkilerini etkilememektedir.

Bir başka yaklaşım modeli olan yapısal-işlevselci yaklaşıma göre de ilişki nedenseldir ve kurumsal çerçevede ger-

çekleşir. Yani yapıyı oluşturan etkileşim kurumsal fonksiyonlar ve bu fonksiyonların gerçekleştirilmesini sağlayan sosyal rollerle sağlanır.

Sosyal kültürel gerçekliğin, teklik çokluk görünümünü bağdaştıran sosyolojik yaklaşımlara (ki buna bağdaştırıcı yaklaşım diyebiliriz) göre parça bütün arasında, her birinin diğerini etkilediği çok boyutlu bir ilişki söz konusudur. Burada hiçbir şey tek faktörle açıklanamaz. Çok boyutluluk sosyal-kültürel gerçekliğin birbirine geçmiş üç yapısı gereği ontolojik bir zorunluluktur.

Etkileşime katılan faktörlerin (parçalar ve bütün) etkileşimdeki ağırlık payları zaman ve mekan şartlarına göre değişir. Çünkü bu faktörlerin değişmeyen niteliklerinin yanında zamana ve mekana göre değişen, nicel ve nitel özellikleri söz konusudur. Bütünü mutlak manada belirleyen bir parçadan söz edemeyiz.

2. 2- Bir Yapı Parçalarına Göre, Tüm Parçalarda Kendi Unsurlarına Göre Bir Bütündür.

Yapı bir etkileşim örüntüsü iken, parçalar da kendi içinde birer etkileşim örüntüsüdür. Parsons, burada sistem kavramını analizin içine katmıştır. Böylece yapısal analizde aralarında bağlantı bulunan bütün yapılar sistem kavramı ile ifade edilmiş olmaktadır.

Sistem kavramının, analize eklenmesiyle, yapı ve sistem kavramları bir arada düşünüldüğünde, yapı kavramı yalıtılmış olmaktan kurtulmaktadır. Yapı bir sistemin alt sistemi olarak diğer yapılarla ilişkilendirilebilmektedir. Mesela bir ekonomik sistem, içinde bulunduğu sosyal sistemin bir parçası, sosyal sistemin bir alt sistemi olmaktadır.

2. 3- Yapı ve Parçalar Aynı Özelliğe Sahiptir ve Her Parça Da Birer Etkileşim Örüntüsüdür.

Burada her parçanın bir önemi vardır. Makro-sosyolojik yaklaşımda olduğu gibi önemli olan yalnız kurum boyutundaki öğeler değildir. Mesela fert hesaba katılmak zorundadır. Esasen bir bütünü en küçük parçasına kadar ayrıştırabildiği oranda güçlü bir analiz yapılmış, derinlemesine bir bilgiye ulaşılmış olacaktır.

2. 4- Yapıda Parça, Bütünden Daha Büyük Olamaz. Ama Bir Parça Bütün Kadar Önemli Olabilir.

Makro-sosyolojik yaklaşım “parça bütünden büyük olamaz ” ilkesini bazen parçanın önemsizliği olarak almıştır. Ama mesela bir parça olan barutun olmadığı yerde, top anlamsızdır. Buradan hareketle denebilir ki önemli olan sadece toplum değil, onu oluşturan fert ve toplumlarda önemlidir. Sonuç olarak hepsi göz önünde bulundurulmalıdır.

2. 5- Yapı Parça Bütün Arasındaki İstikrarlı İlişkilerden Oluşur.

Yapı için istikrarlılık bir gerçek olmakla birlikte, bu çoğu kere bir durağanlığı, statikliği çağrıştırmıştır. Yani yapının alt unsurlarını belirleyen ve denetleyen otonom bir sistem vardır.

Söz konusu sistem de hep uyuma yöneliktir. Uyuma yönelik olmayanlar, fonksiyon dışı ve dolayısıyla yapı ve sistem dışıdır. Hâlbuki yukarıdan beri söz konusu edilen ilişki sistemi yalnızca uyuma dayanmaz, aynı zamanda çatışma da söz konusudur.

Esasen yarışma, iş birliği, çatışma, uyum, benzeştirme(asimilasyon) gibi beş türlü ilişki biçimi vardır. Aynı yapı

içinde hem yaşanır. (Hem farklılaşma yaşanır. (Dikeçligil 1997, 652.653.654.655). Buraya kadar yapı ve sosyal kavramının değişik bakış açılarından çerçevesini çizmeye, elimizden geldiğince tanımını yapmaya ve bu kavramların sosyoloji bilimi içindeki bağlantılarını tespit etmeye çalıştık.

Bu aşamadan sonra öncelikle yapısalcı yaklaşımın yöntemine daha yakın bir tavırla, yapısal öğeleri, 4 ana başlıkta inceleyeceğiz. Bunu yaparken sosyal yapı kavramını bölümlere ayırarak ve bölümler arası etkileşimi de göz önünde bulundurarak önce sosyal yapı kavramına bir perspektif çizmeye, daha sonra da sosyal yapı değişikliklerini analiz etmeye çalışacağız.

3. YAPISAL ÖGELER

1-Çevre

2-Sosyal Aktörler

3-Rol ve statüleşme

4-Organizasyon

Şimdi sırasıyla bu öge ve kavramları daha yakından inceleyelim.

3. 1-ÇEVRE

Genel olarak sosyal yapı analizlerinde Çevre kavramı aşağıda ki kategorilerde incelenir.

1-Tabi çevre

2-Sosyal çevre

3-Kültür çevresi

4-Sosyo-Kültür çevresi

5-Tabiatüstü çevre

3. 1.1. Tabii Çevre

Yapısal öğelerin en önemlilerinden biri elbette ki çevredir. “Sosyal yapı incelemelerinde çevresel etkilerin önemini belirtmek gerekir. Çünkü sosyal hayat alanında ki faaliyetlerin tabii çevre prensipleri içinde yürütülmeye çalışıldığı öteden beri bilinmektedir.

Bütün canlılar, üzerinde yaşadıkları tabii çevre şartlarına uyma çabası içindedirler. Bitkilerin çevreleriyle olan sıkı bağılıkları, hayvanların çevreye olan ilgilerinden çok daha fazladır. Fakat buna rağmen, hayvanların çevre içindeki bağımsızlıkları da ancak bir dereceye kadar mümkün olabilmektedir.” (Nirun, 1991,3) Hayat denilen kavram, canlı, cansız, bitki, hayvan ve insanla anılan, bütün bunların tamamıyla ve tabii çevreyle tamamlanan bir olgudur.

İnsan dışında ki organizmaların çevreyi dönüştürücü etkisi sınırlıdır. Oysa insan gerek tabii çevresini oluşturmada gerekse çevresini de kullanarak oluşturduğu yaşam formunda, güçlü bir dönüştürücü etkiye sahiptir. Elbette ki bu etki belli oranda karşılıklıdır.

“İnsanın çevresiyle olan bağı ise, tamamen başka bir şekilde beliriyor. Tabii çevre, insani sosyal hayatı ve insan organizmasını etkileriyle değişikliğe uğrattırken (deri üzerinde, kıllar ve saçlarda), değişmiş olan sosyal hayat da tabii çevre üzerinde karşı etkiler yapmağa başlıyor. Sosyal hayat alanında cereyan eden olayların temel prensiplerinin çevre şartlarına karşı yakın ilgileri her zaman hesaba katılmıştır. Zira her sosyal yapı zorunlu olarak belirli bir tabii çevre üzerinde bina edilmektedir.

Her tabii çevre üzerinde cereyan ekmekte olan sosyal hayat alanı, sosyal yapıların somut alanını teşkil ediyor. Sosyal hayat alanı tabii çevre üzerinde sıkıca yerleşmiş vaziyettedir.

Sosyal yapının temelini teşkil eden sosyal hayat alanının dayanağı olan tabii çevreyi üç ana başlıkta inceleyebiliriz.

1-Fiziki çevre

2-Biyolojik çevre

3-Coğrafi çevre

3. 1.1.1. Fiziki Çevre

Bu çevre sosyal hayat alanının temelini teşkil eder. Fiziki çevre biyolojik ve coğrafi çevrelere dayanak olan ve tabanı meydana getiren bir alt tabaka vaziyetinde bulunur.

Fiziki çevre morfolojik yapısıyla, inorganik elemanlarıyla, kozmik ve fizyografik kuvvetleriyle sosyal yapıları her zaman etkisi altında bulunduran bir tabii çevredir. Sosyal yapıların temelinde yer alan bu çevre, tabii kuvvetleriyle sosyal hayat alanına derinden etki yapar. Bu sebeple, sosyal hayat alanındaki faaliyetler, fiziki çevrenin etkilerine bağlı kalmışlardır.

Tabii çevrenin inorganik yapısında yer alan fiziki ve kimyevi maddelerin karışımından meydana gelen fizikokimik görüntüler insan organizmasındaki etkileriyle biyolojik ve psikolojik olaylarda görülen tepkisel hareketlerin ilk nedenleri vaziyetindedirler.

Bütün fizik çevreyi yani, kozmik şartlar ve olguları, insan faaliyetinden bağımsız olarak, insan tarafından yaratılmış olmadan, insanın varlığından ayrı olarak kendiliğinden gelen değişme içinde görüyoruz.

Bu bağımsızlığa rağmen fiziki çevre sosyal hayat alanının alt zeminini oluşturmaları hasebiyle, insanı da toplumu da sosyal yapıyı da etkilemektedir.

Işığın, ısıнын, hava basıncının ve yer çekiminin değişik derecelerdeki etkilerine karşı yeryüzünün çeşitli bölgelerin-

de bulunan insan organizmalarının biyolojik ve psikolojik faktörleri kendi aralarında onlara karşı bir dengeleme durumu yaratmaya çalışıyorlar.

Böylece, tabii fonksiyonel durumun, ilkin fiziki çevrenin inorganik ve biyolojik çevrenin organik faktörleri arasındaki, etkişel dinamik ilişkileri kurulmuş oluyor. (Nirun,1991,4)

3. 1.1.2. Biyolojik Çevre

Biyolojik açıdan her canlı ayrı bir birimdir. Biyolojik organizma kavramı sosyolojik düşünce tarihinde ayrı bir cereyan olarak geliştirilmek istenmiştir. Her biyolojik organizmanın belirli bir devre içinde hayatîyet işaretleri gösterdiği, biyolojik ve fizyolojik kanunlara göre canlı birim olduğu malumdur.

Canlı birimlerin organik tabiatlar alemine Biyolojik çevre diyoruz. Her biyolojik birim, kendi tabiatına uygun canlı bir varlık olarak biyolojik, psikolojik ve fizyolojik özelliklerini kendi bünyesi içinde kapsar. Biyolojik çevrede ilk elden bizi ilgilendiren cihet, hayatını devam ettiren ferdiyetlerin hayatîyet gösteren diğer canlı varlıklarla birlikte düşünülmesidir.

Böylece, biyolojik çevre, sosyal yapılar içinde hayatîyeti olan, canlılık gösteren bir tabaka işgal ediyor ve aynı zamanda tabii çevrenin tabakası olarak sosyal yapının elemanları arasında yerini almış oluyor.

Biyolojik birim yaşayabilmek için çevresine uyma zorunluluğundadır. Biyolojik organizma ile hayatîyet kavramları birbirlerine sımsıkı kenetlenmiş durumdadırlar. Sosyal hayat da ancak biyolojik organizmalarla mümkün olabilmektedir.

İnsanlar arası sosyal hayat alanının esas elemanları canlı varlıkların sosyal tabiatlısı olan fertler, diğer bir deyimle insanlardır. İnsan canlı varlık olarak sosyal hayat alanında kendi cinsinden olanlarla ilişkiler kurarken, diğer yönden biyolojik organizması bakımından lüzumlu maddeleri çevre şartları arasından imkan nispetinde elde etmeğe çalışır. Bu sebeple her canlı organizma yaşayabilmek için diğer canlı organizmalarla ilişkilidir ve biyolojik varlık olarak hayati mücadele içindedir.

Biyolojik çevre insanların, hayvanların ve bitkilerin meydana getirdiği canlılar tabakasıdır ve sosyal yapıların hayat alanıdır.

Bu canlılar tabakasında canlı varlıklar arasında karşılıklı uyuma olayı görülüyor. Bir canlı kendi cinsinden olmayan diğer canlıların varlığı ile hayatını devam ettirebiliyor. Böylece biotic community tipi ortaya çıkıyor. (Nirun 1991,6)

3. 1.1.3. Coğrafi Çevre

Coğrafi çevre fiziki çevrenin doğrudan doğruya etkisi altında kalmaktadır. Canlı tabiat çevresinin de coğrafi şartlara olan yakın ilgisi düşünülürse, coğrafi çevrenin fiziki çevre ile biyolojik çevre arasında bir yer işgal ettiğini söyleyebiliriz.

Fiziki çevrenin faktörleri coğrafi çevrenin şartların tayin ederken, coğrafi çevredeki faktörler de canlılar âleminin kaynaklarını temin eder. Coğrafi çevrenin deniz seviyesinden yüksekliği, yağışların nevini, kar ya da yağmur şeklini ve bölgenin denizden ya da göllerden uzaklığı, yakınlığı ile diğer avarız durumu da çevreye düşen yağış miktarını etkilemektedir. İnsan topluluklarının yaşama tarzlarında coğrafi çevrenin etkilerini görmek çok kolaydır. Örneğin ağacın bol

olduğu yerlerde, inşaat malzemelerinin esaslı ve büyük kısımları keresteden teşekkül etmektedir.

Coğrafi çevrede gördüğümüz elemanların bazıları doğrudan doğruya, bazıları da dolaylı olarak sosyal hayat alanlarına ve sosyal yapılara etkide bulunuyorlar. İklim şartları adali ve zihni faaliyetlere de çok yakından nüfuz etmektedir.

Coğrafi faktörler ile medeniyet arasındaki ilişkileri göstermek isteyenler arasında Huntigton da önemli yer tutar. İklim şartlarının zihni terakkiyi sağlayan faktörler olduğunu söyler. Ona göre, mevsimlerin dahi insan faaliyetleri üzerinde etkileri vardır. Çünkü faaliyet sıcaklık derecelerine uygun olarak değişir. Yüksek sıcaklık derecesinde hayatın yavaş temposuna karşılık, daha az sıcaklıkta ise ilerlemiş hayat seviyesine ve fazla zihni gayretlere ulaşıldığını yazar.

Büyük farklarla ayrılmış coğrafi çevrelerde ayrı ayrı sosyal faaliyet alanları ve her sosyal faaliyet alanını kapsayan farklı tipteki sosyal yapılar bulunmaktadır. Her şeyden evvel, coğrafi şartların tabii prensipleri, üzerinde barındırdığı toplumun nüfus sayısını tayin ediyor. Bunun sonucu olarak fertler, ya geniş bir coğrafyada seyrek olarak dağılmışlardır, ya da dar bir alan içinde sık olarak toplanmışlardır. Bu dağılım şekli de sosyal hayat alanını yakından etkiler. (Nirun 1991 7-13) Bu bilgilerden yola çıkarak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki, sosyal yapı öğelerinin en önemlilerinden biri olan Tabi çevre, fiziki çevreyle, biyolojik çevreyle, coğrafi çevreyle, sosyal yapının zeminini oluştururken aynı zamanda sosyal çevrenin yaşam alanını, oluş alanını teşkil etmekte ve imkânlarıyla onu sınırlandırmaktadır.

3. 1. 2. Sosyal Çevre

Sosyal çevre, sosyal çevrenin sınırlarını belirleyen, gerçek bir alandır. Sosyal çevre bir doğal yapıyı bir diğer sosyal

yapıdan ayırır. Sosyal çevre insanlar için iradi olarak değışt-rilebilen bir şeydir.

Fakat sosyal çevre, tabi çevreden, yani fiziki, coğrafi ve biyolojik çevreden bütünüyle soyutlanmış olamaz. Bu iki alanın birbirleriyle bağlantısını ifade edebilmek üzere farklı terimler kullanılmaktadır. Ekoloji, symbiotik gibi kavramlar hem farklı bitki ve hayvan türleri arasındaki dayanışmayı, alışverişı, hem de topluluk dayanışmasını anlatmak için kullanılmıştır. (Nirun, 1991, 15) Ne var ki aynı türden olmayan canlılar arasında ki gizli dayanışmanın hemen ötesinde kendini var kılma çabası gelir. Bu yüzden hem farklı canlı toplulukları arasında hem insan toplumları arasında yoğun bir mücadele vardır. Daha açık bir anlatımla, canlılar arasında biotik ve symbiotik olmak üzere iki ilişki türü vardır. Biotik toplulukta hayatta var olma mücadelesi vardır ve çatışma esastır. Burada canlılar kendini düşünür. Symbiotik topluluk ta ise, dayanışma esastır. Birinin faaliyetlerinin sonucundan bir başkasının yararlanması durumu söz konusudur. Bu gayet doğal işleyen bir süreçtir. Buradan hareketle denilebilir ki, sosyal hayat, yani insanların birlikte yaşama formu, ileri düzeyde bir symbiotik community olarak tanımlanabilir. Ahlaki davranış, bu yaşam formunun, bu ilişki biçiminin en somut göstergelerinden biridir. (Nirun 1991, 20) Sosyal çevre, biyolojik ve sosyolojik elemanları bir araya getiren en önemli olgudur ki, nüfus, yani sosyal yapının aktörü, sosyal çevrenin en önemli unsurudur. Demografi ilminin ilgilendiğı nüfus hareketleri, genel olarak, doğum, ölüm, evlenme, boşanma, nüfus artışı ve eksilişı, meslekler, göçler gibi olguları içine almaktadır. Bu alanlara yakından bakıldığında görülür ki, bütün bu olgular, biyolojik, sosyolojik çevre bileşkesinde ortaya çıkmışlardır. Yani sosyal çevrenin ürünü ve konusudurlar.

Yatay ve dikey hareketler, sosyal çevrenin en önemli olgularıdır. Yine sosyal yapının önemli olgularından birisi toplumsal tabakalaşmadır. Tabakalaşmanın alt yapısını ise statüler oluşturur. Statü sosyal yapının en önemli olgularından biridir. Statü ve buna bağlı tabakalaşma olmadan yapı gerçekleşemez.

3. 1. 3. Kültür Çevresi

Kültür genel olarak sosyal olguların, sembolik ifadesidir. Fiziki çevre ile yakından ilgili olmasına rağmen, bizzat kendisi de bir çevredir. Kişiliği belirleyen en önemli faktörde kültürdür. Kişilik kültür kurumları bileşkesinde oluşmuş bir olgudur. Taylor'a göre kültür, bilgiyi, imanı, sanatı, ahlakı, örf ve adetleri, ferdin bir unsuru olması hasebiyle kazandığı alışkanlıklarını ve diğer tüm yeteneklerini içeren karmaşık bir bütündür. (Nirun, 1991,78)

Kültür, maddi ve manevi insanın bütün yaptıkları, doğal olana karşılık ona ekledikleri demektir. Bu anlamda kültür insanlığın başından beri vardır. Ancak işlevsel olarak kültür, modern çağlarda, ulus oluşumunu açıklamak için üretilmiş bir olgudur. Yani bir ulusun maddi ve manevi bütün yapıp ettikleridir.

3. 1. 4. Sosyo – Kültür Çevresi

Sosyo-kültür çevresi ise, sosyal ile kültürel çevrelerin bir karışımıdır ve daha çok tabi çevrenin fert üzerinde yapabileceği olumsuz etkilere karşı geliştirilmiş bir mekanizmadır. (Nirun, 1991,81) Sosyo-kültürel çevre tabiat ile tabiatüstü çevre arasında bir yerde bulunur. Genellikle sosyal ve kültürel birlikteliğine, beşeri oluşumun bütününe işaret eder.

Bu çevrenin en önemli olgularından biri geleneklerdir. Esasen burada gelenek, fiziki tabiat ile, insani tabiatın sıkı ilişkisinden doğan ve insanın sosyal hayat alanında ki davranışlarını düzenleyen kurallardır.

Demek ki sosyo-kültür çevresi, geleneklerin organizasyon alanıdır. Gelenekler temsil ettikleri alanın muhtevasına göre bu kültür alanında meydana gelen sosyal gruplar tarafından benimsenirler. Temeli itibariyle, kültürel olan gelenek böylece öğrenilmiş, sosyal olarak katılmış ve naklölunmuş olur. (Nirun, 1991,87) Gelenekler de güçlerine ve uygulama alanlarına oranla sınıflandırılabilir. Geleneklerin güçlü yaptırımlara sahip olanlarına örf ya da töre, denmektedir. Daha az yaptırım taşıyan biçimlerine, görenek adı verilmektedir. Görenekler daha çok, sosyal pratiğe yönelik kurallardır.

Gelenek ve görenekten sonra, sosyo-kültürel çevrenin en önemli içeriklerinden birisi şüphesiz kurumlardır. Kişileri bir yandan kültür çevresine, diğer taraftan sosyal çevreye bağlayan kurumlar aynı zamanda sosyal organizasyon kavramının, bir bütün olarak anlaşılabilmesi için önemlidir. Kişiler sosyal yapı bütünü içinde faaliyetleri bakımından kurumlara ihtiyaç duyarlar. Çünkü kurumlar, şahıslar ve gruplar arası sosyal ilişkilerin sistemidir.

3. 1. 5. Tabiatüstü Çevre

Bütün çevrelerin üstünde yer alan sosyal yapının manevi tabanına tabiatüstü çevre adı verilmektedir. Burada bireysel ve grupsal hayatı belirleyen zengin bir sıra düzeni vardır. Söz konusu tabiatüstü çevre sosyal bünyenin sistematik çalışmasının temelini teşkil eder. (Nirun, 1991,97) Yani tabiatüstü çevre bir işleyiş ilkesidir. Tabiatüstü çevre, toplumdan topluma az çok farklılıklar gösteren özel sembolleri, fikirleri, bilgi ve inançları, duygu ve düşünceleri ifade eder. Burası

yaşadığımız sosyal alanda bir üst ilişki ağıdır ve bilgi-değer ve inanç kümesi olan kognitif alanı ifade eder.

Tabiatüstü çevre toplumsal eylemler için ortak davranış kalıpları oluşturmaktadır. Mesela aynı dine ve Tanrıya inanmak bize ortak davranışın en temel formlarından birisini verir. Yine atasözleri toplumsa gerçeklere işaret eden, ataların yüzlerce yıl yaşadığı gerçeğin bir ifadesi olarak kabul edilir ve belli alanlarda ortak davranış belirler. (Nirun, 1991, 98) Tabiatüstü çevre sosyo-kültürel çevrenin bir üst oluşumudur. Çünkü tabiatüstü çevre neyin doğru, önemli ve değerli olduğuna ilişkin bir tercih sistemidir. İnsanlar ölçülerini onlara dayandırmak zorundadırlar, aksi takdirde kendilerinin dışlandıklarını, eylemlerin hakim değerlerin, onayı oranında önem kazandığını görürler. Gerçekten de tabiatüstü çevrenin hakim değerleri ve bunlara bağlı dereceli değerler, kişileri ve sosyal grupları, sosyo-kültürel çevre içinde anlamlı hale getirir. Başka bir deyimle değerler kişilere ve gruplara anlamlı sonuçlar kazandırır. (Nirun, 1991,99) Gerçi değerlerin etkenliği sembolleşebilmelerine ve alt çevrelerde oluşan bilgilerin uyumuna bağlıdır. Burada ki uyumsuzluk insanların değer dışı davranışlarına sebep olmaktadır. Nirun a göre sonuç olarak denilebilir ki, sosyal yapı iç içe çevreler sıra düzenidir. Buna göre aşağıdan yukarıya doğru, fiziki elemanları içeren tabi çevre, eylemleri içinde barındıran sosyal çevre, asli elemanları veren, kültürel çevre, anlamlar dünyasını oluşturan sosyal kültürel çevre ve hakim değerler taşıyan tabiatüstü çevre, hiyerarşik ama iç içe bir örüntü oluşturur ki bu yapının ilk önemli görünümüdür.

3. 2. SOSYAL AKTÖRLER

Sosyal yapı öğelerinden biri sosyal aktörlerdir. Aktör genel olarak bir çevre üzerinde yer alan ve özellikle de sos-

yal yapının nesnel yönünü oluşturan sosyal kişi, grup ve örgütlerdir. Bir başla deyişle çevresel alanlara göre davranışta bulunan ve toplumsal varlığı oluşturan kişi grup ve örgütlerdir. Bu anlamda bir sosyal yapının en küçük birimi kişi ve onun getirdiği kişilik yapısıdır. (Armağandan alıntıl原因 Aydın, 2005,14) Bunlardan sosyal kişi yakın olarak algılanan, insanlardan farklı olarak, sosyal hayatta rol almış, bir kültürle donanmış fert demektir. Ancak bu katılış çoğu kere bir grup ya da grup çevresinde olur. Demek ki birey kişisel ve toplumsal özelliklere sahip kimsedir. Örgüt genel olarak bir grubun kategorik işlevlerden birisinin yönetmelik, tesis, teknik, büro gibi bir maddi dayanağına bağlı olarak düzenlenmesidir. Örgüt nesnel bir insan birlikteliğidir. Grup ise bir amaç çerçevesinde meydana gelmiş, aralarında karşılıklı etkileşimleri ve az çok sürekliliği bulunan insan birlikteliğidir. Sosyal yapı için grup en önemli aktörlerden birisidir. Esasen toplumsal olgu iç içe, yan yana veya üst üste gruplaşmalardan meydana gelir.

Kişiler herhangi bir grubun içinde veya dışında yer alırlar. Ancak grubun içinde yer alışı da kişiye göre birincil veya ikincil grup düzeylerinde olabilir. Birincil ilişki bireyin bütün kişiliğini kapsayan grup ilişkisidir. Gruplaşma, katılma ve farklılaşma ilkesine uygun olarak işler. Esasen sosyal yapının bir ögesi olan grup bir şekil, hacim ve çerçeve sorunudur. (Nirun, 1991,28) Oluşum, amaç, ideoloji, değer ve normlar, grubun büyüklüğü, iletişim ağı, merkezleşme ve liderlik, demokratik ve otokratik grup yapısı, grubun etkinlik şartları, grubun etkileşimleri ve etkinlik alanları, gruba ilişkin en önemli sorunlardır.

Şüphesiz buraya kurum ve genel olarak toplumun kendisi de eklenmelidir. Çünkü kurum çoğu kere bir aktör görevini yerine getirebildiği gibi, bizzat top yekün toplumun kendisi de yerine göre bir aktör görevini yerine getirmektedir.

3. 3-ROL VE STATÜLER

Bir sosyal yapı ögesi olarak rol ve statülerde oldukça önemlidir. Bireyin toplumsal sistem içinde işgal ettiği bir yer veya bir pozisyonu vardır. İşte bu pozisyona statü, kişinin statüsüne uygun olarak yaptığı etkinliğe rol denir. Esasen sistem içinde kişiler rol ve statüleri aracılığı ile aktör durumuna gelirler. (Armağandan alıntıl原因, Aydın, 2005,19) Rol ve statü, birlikte yaşam açısından önemli konulardır. Buna bağlı olarak sosyal yapının da en belirgin öğeleridir. Rol, grup içinde bireyin işidir, ne yaptığıdır. Ancak görev, bir şeye göre birilerine göredir. Sosyolojik olarak bir kişinin kendi başına bir rolü olamaz. Bir öğretmenlik rolü varsa bu rol öğrencilere göredir. Rollerin içeriklerini kültür belirler. Kültür ideali belirlediği için bu düzeyde ki tanımlara beklenen rol denir. Ama bir de icra edilen rol vardır. Gerçi roller değişik açılardan sınıflandırılmakta, belli ikili eksenlerde ele alınmaktadır.

- Verilen rol-Elde edilen rol
- Basit rol-Karmaşık rol
- Yüksek rol-Düşük rol
- Temel rol- Alt rol

Anahtar rol-Genel rol bunlardan en önemlileridir. Şüphesiz bu sınıflandırmaların en önemlisi temel işlevlere ve kurumsal yapılara göre yapılan sınıflamadır, ailesel rol, eğitimsel rol gibi.

Statü ise topluluk içinde bireyin nerde bulunduğuna ilişkin sosyal formdur. Statüde rolde olduğu gibi bir şeye göredir. Hatta burada önemli olan kişinin kendini nerede gördüğü değil, başkalarının onu nerede gördüğüdür. Statü olgusu, toplumsal yapının en önemli konularından birisi olan tabakalaşmanın alt yapısını oluşturur. Esasen insanlar toplumda rastgele bir araya gelmiş değerlerdir. Altı üstü

bir konumda bulunurlar. Bu ortak konumları ifade eden ortak çizgilere tabaka, oluşum sürecine ise tabakalaşma denir. Demek ki tabakalaşmanın alt yapısını statü oluşturur. Çünkü tabaka ortak statü çizgileri demektir. Soy, servet, meslek, bilgi, eğitim düzeyi, din gibi ekonomik ve kültürel özellikler, yaşlılık, cinsiyet, güçlülük, güzellik ve benzeri biyolojik özellikler, fonksiyonel yararlılık ve benzeri mekânsal özellikler, en önemli statü nedenleridir. Rol konusunda olduğu gibi atfedilen, başarılan, anahtar, genel ve toplam statülerden söz edilebilir. Şüphesiz en yaygın statü tiplerlerinden birisi temel işleve göre yapılandır.

Statü ve tabakalaşma yapı için çok önemlidir. Çoğu kere merkezileşmenin olmadığı yerde yapıdan söz edilemez.

3. 4- ORGANİZASYON

Sosyal yapı ögesi olarak organizasyon da çok önemli bir olgudur. Sistemde yer alan aktörlerin rol ve statülerine göre yapacakları işleri belirleyen, ilişkileri düzenleyen kurallardır. Bir sistemde biçimsel olan ve biçimsel olmayan şekillerde iki tür organizasyon vardır.

- Biçimsel organizasyon
- Biçimsel olmayan organizasyon

Biçimsel organizasyon, sistemin açık işlevlerine göre çalışan, çoğu kere yazılı, iş bölümü, iletişim ağı, otorite hiyerarşisini belirleyen kurallardır. Biçimsel olmayan organizasyon ise, sistemin gizil amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik etkinlikle ilgili kuralları kapsar. Çoğu kere akılcı bir nitelik taşımasa da sistemin önemli bir ögesini oluşturur ve bir ölçüde de biçimsel organizasyonun temelinde yer alır. Mesela sistemlerde ki bazı kültürel ihtiyaçlar bu yolla giderilir. (Armağan 1983, 19'dan alıntılanan Aydın 2005,20) Organizasyon, sosyal oluşumun doğal bir sonucudur. Sosyal siste-

min üyeleri tarafından sistemin fonksiyonlarından geçerek yapılması ümit edilen, ulaşılması istenen amaçlar sebebiyle bünyede cereyan eden işlemler sürecine sosyal oluşum denir. Organizasyon bir bakıma sonuca ulaşmadır. Gelişim süreci ahenkleşmeyi içerdiği oranda ortaya bir organizasyon çıkar. Esasen bir ahenk yoksa organizasyonsuzluk söz konusudur. (Nirun, 1991,149) Bu sebeptendir ki, pratikte, sosyal aktörler arasındaki birliği ve dayanışmayı ifade eden organizasyon sosyal yapı öğelerinden birisi sayılmıştır. Sosyal oluşumda sistemlerin sonuca varan her haline bir sosyal organizasyon tekabül eder. Organizasyonda tabiatüstü çevrelerin önemli payı vardır. Çünkü bunlar sosyal varlığı yönlendirip şekillendirirler. (Nirun, 1991,151)

4. BİR SOSYAL YAPI OLARAK HAPİSHANELER

Mülkün temeli olan adaletin temeli hapishaneler denilebilir. Çünkü şu anda cari olan adalet sistemimizin hapis etmekten, hürriyetten yoksun kılmak için bedeni hapsederek cezalandırmaktan başka infaz enstrümanı yok. Böyle olunca hapishanelere yakından bakmak bir zorunluluk haline geliyor. Hapishaneler nasıl bir sosyal yapıdır, bu yapının içinde yer alan sosyal aktörler kimlerdir, bu aktörlerin organizasyonla, fiziki çevresiyle, kültürel çevresiyle, sosyal çevresiyle, ilişkisi nasıldır? Bir sosyal yapı unsuru olarak organizasyonun kendisi nasıl teşekkül etmektedir? Adalet sistemini tam olarak analiz edip, anlayabilmek, onu toplum lehine en faydalı sosyal formlardan biri haline getirmek için, bu soruların peşine düşmek elzemdir.

Ayrıca çalışmamız açısından özellikle hapishane dediğimiz sosyal yapının, kendine yakın sosyal çevrelerle ilişki biçimini, dönüştürme gücünü anlayabilmek, onun içinde yer

alacağı bir mekânı nasıl dönüştüreceği konusunda bize ışık tutacaktır.

Öncelikle meselenin teorik çerçevesini çizmek gerekiyor. Hapishaneler hangi tarihi süreç sonunda adalet sisteminin en vazgeçilmez, cezalandırma araçlarından olmuştur, kısaca buna göz atalım.

Fransız filozof, Michel Foucault, Hapishanenin Doğuşu, Gözetim Altında tutmak ve Cezalandırmak adlı eserine, Azap bölümüyle, 2 Mart 1757 de, Paris'te Damiens isimli bir mahkûma, halkın önünde, yapılan korkunç işkenceyi anlatarak başlar. En ilkel toplumlardan, en modern toplum formlarına kadar, insan toplulukları, genel toplum yasalarına uymayanları, suç işleyenleri az ya da çok muhakkak cezalandırmışlardır.

Cezalandırma önceleri, bizzat bedene yönelikken ve cezalandırmanın, ibret özelliğide taşıması için, aleniyeti esasken, cemiyetlerin ilerlemesine paralel olarak, cezada aleniyet ve teşhir, 18 yüzyıl başlarında terk edilmiş, bedene ceza çekirme, yerini ruha ceza çekirtmeye bırakmıştır.

18. yüzyıl sonunda 19. Yüzyıl başında, bazı büyük tartışmalara rağmen, cezayı karanlık bir şenlik haline çeviren uygulamalar, yok olmaya yüz tutmuştur.

Fizik acı, bizzat bedenin acı çekmesi, artık cezanın oluşturuca unsuru olmaktan çıkmışlardır. Cezalandırma bu dayanılmaz duygular sanatı olmaktan çıkmış, bir askıya alınan haklar ekonomisine geçmiştir. Adaletin, mahkûmların bedene müdahale etmesi ve ulaşması hala gerekiyorsa da, bu artık çok daha derli toplu kurallara göre olacak ve daha "yüksek" bir amacı hedefleyecektir. Bu yeni tutumun etkisiyle, anatomi üzerinde oynayarak azap çektiren celladın yerini, koskoca bir teknisyenler ordusu almıştır, gözetmen-

ler, hekimler, din adamları, gardiyanlar, psikiyatrlar, psikologlar, gibi,

Bedene yönelik müdahale de tamamen ortadan kalkmamakla beraber, ceza artık bir acı çektirme tekniği olarak artık eza üzerinde odaklanmamaktadır, esas nesnesi bir mala veya bir hakka yönelik hale gelmiştir. Buda zorunlu çalışma, hapis, tam bir özgürlükten mahrumiyet, gibi uygulamalardır. Bunlar, ruha acı çektiren, gıda tayınlaması, cinsel yoksunluk, hücre gibi bedene eza veren cezalarla birlikte uygulanır (Foucault. 2000; 33 70)

“İslam Hukukunda bedeni cezaların esas olması hapis cezasının bulunmaması nedeniyle, hürriyeti bağlayıcı cezaların infaz edildiği yer anlamında hapishanelerden söz edilemez. Bununla birlikte, bazı kaynaklarda, İslamiyetin ilk devirlerinde suçluların geçici olarak kapatıldığı yer anlamında hapishanelerin bulunduğuna dair bilgi bulunmaktadır. Bunlara göre, Hz. Peygamber, borçlarını vermeyenleri, harp esirlerini ve katilleri veya cinayetten zanlı olanları hapsediyordu. Kettani ve Ali Dedeye göre, ilk tarihlerden itibaren, Hz. Osman zamanına kadar, suçlular kuyularda hapsediliyordu. Peygamber ve dört halife zamanında özel bir hapishane yoktu. Mescitler ve dehlizler hapishane olarak kullanılıyordu. Nitekim Hz. Peygamber, bir cinayet suçlusu olan Süname bin Üsaleyi mescidin duvarlarına bağlamıştı. Tay kabilesinde, Hatem” in kızı Sufine, mescitte kadınlara mahsus bir odaya hapsedilmişti. Hz. Peygamber, Beni Kureyza Yahudilerinden esir aldıkları kimseleri Haris”in kızının evine hapsedmiştir.

Hz. Ömer, Mekke de dört bin dinara satın aldığı bir evi hapishane olarak kullanmaya başlamış ve bir katili iki ay buraya kapatmıştı. Hz. Osman”ın, ölüm ve hırsızlık suçlarından hapsedtiği, Dabi bin Haris burada ölmüştü. Hz. Ömer

döneminde, Basra’’da Dar’ul-İmare denilen yerde de hapis-hane vardı.

İslam’da, hapishane olarak kullanılmak üzere özel bir binayı ilk defa Hz. Ali yaptırmıştır. Hz. Ali, Nafi adı verilen bu hapishaneden hırsızların kolay kaçmaları üzerine, Mehis isminde daha güvenli bir hapishane yaptırmıştır. Hz. Ali, Kufe kadısı Şureyh, Mısır kadısı Hayr bin Nuaym borçluları hapsediyorlardı.

İslam hukukunda hapishanelere örnek olarak gösterilen bu yerlerin, hürriyeti bağlayıcı cezanın infaz edildiği yer olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Çünkü İslam hukukunda hürriyeti bağlayıcı ceza yoktu. Dolayısıyla bu yerleri hem bir tutukevi hem de İslam hukukundaki cezaların infazına kadar suçluların tutuldukları, ayrıca borçluların borçlarını ödemeleri için hapsedildikleri yerler olarak nitelemek daha doğrudur.

Osmanlı devletinde, İslam hukukunun uygulanması ve İslam hukukunda da hapis cezasının bulunması nedeniyle, hürriyeti bağlayıcı cezaların infaz edildiği yer anlamında hapishanelerinden kural olarak söz edilemez. Ancak, tazir’en cezalandırılan suçlarda, padişah ve onun adına bu yetkiyi, kullananlar, suçun nitelik ve derecesine göre cezayı belirlerlerdi. Bu cezalar arasında hapis cezası da bulunmaktaydı.

Osmanlı Devleti’nde hapishane olarak genellikle kale burçları kullanılmıştır. Karanlık, havasız ve nemli oldukları için bu yerlere Farsçada “karanlık, sıkıntılı ve dehşete düşürücü hapishane” anlamına gelen “zindan” adı verilmiştir. İstanbul’daki Yedikule, Eminönü’n deki Baba Cafer, Kasımpaşa da ki Tersane zindanları bunlardan en ünlüleridir. Esnaftan avamı nastan ve serseri güruhundan katil ve hırsızlarla borç ve zina mahkûmları Galata zindanına atılırken,

siyasi ve askeri suçlular Babiâli'deki Tomruk'a, Yedikule'ye, Rumelihisarı'na ve Tersaneye gönderilirlerdi. Zindanlar genelde subaşının denetiminde olup, mahpuslara hayırsesverlerin yardımıyla bakılırdı. İstanbul zindanları 1831 de kaldırılıp, yerine, Hapishanei Umumi kuruldu. Ancak İstanbul dışındaki kale burçlarının zindan olarak kullanılmasına devam edildi. Tanzimatla birlikte, 1840 1851 1858 tarihli ceza kanunlarıyla Osmanlı Devleti'nde de hürriyeti bağlayıcı ceza kabul edilmiştir. (Atar Fahrettin den aktaran Prof. Dr Timur Demirbaş 2005;28-29)

Osmanlı Devleti'nde ilk cezaevleri olarak aşağıdakileri göstermek mümkündür. Manavgat 1852, Şırnak 1886, Alaçam 1890, Kınık 1907, Manyas 1910, Cide 1324(H), İpsala 1324(H), Çiçekdağ 1340(H), tarihlerinde kiralanmıştır. Diyarbakır 1280(H), Sinop 1303 (H), Kırklareli 1304 (H), Kütahya 1306(H), Bafra 1311(H), Ordu 1315(H), Uşak 1317(H), Bilecik 1324(H), Nevşehir 1849, Süruç 1852, Vezirköprü 1870, Kozan 1875, Kars 1800, Kastamonu 1889, Erzurum 1900, Hınıs 1905, Üsküdar Paşakapısı 1916 ve Zara 1919 senelerinde inşa olmuştur. (Mengüç Ali Rıza"dan aktaran Prof. Dr. Timur Demirbaş 2005; 34)

Cumhuriyet döneminde cezaevleri 1926 da Türk Ceza Kanunun yürürlüğe girmesiyle önem kazanmış, 1929 yılında cezaevlerinin yönetimi, İç İşleri Bakanlığından alınarak, Adalet Bakanlığına bağlanmıştır. Bizzat kurucusunun ağzından Cumhuriyetin, hapishanelere bakışı şu şekildedir. "Efendiler, cezaevleri sorunu çok önemlidir. Kişisel özgürlüğü kaldırılan vatan evladının, ceza süresi sonunda, topluma yararlı olarak yetiştirilmesi gerekir" Atatürk'ün bu işaretinden sonra cumhuriyet yönetimi, cezaevlerini sadece ceza çekilen bir yer olarak görmemiş, infazın içine, eğitimi ve meslek edinmeyi de dahil etmiştir.

Bu iyi niyetli yaklaşıma rağmen, cezaevlerinin binalarının ilkelliği, şartların yetersizliği, sistematik işkence ve kötü muamelenin son bulması, yakın zamanlarda, Avrupa Birliğine girme başvurumuzun yapıldığı 90 lı yıllarda mümkün olabilmektedir.

Ülkemizde ceza ve infaz rejimi el an 5275 sayılı 2004 tarihli “Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı hakkında kanun” isimli düzenlemeyle yürütülüyor. Bu kanunun ilk maddeleri şöyle başlıyor.

Madde 1. Amaç “Bu kanunun amacı, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kurallar, hükümlerin, ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefi inanç, milli ve sosyal köken ve siyasi veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanır.

Madde 2. Ceza güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz.

Madde 3. (infazda temel amaç). Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini, engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır.

Madde 4 (İnfazın koşulu) Mahkûmiyet hükümleri kesinleşmedikçe infaz olunamaz.

Türkiye de devlet, adaletin tesis edilmesini, bireylerin, grupların, toplumun, kurumların, adli ihtiyaçlarını, Adalet Bakanlığı nezaretinde deruhte eder. Adalet Bakanlığı, müs-

teşarlığa bağlı çeşitli daire başkanlıkları ve müdürlüklerden teşekkül eder. Ceza infaz kurumları “Ceza ve Tevkif Evleri Müdürlüğü kanalı ile örgütlenmiştir. Bu müdürlüğe bağlı

Yüksek güvenliklı kapalı ceza infaz kurumları

Kapalı ceza infaz kurumları

Kadın kapalı ceza infaz kurumları

Çocuk kapalı ceza infaz kurumları

Gençlik kapalı ceza infaz kurumları

Açık ceza infaz kurumları gibi hapishane türleri vardır. Ayrıca güvenlik derecesi, kapasite, bulunduğu mevki kıstaslarına göre de hapishaneler, A, A1, A2, A3, B, C, E, F, K1, K2,L tipi olarak tasnif edilir.

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü verileri aracılığı ile ülkemizdeki, suç ve ceza yapısına toplu bir göz atalım

İstatistikler Türkiye’de cezaevi gerçeğini ortaya koyuyor. Suç oranları dünyaya kıyaslandığında ülkemizde bir hayli düşük olmasına rağmen il başına ortalama 4-5 ceza ve tutukevi düşüyor. Cezaevi başına düşen ortalama tutuklu ya da hükümlü sayısı ise 328’dir.

Türkiye’de 367 ceza ve tevkif evinde 120 bin 360 tutuklu ve hükümlü var. Adalet Bakanlığı’nın bütçesinin yüzde kırkı ceza ve tutukevlerine ayrılıyor. Bakanlığa bağlı yaklaşık 40 bin personel görev yapıyor.

Cezaevlerinin 197’sinde mesleki eğitim veriliyor. Tutuklu ve hükümlüler sigortasız çalıştırılmıyor. Üniversite sınavlarında yüzde 75’lere yaklaşan başarı oranı var. Yabancı tutukluların da bulunduğu cezaevlerinde yurt dışından iadesi talep edilen mahkûm sayısında ise başarı yüzde 20’ler seviyesinde Türkiye’de toplam açık ve kapalı olmak üzere 367 cezaevi bulunuyor. 30 Eylül 2010 itibarıyla cezaevlerindeki

toplam tutuklu – hükümlü sayısı 120 bin 360 kişi. Bunların 56 bin 427'si tutuklu.

Adalet Bakanlığı'na ait toplam kadro sayısı 35 bin142 kişi ve bunların tamamı dolu değil. Yalnız cezaevlerinde görevli olan Adalet Bakanlığına bağlı "Denetimli serbestlik müdürü, cezaevi müdürü, infaz koruma memuru, infaz koruma baş memuru sayısı 27 bin 058 kişi. Bunların arasında 19 bin 804 kadrolu infaz koruma memuru ve 2594 infaz koruma baş memuru var! Bunların dışında 5.000 sözleşmeli infaz koruma memuru kadrosu mevcut ve bunun 4 bin 934'ü dolmuş durumda. Cezaevlerinde 167 psikolog da görev yapıyor.

Türkiye'de mesleki eğitim yapılan cezaevi sayısı 197. Cezaevlerinde 40'tan fazla iş kolunda faaliyet gösteriliyor. Bu atölyelerde aylık ortalama 3 bin 335 hükümlü ve tutuklu sürekli olarak sigortalı çalıştırılıyor.

Bu makalemizde sosyal yapısını analiz edeceğimiz, kapalı ceza evleri kanunda şöyle tanımlanıyor:

Madde 8." Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fiziki engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan ancak, mevzuatın belirttiği hallerde, aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile, temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup halinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir." (TCK)

Bu tanımlamada bizim için en önemli kısım 'dış çevre ile temasın olanaklı olduğu' tanımlamasıdır. Tamda bu tanımlama yüzünden cezaevleri kapalı bir yapı olmalarına rağmen hem fiziki hem sosyal çevreyle kanunun izin verdiği ölçüde

iletişim kurar ve içinde bulunduğu sosyal çevreyi ve kültür havzasının yavaş yavaş dönüşümüne yol açar.

Bu bilgilerden sonra çalışmamızın sebebi ve ana konumuz olan Aliağa Cezaevleri Kampusu adıyla Yenişakran da kurulan ve 16 Ekim 2012 tarihinde Adalet Bakanlığı Teknik İşler Daire Başkanlığına tüm birimleriyle bitirilip devredilecek olan yerleşkeyle ilgili detay bilgiler aktaralım. Daha da önemlisi bu yapıdaki bir sosyal yapının yanı başında ki Yenişakran bölgesini hangi kanallarla ve ne tür iletişimle etki-leyeceğini açıklamaya çalışalım.

Basından ve Adalet bakanlığının internet sitesindeki kamuya açık bilgilendirmelerinden edindiğimiz bilgilere göre Cezaevi Kampusu 550 dönüm arazi üzerine kurulmuş. Yerleşke tam anlamıyla bitirilip teslim edildiğinde aşağıdaki birim ve ünitelerden oluşacak.

5 adet T Tipi cezaevi

5 adet F Tipi cezaevi

1 adet kadın cezaevi

1 adet ocuk cezaevi

1 adet açık cezaevi

Bu ana birimlerin dışında yerleşke, 520 konutluk lojman, müstakil idare binaları, koğuşlar, adliye, duruşma binası, jandarma binası, amaşırhane, iş atölyeleri, mutfak, kreş, p deposu, ziyaretçi binaları, arıtma tesisi, su deposu, 1220 güneş enerjisi paneli gibi unsurlardan oluşuyor.

Cezaevi tam kapasite çalışmaya başladığında bölgeye yerleşecek memur nüfusu sayısı 2000 kişi olacak.

Yeni gelecek olan memur ve idareciler

-Hapishane müdürü

-Hapishane müdür yardımcıları

-Hapishane sağlık ve sosyal goevlileri
(Doktorlar, psikologlar, sosyologlar, sosyal hizmet goevlileri)

-Jandarma tabur komutanı

-Jandarma taburu

- Ceza İnfaz memurları ve amirleri

- Adalet bakanlığı memurları

-Hâkimler, Savcılar

-Kâtipler

-Yazıcılar

Şu an itibariyle kısmi olarak faaliyet gösteren yerleşke, tam olarak bittiğinde İzmir Buca Cezaevindeki mahkûmlar bu yerleşkeye taşınacak. Mahkûmların ve memurların tam olarak sevk, nakil ve tayinlerinin bitmesiyle, hareketlilik çok artacak ve cezaevinin bölgede ki sosyal hayata tesiri çok daha somut bir hale gelecektir.

Yenişakran bölgesinin kışlık nüfusunun 4500-5000 civarında olduğu, yazlık nüfusunun yazlıkçılarla azami 7000'e çıktığı göz önüne alındığında, buraya aileleriyle birlikte yerleşecek 10 000 kişilik memur ve memur ailesi nüfusunun ve 7500'e yakın mahkûmum getireceği hareketliliğin tesirlerinin her yıl artacağı aşikâr ve araştırmaya muhtaçtır.

5. GÖÇ VE GÖÇÜN SOSYAL YAPIYA ETKİLERİ

Sosyal yapıların etkileşime ve değişime en açık unsuru-nun, toplumu oluşturan insanlar, yani onların tamamı demek olan nüfus olduğu söylenebilir. Sosyal yapı analizlerinin bu nedenle nüfus analizleri ağırlıklı yer tutar.

“Nüfus meseleleri ile ilgili çalışmalar sosyal yapının özelliklerini aydınlatması bakımından önemlidir. Sosyal

değişimin esas failleri olan insanların nüfus artışının, onların coğrafi dağılışının, genel nüfusa göre köylü ve şehirli ayrımının, yaş yönünün, cins oranlarının ve evlilik durumlarının hesapları, sosyal yapının geçmişten geleceğe yönelen sosyal değişimin tayinine hizmet ederler.

Sosyal yapının başlıca elemanı olan nüfusa ait esas faktörler, doğum, ölüm ve yaşayanların sayısıdır. Sosyal hayatın analizi, toplumun temel elemanı olan insanların ve onların toplamının, yani nüfusun tetkikiyle başlatılır. Bu bakımdan sosyal yapıların analizinde nüfus karakteristiklerine yer ayrılmaktadır. Nüfusun miktarı, kompozisyonu (yaş ve cins karışımı) ve karakteristikleri sosyal hayat alanının hayati oluşumlarının tabiatını verir ve sosyal ilişkilerin tabiatını anlamaya hizmet eder. Bunlar toplumdaki bazı temel problemlerin nedenlerinin açıklanmasına yardımcı olurlar.

Yerleşim, yaş, cins, ırk ve etnik kompozisyonlar, kültürel karışım ve eğitimsel sonuçlar, evlilik durumları, iş ve meslek dağılımları, üretici ve tüketici sınıfların oranı, tarımsal alandaki nüfus sayısı, sanayi alanındaki nüfus sayısı ve bunların genel nüfusa oranları, senelere göre meydana gelmiş olan değişiklikler, doğum ve ölüm oranlarındaki seyir, sosyal hayat alanının hayati oluşumunu tayin eder.

Doğum, ölüm ve bilhassa iç ve dış göçler sosyal hayat alanındaki bu üçlü oluşum nüfusun dağılımını belirler. (Nirun, 1911, 23-24). Bu çalışmanın ana konusu da nüfus transferine dayalı sosyal yapı değişikliklerinin tespiti ve ölçülmesi olduğundan elbette nüfusa ve nüfusu etkileyen en önemli etkenlerden olan göçe ve etkilerine, özet mahiyetinde de olsa değinmekte fayda görülmüştür. Çünkü göç hareketleri nüfusun bileşimini ve özelliklerini etkileyerek, sosyal yapıya doğrudan tesir eden bir unsur olarak çalışmamızın temel dinamiklerinden biri durumuna gelmektedir.

Sosyal Bilimler Sözlüğü göçü şöyle tanımlıyor; “Bir yerleşim biriminden, gruptan ya da belli bir siyasal sınırı olan toprak parçasından başka birime doğru, kısmen, sürekli, birey veya kitle hareketine göç denir. Bir ülke sınırlarının içinde kalmak şartı ile meydana gelen nüfus hareketine iç göç, nüfusun ülke dışına akmasına da dış göç denir.”

Göç insanlık kadar eski bir olgu olarak, ilkel toplumlardan site toplumlarına ve oradan da feodal toplumlardan, sanayi toplumlarına ve modern toplumlara kadar her tür sosyal formu etkilemiş ve üzerinde birçok araştırmalar yapılmış, çok yönlü bir sosyolojik fenomendir.

“Bir insanın doğup büyüdüğü ve alışık olduğu bir çevreyi bırakarak, yabancı olduğu başka bir yerleşim birimine göçmesi, pek kolay olmayan bir eylem olarak düşünülmelidir. Bu nedenle göçü doğuran faktörler büyük önem kazanır. Doğal afetler, ekonomik darboğazlar, yapısal değişimler ve can güvenliği gibi nedenler daha çok işin toplumsal boyutuna vurgu yaparken, daha iyi bir yaşam tarzı ve macera severlik gibi nedenler göçün bireysel boyutunu vurgulamaktadır.” (Yalçın, 2004,3)

Göç olgusu ile ilgili birçok araştırma ve literatür olması- na rağmen göçün tanımı konusunda durum o kadar parlak değildir. Yapılmış göç tanımı azdır. Belki de araştırmacılar ve bilim adamları bu kadar açık bir olgunun tanımından çok nedenlerini, sonuçlarını, etkilerini irdelemeyi daha uygun buldular.

Biz yinede göçle ilgili birkaç tanımı ve göç tasnifini burada kısaca özetleyelim.

“Karpát” a (2003,3) göre göç, asıl yerinden ulaşılmak istenen yere harekettir. Lee (1996,16) göçü genel olarak kalıcı ya da yarı kalıcı yer değiştirmeler olarak tanımlamıştır. Kearney’e (1996,374) göre göç, insanların bir coğrafya üzerinde

yer değiştirmeleridir. Ozankaya da aynı yaklaşımla göçü, bireylerin ya da toplumsal kümelerin bir yerden başka bir yere gitmeleri şeklinde ele almıştır. Bu tanım, gn bireyler dışında ayrıca toplumsal gruplarca da yapıldığını belirtmesi nedeniyle diğer tanımlardan ayrılmaktadır.

Akkayan" a göre (1979) g, kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını ve bir parçasını geçirmek üzere, bir iskân ünitesinden (köy, kasaba, kent gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafik bir yer değiştirme olayıdır.

Eisenstadt (1954,1)ve Jackson (1986,2) gn sosyal boyutunu dikkate almış ve coğrafik olarak yer değiştirmeden öte, gn bir toplumdan başka bir topluma yapıldığına işaret etmişlerdir.

İlk bakışta, bu tanımda anlatılmak istenen ile sanki ülkeler arası g ön plana çıkıyormuş gibi görünse de, yer değiştirme aynı ülke içerisinde bile, yerleşim yerleri arasındaki kültürel farklılıklar nedeniyle, aslında alışılmış bir ortamdan yabancı bir ortama geçiş şeklindeyir.

Dolayısıyla, bu yeni ortamın farklılığı g olayının aslında farklı bir kültürel yapı içerisine girme hissi doğurabileceğini doğrulamaktadır.

Ülkemizde 1950'li yıllarda yaşanan kırdan kente g akımı bunun en iyi örneklerindendir. Kırsal kesimden getirdikleri değerlerle, göçmenlerin kent hayatına uyum sağlamada karşılaştıkları zorluklar, gece konu melez kültürünün ortaya çıkması, hep gn yönünün aslında yabancı bir ortama doğru olduğu fikrini ön plana çıkarmaktadır.

zer (2004,11) ise gle ilgili değişik bir tanım yapmıştır. Ona göre güç, coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla, toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleridir.

Bu tanımda dikkat çeken özellik, göçün sonucunda oluşan toplumsal yapı farklılıklarına vurguda bulunulmasıdır. Gerçekten de, hem iç göçler hem de dış göçler incelendiğinde, göç sonucunda yer değiştiren grupların, toplulukların, yerleştikleri yeni yerlerde önemli oranlarda değişimler yaptığı bilinmektedir.

Göçle ilgili tüm bu açıklamalardan sonra kapsayıcı bir göç tanımı şöyle olabilir. Göç, ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004,12-13).

Sosyolojik tanımların dışında göç olgusuna ekonomik açıdan bakan, göç edenleri iş gücü olarak gören ve göçe üretim ve tüketime etki eden bir unsur olarak yaklaşan tanım ve ele alışı da vardır. “Tekeli, Morrison’u referans göstererek göç tanımlaması yapar, göç, iş gücünü, üretimi daha etkin kılacak şekilde yeniden dağıtarak, mekan organizasyonunun yeni koşullara uyumunu sağlar.

Tekeli, kişinin içinde yaşadığı toplumda güdülerini en yüksek düzeyde gerçekleştirmek isteyeceğini belirtir. Bu halde göç,

- kişilerin kullanabilecekleri fırsatların sayısını artırır
- kişiye mesleki ve sosyal hareketlilik sağlar.

Kişinin mekânda yer değiştirmesi hem üretici hem de tüketici rolleri açısından sosyal sistemi etkilemektedir (Bal, 2008,102).

Göç tanımlarını kısaca özetledikten sonra kısaca göç çeşitlerine bir göz atalım. Göç tarihten günümüze birçok toplumu ilgilendiren bir fenomen olduğu için, göçe sebep olan faktörleri belli kriterler etrafında toplamak oldukça zor ol-

maktadır. Buna rağmen bu konuda yapılmış birkaç tasnifi aktararak olguyu açıklamaya çalışalım.

5.1. GÖÇ SINIFLANDIRMALARI

5.1. 1- Fichter' in Göç Tasnifi

5. 1. 1. 1-İrade Esasına Göre Göçler

Bu esasa göre göçler, Fichter'in tasnifiyle

-Gönüllü göçler

-Zorunlu göçler olarak iki gruba ayrılır.

Gönüllü yapılan göçlerde, başlangıcından sonuna kadar, göç iradesi bireylerdedir. Başka bir yere gidip gitmemekte, gidilecek yer konusunda, gidilecek zaman konusunda, kullanılacak araç ve güzergâh konusunda tamamen özgürdürler.

Zorunlu göçler söz konusu olduğunda durum, dramatik bir hal alır. Savaş tehlikesi, otoriter rejimlerin muhaliflerine olan tehditleri ve can güvenliğinin olmaması insanlara çoğu zaman göçten başka çıkar yol bırakmaz. Dolayısıyla zorunlu göçleri de kendi içinde iki gruba ayırmakta fayda vardır.

-Resmi otoritenin kontrolünde yapılan zorunlu göçler

-Kaçıp kurtulmak amaçlı göçler,

Birinci grupta göç edenler, resmi otoritenin kontrolünde, idarenin belirlediği güzergâhı kullanarak, idarenin korumasında, idarenin belirlediği mekana doğru göç ederler.

İkinci grup zorunlu göçte ise insanlar ve topluluklar, baskı, şiddet, terör ve tehditten kaçıp kurtulmak amacıyla tek tek ya da gruplar halinde kendi belirledikleri, daha güvenli olduğunu düşündükleri yerlere doğru göç ederler. (Yalçın, 2004,16)

5.1. 1. 2-Göçün Yoğunluğu Esasına Göre Göçler

Bu esasa göre göçler

-Kitlesel göçler

-Bireysel göçler olarak incelenebilir.

Özalp"ın (1990,209) demografik bir süreç olarak nitelendiği göç olgusunu incelerken yaptığı ikili sınıflama (grup göçü ve bireysel veya aile göçü) ilk bakışta grup yoğunluğu ölçütünü anımsatsa bile, farklılıkların varlığı dikkat çekicidir. Sözgelimi Özalp"te grup göçü, ilkel çağlarda görülen bir kabilenin bir yerden başka bir yere olan hareketi olarak açıklanır. Ona göre bireysel veya aile göçü ise, dünya çapında bir olgudur ve insanların gelişmiş yerlere olan hareketliliğini ifade eder. Oysa göçün yoğunluğu esası bunlardan tamamen farklı bir şekilde oluşmaktadır.

Bir yerden başka bir yere göçün başlangıcında yoğunluğun fazla olmadığı, ilk göçenlerin daha çok bireysel karar olarak göçtükleri savunulmuştur. Göçün yoğunlaşarak devam etmesinin önkoşulu, gidilen yerdeki fırsatların çokluğu ve öncü bireylerin göçü artırıcı yönde eski yaşadıkları yerdeki akraba ve arkadaşlarıyla iletişim kurmalarına bağlıdır. Bunun sonucunda göç yoğunluğu kısa süreler içinde büyük sıçramalar gösterebilir.

Bunun en iyi örneği 1950 ve 1960 lı yıllarda ülkemizden Almanya'ya başlayan göçün bugün milyonlarla ifade ediliyor olmasıdır. (Yalçın 2004,15)

5.1. 1. 3-Ülke Sınırları Esasına Göre Göçler

Bu esasa göre göçler

-İç göçler

-Dış göçler olarak incelenebilir.

İç göç, bir ülke içinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleri olarak tanımlanmaktadır. (Üner,1972 77'den aktaran Yalçın 2004,19) İç göçler kırdan kıra, kırdan kente, kentten kente, kentten kıra yapılan göçler olarak dörtlü bir sınıflamaya tabi tutulur.

Dış göçler ise, belli bir süre ya da devamlı kalmak üzere, çalışmak veya yerleşmek amacıyla ülke sınırlarını aşarak yapılan nüfus hareketleridir. (Üner,1972, 77'den aktaran Yalçın, 2004,19) Dış göç tanımlamasında İbrahim Yasa daha değişik bir yaklaşım sergilemekte ve dış göçü, az gelişmişliğin kısır döngüsünü bireysel boyutta kırabilmenin bir yolu olarak görmektedir.

5.1. 1. 4-Yerleşme Sürelere Esasına Göre Göçler

Bu esasa göre göçler

-Geçici göçler

-Kalıcı (sürekli yerleşme amacıyla yapılan) göçler olarak incelenir.

Geçici göçler, ilk bakışta mevsimlik göçler olarak da değerlendirilebilir, fakat daha geniş kapsamlıdır. Mevsimlik göçler bilindiği üzere ekonomik amaçla yapılan ve mevsime uygun işlerde başka bölgelerde çalışmak amacıyla, belli bir süre için yapılan yer değiştirme hareketleridir. Bu göçlere aile veya grup halinde mevsimine göre, pamuk, fındık, tütün toplamak üzere toplu olarak göçüp, bir yaz çalıştıkları yerlerde kalan ve yazın kazandıklarıyla eski yerlerine dönüp kıyı geçiren mevsimlik işçiler örnek gösterilebilir.

Ayrıca öğrenim için veya askerlik, mahkûmiyet gibi nedenlerle göçe başlarken ne kadar kalınacağı az çok belli nüfus hareketleri de geçici göçler olarak değerlendirilebilir.

Sürekli yerleşme amaçlı, kalıcı göçlerde başlangıçta geri dönüş fikri yoktur. Göçe karar veren aile ya da birey, gideceği yerde sürekli yerleşme amacındadır. Bunun sebebi ekonomik ya da bireyseldir. (Yalçın 2004, 20)

5. 1. 2- Petersen’ in Göç Tasnifi

Yukarıda yapılan tasnif bir hayli kapsayıcı olmasına rağmen bazı konularda boşluklar olabilmektedir. Bu nedenle başka bir düşünürün Petersen’ in yaptığı göç tasnifine de göz atmakta fayda mülahaza ediyorum.

Petersen de (1996,6-11) göçün dört değişik şekli olduğunu savunmaktadır.

5. 1. 2. 1. İlkel Göç

Burada ki ilkelik insanlığın ilkel dönemi ile ilişkilendirilmemektedir. Daha çok insanlığın doğal afetler karşısında çaresizliğinden kaynaklanan göçler konu edilmektedir. Petersen, bu tip göçlerin ekolojik itici faktörler nedeniyle oluştuğunu öne sürmektedir. İlkel göçlerde dikkat çeken bir nokta, endüstrileşme öncesi toplumlarda görülen muhafazakâr eğilimlerdir. Buna göre göç etmek zorunda kalan bir topluluk öncelikle eski yaşadığı çevreye benzer bir yerleşme yeri arayacaktır. Sözelimi tarım ve hayvancılıkla uğraşan bir topluluk yaşadığı yeri terk etmek zorunda kaldığında, tarıma ve hayvancılığa uygun bir yer buluncaya kadar, yolculuğu sürdürecektir. (Aktaran Yalçın, 2004,14)

5.1. 2. 2. Zorlama ile Yapılan Göçler

İlkel göçlerde itici faktör doğal yapı iken, zorlama göçlerinde sosyal yapıdır. Bu göç tipi de iki grupta incelenebilir.

Birinci grupta, göçe tabi topluluk, göç etme konusunda az çok kontrolü elinde tutarken, ikinci grupta kontrol tamamen topluluğun elinden alınmıştır.

Buna örnek Nazi Almanyasından verilebilir. İlk dönem uygulanan politikalarla Yahudiler göçe özendirilmiş, sonrasında ise zorla trenlere doldurularak toplama kamplarına taşınmışlardır.

İlk grupta yer alan göçerlerin yaşam tarzları fazla değişmezken, ikinci grupta yer alan zorla yer değiştirmiş göçerlerin, yaşam tarzları kökten değişmiştir. (Aktaran Yalçın 2004, 15)

5.1. 2. 3. Serbest Göç

İlk iki göç şeklinde göçerlerin bireysel durumları etkin neden olmazken, serbest göçte bu durum değişmekte ve göçerler göç etme kararını kendileri vermektedir. Burada söz konusu olan şey, daha çok bireysel arayışlardan kaynaklanan göçlerdir. Serbest göçte belirleyici faktör, bireylerin kendi içyapılarından ortaya çıkmakta ve göç kararı vermele-ri ile sonuçlanmaktadır. Bireysel tercihler söz konusu olduğunda, bazı bireylerin macera arama, değişik bir yer ve kültürde yaşama isteği, yaşadığı yerden bıkkınlık gibi sebeplerle yer değiştirme kararı verdikleri ve bunu uygulayarak göç ettikleri görülmektedir. (Aktaran Yalçın 2004,16)

5.1. 2. 4. Kitlesele Göçler

Kitlesele göçler, serbest göçlerin sonucudur. Serbest göçle az sayıda öncü bireyin başka bir yere göçerek ülkeleriyle bir çeşit bağ kurmaları sonucunda o ülkeden göç edenlerin sayısı hızla artar ve kısa sürede çekici etkenler nedeniyle göç kitlesele bir görünüme bürünür (Aktaran Yalçın 2004,17).

5. 1. 3- Özcan'ın Göç Tasnifi

Çalışmanın bu noktasında konumuzla da alakası göz önünde bulundurularak, genel ve daha kapsayıcı bir göç çeşitleri tasnifini de sadece başlıklar halinde vererek bu konuyu bağlayalım, Yusuf Ziya Özcan (Özcan, 1998;83) literatürde sık rastlanan göç türlerini şöyle açıklar.

1-Geçici Göçler: Mevsimlik, Günlük ve kısa dönem

2-Transferler: Tayin ve görev nedeniyle göç edenler

3-Uzun dönem göçleri: İş ve çalışma nedeniyle göç edenler, Hayat boyu göçmenler, İskân ve çeşitli nedenlerle göç ettirilenler

4-Göçmen olmayanlar: -Hiçbir zaman göç etmeyenler, Potansiyel göçmenler (Aktaran Bal, 2008; 104-105)

5.2. GÖÇ VE DEĞİŞME

Göç ve değişme birbirinden ayrı düşünülemez. Göç beraberinde mekânsal bir değişim getirirken, aynı zamanda insanların sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yaşamlarında da önemli farklılıklara yol açar.

Göçten sonra göç kalkış noktasında ve varılan noktada çeşitli değişimler yaşanır. Göç sonucu ortaya çıkan değişimler çoğu zaman göç alan bölgelerde bir sorun olarak algılanır. Yerliler göçmenlerin yeni ortama uyum sağlamakta büyük güçlük çektiklerini vurgulayarak onları potansiyel aykırı bir kitle olarak görür ve gösterirler. Göç edenler geldikleri yerde diğerleri ya da öteki konumuna düşerler ve farklı derecelerde dışlanırlar. Böylece ortaya çıkan sosyal kapanma-itme ilişkisi genellikle çatışmanın ve hoşgörüsüzlüğün ilk aşaması olmaktadır. (Bal, 2008;105-106)

Burada göç olgusuna bu kadar önem vermemizin ve yer ayırmamızın nedeni, çalışmamızın ana dinamiği olan açıla-

cak cezaevi kampusunun, sosyal yapı incelemesi yapacağımız Yenişakran beldesinde ciddi bir göç kaynaklı nüfus baskısı oluşturacak olmasıdır.

Yukarıda yaptığımız tasniflere göre, söz konusu edeceğimiz göç, zorunlu bir göçtür. Hapishane kampusunun tam kapasite çalışmaya başlamasıyla birlikte bu bölgeye binlerle ifade edilen yeni bir nüfus akımı olacaktır.

Bu nüfus akımını üç ana grupta toplayabiliriz.

Öncelikle mahkûmlar gelecektir ki bu elbette kamu iradesi ile gerçekleşecek zorunlu, kitlesel ve mahkûmlar açısından kalacakları süre belli olduğundan geçici bir göçtür.

Diğer bir grup hapishanede görev yapacak olan idareciler ve ceza infaz memurlarıdır. Bunlarda aileleriyle birlikte binlerle ifade edilecektir. Bu göçte zorunlu, kitlesel ve kalıcı bir grubu oluşturmaktadır. Özcan'ın tasnifine göre bu grup, tayin ve görev nedeniyle yapılan transfer göçlerine örnek teşkil edebilir.

Diğer bir grup ise, mahkûm yakınları ve burada ki ekonomik hareketlenmeden dolayı gerek inşaat gerekse diğer sektörlerde çalışmak için gelecek olan bireysel, serbest göçlerdir. Bu göç nedeniyle gelecek olanlar da zaman içinde azımsanamayacak bir sayıya ulaşacaktır.

6. SOSYAL YAPI, CEZAEVLERİ, GÖÇ VE DÖNÜŞÜM

Çalışmamızın bu bölümüne kadar, sosyal yapı kavramının, bir sosyal yapı olarak cezaevlerinin, bu çalışma da dönüşümün başlangıcı sayılan, göç hareketlerinin kavramsal çerçevesini çizmeye çalıştık.

Çalışmamızda yapmaya çalıştığımız şey aslında biraz uzun soluklu. Daha önce kendi halinde hayatını devam ettirmekte olan bir sosyal yapı, devletin almış olduğu bir yatırı-

rım kararıyla, bir başka büyük, kendi içinde tarihselliği, amacı, sosyolojisi ve ekonomisi olan bir başka sosyal yapıya, bir hapisane yerleşkesine komşu oluyor. Elbette bu iki sosyal yapı hiç etkileşmeden, birbirinin nüfuz alanına girmeden iki ayrı dünya gibi duramaz. Belli bir zaman periyodu içinde birbirlerini etkiler ve değiştirirler. Sosyal yapıların birbirlerini değiştirme kabiliyeti sosyoloji bilimi açısından ölçülebilir ve sonuç çıkarılabilir bir olgudur.

“Değişmeleri, bütün yönleri, bu yönlerin doğrultuları ne yana olursa olsun, görelî olarak ileri-geri biçimlerde değerlendirmek bir gelenek halini almıştır. Topluluklar üstüne araştırma yapan toplumbilimcilerin ödevlerinden ilki, bir topluluğun yapı ve görevlerinde yer alan değişmeleri, çözüm ve yorumları yapmak, ana eğilimlerini nesnel biçimlerde göstermeye çalışmak, bundan sonrasını, varacakları değer yargılarına göre, topluluklara nasıl bir yön verilmesini üstüne alan sorumlu kimselere bırakmaktır. (Yasa, 1969, 3) Şeklinde belirten sosyal bilimci elbette ki sosyal etkileşim potansiyellerinin, hayatın içinden tespiti, araştırılması noktasında, bizlere ışık tutuyor. “Toplumsal değişme sürecini anlayabilmek için değişmenin yaşandığı toplumsal yapıyı çözümlemek gerekir, ancak toplumsal yapı bir ilişkiler yumağıdır. Toplumsal ilişkiler aileden devlete uzanan inanç, etnisite, sınıf, örgüt vbg, temelli ilişkilerden oluşur, dolayısıyla aynı anda hem iktisadi hem hukuki hem siyasi boyutu olan ilişkilerdir.” (Alpkaya-Duru, 2012, 10)

Yenişakran ve cezaevi etkileşimi, mikro ölçekte bir etkilileşimdir ve makro değişimlere, dönüşümlere, etkileşimlere ışık tutacaktır.

“Sözünü ettiğimiz değişmeleri, tümü ile bütün Türk toplumu için nesnel ölçülere uyarak incelemeye çalışmak, yapılması hemen hemen imkânsız bir iştir. Bu yapılamadığına

göre, ancak büyük toplumu oluşturan topluluklardan bir veya birkaçını, bilimsel kurallara dayanarak belirli zaman süreleri içinde gözden geçirerek değişimleri göstermek olasılığı her zaman vardır.

Küçük bir topluluk üzerinde yapılacak bir araştırma, büyük toplumda yer alan değişimleri bir dereceye kadar izleme ve gözlemenin yolunu gösterebilir. (Yasa, 1969, 4) Yasanın burada Hasanoğlan köyündeki değişimi takip ederken duyduğu heyecanı sadece zamansal gözlem noktasında değil aynı zamanda cezaevi ve ona bağlı göç hareketinin hızlandırıcı etkisiyle ölçümlemeye çalışmak, daha sonra yapılacak çalışmalar için başlangıç ve kıyas noktası olmak, bizi de oldukça motive etti doğrusu.

Bu çalışmanın gayesi Yenişakran kasabasında, “sosyal müesseselerin, insan ilintilerinin ve değerler sisteminin” (Kıray, 1999, 89) cezaevi kurulup, tam anlamıyla çalışmaya başladıktan sonraki zamanda meydana getirdiği, fonksiyonel bütünü tespit etmektir.

“Bu çalışmamızda, problemler ve değişimler fazlaşmadan, toplumda derine giden etkiler yaratmadan evvel bu günkü sosyal hayatı araştırmak istiyoruz. Genellikle kültür değişimleri araştırmalarında, geriye gidilerek bir sıfır noktası ya da temel çizgisi belirtmeye çalışılır. (Kıray, 1999, 89). Biz de aynı Kıray ın Karadeniz Ereğlisi ilçesinde yapmış olduğu çalışmada belirttiği gibi, daha sonra belirli devrelerde, cezaevi kampusunun ve onun sebep olacağı göç dalgasının, insan davranış ve vaziyet alışlarında sebep olacağı değişiklikleri görebileceğimiz, bir zemin, bir başlangıç, noktası sağlamış olacağız.

Dolayısıyla Yenişakran kasabasını, büyük, düzenli, devlet kontrolünde ki iç göç hareketlerinin mikro ölçekte ne tür

değişimlerin yaşanabileceğini gözlemlemek için bir laboratuara dönüştürmüş oluyoruz.

Çalışmamızın başında kavramsal çerçeveyi çizerken, sosyal yapının öğelerini, çevre, sosyal aktörler, rol ve statüleşme, organizasyon olarak, belirlemiş, çevre faktörünü de kendi içinde, Tabi çevre, sosyal çevre, kültür çevresi, sosyokültür çevre ve tabiatüstü çevre olarak alt başlıklara ayırmıştık.

Bu bir başka bakışla” Bir sosyal yapıya şeklini veren değişkenler ve özellikler dört büyük grupta toplanabilir. Her toplum, (a)ekolojik bir kominite, mekanda belirli yeri ve biçimi olan bir yerleşme şekli, (b) kendine has özellikleri olan bir nüfus kompozisyonu, (c) belirli bir sosyal örgüt, (d) bunlara bağlı bir sosyal değerler sistemi olarak ele alınabilir.(Kıray, 1999, 97) Her iki bakış açısıyla da baktığımızda, gerek, hapishane yerleşkesinin kendisi ve onun varlığından kaynaklanan gerekse onun buraya yapılmasıyla oluşacak göç baskısından kaynaklanan nedenlerle, fiziki, biyolojik, coğrafi, çevreler, sosyo-kültürel çevre, tabiatüstü çevre, nüfus yapısı ve kültüre bağlı olarak sosyal aktörler, tabakalaşma ve mesleki gruplaşmaya paralel olarak rol ve statüler, hepsine bağlı olarak, toplumsal organizasyon, değişime ve dönüşüme uğrayacaktır.

“Sosyal değişme derece derece değişerek tahakkuk eder. Belirli bir dereceden sonra da bunun bütünüyle bir bünye değişikliği haline geldiği görülür. Onun için belirli anda, toplumda bazı özellikler derece, bazıları da bünye farklılığı halinde göze çarpar.

Değişmeye sebep olan faktörlerin baskısı yönünde, iki bünyeye has, tam yerleşmiş özellikler ile beraber değişme halindeki hususiyetlerden hem eskisine hem de yenisine ait olanların derecelenmesi müşahade edilir. Hem yerleşmiş

özellikleri hem de derece derece değişmekte olanları ile geçiş halindeki toplum, gene de bir fonksiyonel bütün hali gösterir. (Kıray, 1999, 94-95) Burada önemli olan” bu düzeni hem bir yapı farklılığı hem de bir derecelenme halinde ifade edebilmek ve sosyal oluşumları izlemektir. Her toplumun mahalli özellikler ve çeşitli değişme hızları sonucu meydana gelen ve genellikle aynı yapıda ki başka toplumlarda görülmeyen özellikleri böylece ortaya çıkarılabilir. (Kıray, 1999, 95)

Elbette değişim ve dönüşüm ne kadar yavaş olursa olsun, sıkıntısız, problemsiz gerçekleşmez. Fakat sosyal yapı mekanizması ve sosyal dönüşümün kendi dinamikleri, bazı önleyici müessese ve ilişkilerle dağılıp çözülmeden toplumsal dönüşümü mümkün kılar.

“Değişmenin buhransız olmasını sağlayan, çözülmenin önüne geçen ve her iki yapıya da ait olmayan, yeni beliren müesseseleri, ilintiler, değerler ve fonksiyonları, biz tampon mekanizmalar terimi ile ifade ediyoruz. Bu tampon mekanizmalar sayesinde, sosyal yapının çeşitli yönleri, birbiri ile bağlanır, fonksiyonel bütünün parçası olmayan taraflar kaybolur. Bu şekilde toplumun orta hızda bir değişme oluşumunda da görece bir denge halinde kalması mümkün olur. (Kıray, 1999, 96)

Ülkemizde yapılmış en iyi sosyal değişim çalışmalarından biri olan, “Yirmibeş Yıl Sonra Hasanoğlu Köyü (Karşılaştırmalı bir toplumbilimsel Araştırma) isimli kitapta, araştırmacı, Ankara’nın yakın köylerinden, Hasanoğlu köyünü yirmi beş yıl önceki haliyle kıyaslar ve mikro ölçekte, monografik bir çalışma yapar.

Orada ki karşılaştırma ana başlıklarına baktığımızda şunu söyleyebiliriz. Yenişakran kasabasında da cezaevi yerleşkesinin tam kapasite çalışmaya başlaması ve yoğun göçün

gerçekleşmesinden sonra bu kasaba formunda ki sosyal yapı ile cezaevi sosyal yapısı, fiziki çevreden başlayarak, sosyo kültür çevreyi, tabiatüstü çevreyi, sosyal çevreyi, nüfusun yapısını ve buna bağlı olarak kültür havzasını, rol ve statüleri, organizasyonu, kendi dinamikleri içinde dönüştürecektir.

Yasa bu teorik çerçevedeki dönüşümleri, tarih ve doğal çevreyi, taşıt ve haberleşme araçlarını, dışarıyla ilişki alanlarını, nüfus ve toplumsal hareketliliği, evlenme, ailenin kuruluşu ve çeşitli sorunları, ailelerin yaşama düzeylerini, temel iş güç biçimlerini ve aile harcamalarını, ekonomiyi, siyaset ve siyaset kültürünü, belediye ve kasabanın yönetimini, eğitim ve öğretimi, boş zamanların değerlendirilmesini, din ve inanç yapısını karşılaştırarak yapar.

Elimizden geldiğince bizde bu konularda kasabanın şu anki sosyal yapısının fotoğrafını çekmeye ve bu süreçten ne beklediklerini tespit etmeye çalıştık.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ ve VERİLERİN ANALİZİ

2. 1. KONU VE AMAÇ

Bu çalışma monografik yöntemleri de kullanarak, yapılan bir sosyal yapı tespit ve analiz çalışmasıdır. Monografi, bir konuyu, bir olguyu, bir insanı, bir mekânı her türlü yönüyle derinlemesine irdelemenin sosyoloji ilmindeki adıdır.

Bu araştırmada söz konusu olan bir belde, kasaba yani mekân monografisidir. Burada İzmir ilinin Aliğa ilçesinin Yenışakran beldesinin sosyal yapısı ve bir sosyal yapı değişikliği sonucu oluşacak dönüşümden evvel, araştırma alanının tüm yönlerinin kayda geçirilmesi hedeflenmiştir.

Büyük sosyal bilimcilerden Mübeccel Kıray, Devlet Planlama Teşkilatı için 1960 yılında başlayarak 1964 yılında yayınladığı, Türkiye’de yapılan ilk şehir monografilerinden sayılan” Ereğli; Ağır Sanayi Öncesi Bir Sahil Kasabası” isimli kitabının sunuşunu şöyle yapar. “Bir sosyal bilimci için Türk toplumunu gözlemlemek çok heyecan vericidir. Ondanda öte her şeyin her an değişme halinde olduğunun bilincinde ise, bu değişimin yavaş ya da hızlı olduğunu, çeşitli yönlerin karşılıklı etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini belirlemek, yorumlamak ve yeni bilgiler üretmek son derece doyurucu bir uğraştır. Bu eser 1960’lardan beri toplumun hem dış hem iç dinamiklerle değişerek nasıl yeni bir toplum yapısına ulaştığını göstermektedir.

Bu süreç ancak 1950’lerde önce, binlere sonra yüz binlere varan sayıda traktör ve diğer aletlerin tarıma girmesi ile

gerçekleşmeye başlamıştır. Şehirleşme, nüfusun ücretlileşmesi, işçileşmesi, yeni meslek ve iş düzeninin ortaya çıkması, aile düzeninin büyük değişikliğe uğraması geri dönülmez yapısal değişmeyi başlatmıştır. Bu sürecin dalga dalga yayılması toplumun dipten doruğa eski yapının ilişkiler, kurumlar, değerler, düşünceler yönünden büyük değişimini hızla oluşturmaya diğer bir deyişle kendisini dipten doruğa yenileyerek genel değişme süreçlerini yoğun olarak yaşamaya başlamıştır.”

Elbette ki Kıray'ın anlattığı tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişin genel tetikleyicileri, göçler, ağır sanayi yatırımları, makineleşme, gibi büyük değişimlerdi. Fakat Kıray bu büyük değişimlerin ülke çapında ki etkilerinin yanında bu değişimin kasaba bazındaki küçük ölçekli yansımalarına da kafa yormuştur.

Biz, göçler, ağır sanayi yatırımları, makineleşme gibi büyük sosyal değişim tetikleyicilerinin yanında, büyük hapishane yerleşimleri gibi yatırımlarında sosyolojik açıdan, sosyal değişim açısından hem yerel hem bölgesel hem de genel sonuçlar doğurabileceğine inanıyoruz.

Yani bu çalışmamızda biz bir sanayi kuruluşunun değil fakat getireceği nüfus hareketi açısından bölgede en az onun kadar etkili olacak bir başka kuruluşun, bir hapishane kampusunun sosyal çevreye etkileri üzerinden, sosyolojik analizler yapmaya çalışacağız.

Bunu yapmaktaki ana amacımızı da yine Mübeccel Kıray hocanın satırlarıyla anlatmaya çalışalım. “Bu çalışmamızda problemler ve değişmeler fazlaşmadan, toplumda derine giden etkiler yaratmadan evvel bu günkü sosyal hayatı araştırmak istiyoruz. Bu suretle daha sonra belirli devrelerde ağır sanayinin (bizim çalışmamızda bu cezaevi yerleşkesinin) insan davranış ve vaziyet alışlarında sebep olacağı

değişiklikleri görebileceğimiz bir zemin, bir başlangıç noktası sağlamış olacağız. Genellikle kültür değişimleri araştırmalarında, geriye gidilecek, bir sıfır noktası ya da temel çizgisi belirtilmeye çalışılır.”

Bugün bizde, Yeni Şakran kasabasında somut ve planlı bir sosyal yapı ve şehirleşme araştırması yapılması halinde, böyle bir temel çizgisi tespit etmek imkanını yakaladığımıza ve dolayısıyla, cezaevi yerleşkesinin, kasabaya yapacağı sosyal, ekonomik, kültürel etkileri, araştırmak için bir laboratuvar haline getirmiş olduğumuza inanıyoruz.

Toplumsal dinamik yapı durağan değil değişkendir. O araştırmadan sonra da Türk toplumu çok değişikliklere uğradı. Genel ve yerel birçok tetikleyicinin etkisiyle dönüştü ve değişti. Telekomünikasyon alanındaki değişimler, internet, çok ekranlı televizyonlar, endüstriyel atılımlar, turizm alanındaki yatırımlar, siyasal gelişmeler, dış ticaret ve dış dünya ile değişen münasebetler 2000 li yılların Türkiye’sini ve Türk toplumunu çok değiştirdi. Bu değişimden elbette köyler, kasabalar ve şehirlerde paylarına düşeni aldılar.

Bizim yapmak istediğimizde 2011 yılında Yenişakran kasabasında, sosyal kurumların, insan ilişkilerinin, çevre ilişkilerinin, değerler, yargılar sisteminin, yeni davranış kalıplarının meydana getirdiği içtimai fonksiyonel bütünü belirlemektir.

Devlet kaynaklarınca yapılan açıklamalara göre bu cezaevi tüm eklentileriyle bittiğinde; 7500 (Yedi bin beş yüz) mahkûm kapasiteli olacak. Ayrıca bu kurumun idare edilebilmesi için gerekli, ceza infaz memurlarının, idari kadronun ve askerlerin de aileleriyle buraya yerleşecekleri ve bununda artı 10 000 kişilik bir nüfusa yol açacağı düşünülürse, beldenin üzerinde kısa zamanda çok büyük bir nüfus baskısı olacağı aşîkârdır.

Ayrıca belde turizm bölgesi olması hasebiyle yaz nüfusu daha da artacaktır. Bu nedenle burada başlayacak değişim ve dönüşümden önce, durumun monografik bir çalışmayla tespit edilmesi, bundan sonra yapılacak değişim ve dönüşümle ilgili ölçme ve mukayese araştırmaları için, nirengi noktası, sıfır noktası, başlangıç noktası olması açısından oldukça önem arz etmektedir.

Bir diğer konu da buraya yapılacak olan yatırımın diğer göç ve nüfus hareketi doğuran yatırımlardan biraz farklı oluşudur. Burada barındırılacak insanlar şu ya da bu şekilde suça bulaşmış, toplumla, toplumun kurallarıyla, yasalarla problemlili insanlardır. Bunları ziyarete gelecek insanlar arasında normal problemsiz insanlar olacağı gibi, suç ortakları, eski sabıkalılar, suça meyilli insanlar da olacaktır. Bu tür insanların belli bir çevrede sayıca artması elbette ki o mekânda fiziki, kültürel değişimlere yol açacaktır. Bu çalışmada bu nedenle asayiş ve suç verilerine hassaten dikkat edilecektir. Daha sonraki çalışmalarla, hem bu tür kurumların sosyal bünyeye etkileri ölçülebilecek hem de tespit edilecek sosyal değişimler sonucunda ki veriler ışığında cezaevlerinin yerinin seçiminde de kriterler oluşturulabilmesine yardımcı olunacaktır.

2. 2. YÖNTEM

2.2.1. Yazılı Kaynak Taraması

Burada, öncelikle yazılı kaynaklar taranarak bölge ile ilgili kitaplar, almanaklar, dergiler, raporlar okunmuştur. Bu konuda Yenişakran beldesinin nispeten yeni bir yerleşim bölgesi olması hasebiyle çok fazla yazılı kaynak bulunamamış, fakat yakındaki Aliğa ilçesinin yazılı kaynaklarından beldeye ilişkin bilgiler bulunup değerlendirilmiştir.

Ayrıca devletin resmi kurumlarından (belediye, sağlık kuruluşları, jandarma, müftülük gibi) elde edilen tüm veriler, istatistikler ve tablolar okunup, analiz edilmiş ve tasnif edilerek değerlendirilmiştir.

Yakın dönemde güncelleştirilen ve etkinliği artırılan Türkiye İstatistik Kurumunun internet ortamında açık kaynaklarından ve bilgi edinme yasasından yararlanarak kapalı kaynaklarından da veri elde edilmiş ve kullanılmıştır.

2.2.2. Gözlem

Çalışma başlamadan önce araştırmacı tarafından beldeye gidilerek, keşif yapılmış, kalacak yer belirlenmiş, çalışılacak, görüşülecek insanlarla temas kurulmuş, ön bilgi edinilmiştir.

Daha sonra Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla İzmir Valiliği kanalıyla, Yenişakran beldesinin bağlı bulunduğu Aliağa ilçesi mülki makamlarına ulaşılarak araştırma ile ilgili ön bilgi verilmiş ve anket yapmak için gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra araştırmacı, Aliağa jandarma komutanlığı tarafından Yenişakran karakoluna yönlendirilmiş ve komutanlığa bilgi verilerek araştırma yapılmıştır.

Küçük bir belde olması hasebiyle her sınıftan, meslekten ve soysal gruptan insanla görüşme fırsatı elde edilmiştir. Rehberlik konusunda beldenin lisesinde sosyoloji-psikoloji grubu derslerine giren, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji mezunu Ümit Kocakaradayı'dan ve yurt müdürü Mesut Kocabay beyden ayrıca Yenişakran belediyesi yazı işleri müdürü Engin Memişten azami derecede yardım ve destek görülmüştür. Her üç arkadaşında meseleye ve bölgeye hâkimiyetleri araştırmanın sıhhati açısından çok yararlı olmuştur.

2.2.3. Anket

Çalışmanın ana amaçlarından biri, belde de yaşayan insanların cezaevi ile ilgili beklentilerini, farkındalıklarını, beldeleri ile ilgili algılarını, düşüncelerini, tespit etmektir. Bu nedenle nüfusu 4 000(Dört bin) civarında olan belde evrenini temsil etme kabiliyetine sahip örneklem sayısının 160 olacağı hesaplanmış ve 184 kişiye bu konuda hazırlanmış (ek 8) anket soruları yöneltilmiştir. Anket genellikle hane reislerine uygulanmıştır. Toplumda halen daha dışa açık, daha haberdar, aile adına karar almada daha etkin olması hasebiyle anket daha çok erkeklere uygulanmıştır.

2.2.4. Görüşme –Derinlemesine Mülakat

Bu çalışmada uygulanan sosyolojik yöntemlerden biri de görüşme yöntemidir. Özellikle toplumun ileri gelen, basat figürleriyle, beldenin şu anki sosyal yapısı, yaşam kalitesi, algıları, değerleri gibi konularda derinlemesine mülakatlar yapılmıştır.

Sağlık ocağındaki doktorlar, jandarma komutanı, belediye başkanı, sivil toplum kuruluşları yetkilileri, tek fabrika anlamındaki Tariş Zeytin işleme tesisi müdürü, öğretmenler, imamlar, Ziraat Bankası Müdürü, Cezaevi Müdürü, petrol sahibi, market sahibi, emlakçiler, gibi toplum hakkında kayıtlı bilgi sahibi olan ve yahut halkla daha içli dışlı olan cemiyetin ileri gelenleriyle görüşülmüş ve kategorize ettikten sonra analizleri yapılmıştır.

2.3. YENİ ŞAKRAN

Burada ki bilgilerin bir kısmı yazılı kaynak taramasıyla elde edilmiştir. Yenişakran kasabasının çok fazla geçmişi olmadığından yazılı kaynak çok fazla bulunamamış daha çok Yenişakran belediyesinin hazırladığı bilgi kitapçıklarından, internetten, faydalanılmıştır.

Gündelik hayata, ekonomik hayata ait bilgi ve malumatlar araştırmacının, katılımlı gözlemleri neticesinde ve yöre ileri gelenleriyle yaptığı derin mülakatlarda elde edilmiştir. Araştırmacı keşif ve anket çalışmaları da dâhil yörede yaklaşık 1 ay kadar kalmıştır.

2.3.1. Yenişakran'ın Tarihi

Yenişakran beldesi konum itibarıyla çok zengin bir tarihi çevre içerisinde yer alır. Yenişakran Aliğa arasında üç antik kent vardır. Bel- denin daha kuzeyindeki Bergama'da antik çağın en önemli kentlerinden biri. "Pergamon" antik kenti bulunur. Aliğa kenti içinde kalmış olan KYME antik kenti AEOLİS olarak isimlendirilen kıyı bölgesinin en önemli yerleşim merkezidir. Nemrut tepesinin güneyinde 70 hektarlık bir alan üzerinde bulunan KYME, bir liman kenti idi. M.Ö XII yüzyılda kurulduğu sanılmaktadır. Önce Büyük İskender tarafından fethedilen kent, daha sonra Bergama Krallığının hâkimiyeti altına girdi.

KYME kentinin güney doğusunda Nemrut Gölü alanında antik kalenin bazı duvar burçları, yapı kuleleri ile bu kale dibinden geçtiği sanılan Antik Smyrna- Pergamon yolunun döşeme kalıntıları görülmektedir. Kentin Genç Roma Çağında da büyüyerek kale duvarları dışına taşıdığı sanılmaktadır. 1973 yılında özellikle Nekrapol (mezarlık) kesiminde yapılan kazılarda elde edilenler İzmir müzesine götürülmüştür.

2.3.2. Hisarlık Tepesi

Aeolis kıyı bölgesinin bir başka antik kenti, daha kuzeyde, Aliğa ile Yenişakran'ın tam ortasıdır. AIOLIA komutanlarından TEZEUS tarafından kurulan MYRINA kentinin, M.Ö. XI. yy'da tarih sahnesine çıktığı sanılmaktadır. MYRINA kentinde yapılan sınırlı kazılarda elde edilenler, Bergama Müzesi'ne götürülmüştür. Yerüstünde değerli yapılar görünmemekle birlikte, yapı teras işleri ve zengin seramik parçalara rastlanmaktadır. Sit bölgesi kabul edilmemiş MYRINA antik kenti, II. Konut alanlarının baskısı altındadır.

Yenişakran beldesinin hemen güneyinde, meskûn alanla bitişik GRYNEION bölgenin bir başka antik kentidir. Bir bölümü planlamaya esas harita sınırları içine giren antik kent, devlet karayolu ile deniz arasında uzanan düz bir dil üzerindedir. Kentin bir bölümünün deniz içinde kaldığı sanılmaktadır. Beldeliler tarafından Temaşalık mevki olarak bilinen bu kesimde, yapılan kaçak kazılarda ve denizde altın madeni eşya ile paralar bulunduğu ve yine yer altında büyük bir tuz değirmeni yapısına rastlandığı öğrenilmiştir. Kısmi bir resmi kazı yapılmış olup, çıkarılmış antik eserler Bergama Müzesinde sergilenmektedir.

GRYNEION' DA, yerüstünde gözlenen kalıntı yoktur. GRYNEION hakkında alınmış arkeolojik sit bölgesi kararı mevcuttur. GRYNEION antik kentinin Nekropol (mezarlık)

alanının, bölgenin kuzeyinde, halen balık üretme gölü olarak kullanılan tuzla çevresinde bulunduğu bilinmektedir. Çayır kuyu mevkiinde de henüz günışığına çıkarılmamış kalıntılar mevcuttur. Resmi bir kazı çalışması henüz yapılmamıştır.

Yenişakran'ın kuzeyinde yer alan tarihi çevrenin, güne-ye göre daha eskiye M.Ö. VII. Yy'la uzandığı sanılmaktadır. Yenişakran'ın kuzeyinde Seç Tepesi çevresinde bulunan ELAIA antik kentinin, Midilli üzerinden gelen Atinalılarca kurulduğu sanılmaktadır. Bu bölgede takribi 70 – 80 yıl önce resmi bir kazı çalışması yapılmış bir Kral mezarı ortaya çıkarılmıştır. Önce Büyük İskender tarafından alınan kent daha sonra Bergama Krallığı hakimiyetine girmiştir.M.Ö.190 yıllarında ise ANTIOKHOS isimli Lidya Kralı tarafından yağma edilerek yakılıp yıkılmıştır. ELAIA'nın böylece M.Ö.190 yıllarında tarih sahnesinden çekildiği sanılmaktadır. Henüz kazı yapılmayan antik kentte görünürde kalıntılar yoktur. Arkeolojik sit bölgesi olarak Kültür ve Turizm Bakanlığınca tescil edilmeyen ELAIA; 1/25.000 ölçekli Dikili – Çandarlı kıyı Kesimi Nazım İmar Planı'nda “arkeolojik sit alanı” görünmektedir.

2.3.3. Kuruluş

Yenişakran beldesinin kuruluşu, 1949 yılında başlamıştır, Dolayısıyla beldenin geçmişi 63 senedir. 1948 yılında beldenin bugün bulunduğu kesimden İzmir ile İstanbul'u bağlayan E 24 Devlet Karayolu inşa edilerek, ulaşımına açılmıştır. Yolun inşa edildiği dönemde, yöre zeytinlik ve tarım alanlarının yer aldığı bir alan idi. Sadece kuzeyde iskele civarında Rumlardan kalma birkaç zeytinyağı fabrikası bir kaç konut bulunmaktaydı. Bu konutlardan zeytin işleme döneminde yağ fabrikalarında çalışan işçiler mevsimlik yararlanıyorlardı. Bazı konutlarda tarımsal amaçla Zeytindağ ile

Yukarı ve Aşağışakran'da yaşayan köylülerce geçici olarak kullanılırdı. Dolayısıyla 1948 yılına değin, Belde sınırları içinde sürekli iskân edilen konut alanları yoktu. 1949 yılında, 6 km. Doğusundaki Aşağışakran köyünden Habi Dayı olarak bilinen kişi, bugün belde merkezi durumundaki kesimde (PTT binası yanında) bir kahvehane açtı. Yoldan geçen vasıtaların konakladığı bu kahve, Yenişakra'nın ilk mekânıdır. 1955 yılına değin, bu kahvehane dışında yerleşim olmadı. Bu tarihten önce bölgede Yenişakran adında bir yerleşim yoktu. Fakat havalide Aşağışakran, Yukarışakran, Çoraklar, Hacı Ömerli, Yüksekköy, Çaltıldere gibi köyler bulunuyordu. Yenişakran beldesi bu köylerden ve diğer Yunt dağı köylerinden gelenlerin oluşturduğu bir yerleşim yeri.

1955 – 1960 yılı genel nüfus sayımında ilk olarak sayıma dâhil edildi. Bu sayımın gereği olarak yerleşik iskâna açılan Yenişakran'da bugün, yazlık 7000 civarında ve kışın ise 3500-4000 civarında bir nüfusun barındığı belediyelevelik bir yerleşim yeri oluşturuldu.

2.3.4. Yenişakran'ın Nüfusu

Nüfusu son adrese dayalı nüfus sayımına göre 3552 olan Yenişakran, yaz döneminde 7000 kişinin üzerinde nüfusun yaşadığı bir tatil yerleşimi haline dönüşmektedir. Sahil boyunca genelde tek sıra ile dizilmiş yazlık evler, “villa” tanımıında tek ve iki katlı inşaat kaliteleri yüksek konutlardan oluşur. Sahilde “yazlık ev” olarak kullanılan konutlar içinde 3 ve 4 katlı örnekler çok azdır. Bu konutların büyük bir bölümünde İzmir'den gelen aileler yaşamaktadır. İzmir'in yakınlığından dolayı (75 Km) ailenin çalışan fertleri genellikle İzmir'e her gün gidip gelmektedirler. Beldede turizm sezonu, iklimin uygunluğundan ve İzmir'e yakınlığından dolayı 4 aya ulaşır. Beldedeki yazlıklar İzmirli aileler dışında Mani-

sa, Ankara ve İstanbul'dan gelen aileler tarafından da kullanılır.

Kuzey ve güney arasında, uzun bir sahil şeridine sahiptir. En güneydeki Temaşalık Mevkiinden kuzey batıya Kargalık burnuna doğru yer alan sahilin ilk bölümünü, tamamen 2. Konut alanları ile çevrelemiştir. Glimi limanı olarak adlandırılan bu kesim, genelde 5 10 metre genişliğinde ince kaliteli kum bandından oluşmaktadır.

Sahilin en batı ucu olan Kargalık Burnu deniz sahil seviyesinin altına iner. Genelde dik kayalık görünümünde sahilin bu bölümünde deniz kalitesinin yüksekliğinden dolayı, kumsal bulunmaması dezavantajı önemsenmemekte; burada ki 2. konut alanlarında yaşayanlar merdivenlerle denize inmektedirler.

Kargalık Burnu ile daha kuzey deki Ahmet Dağı mevkinde Apart yapılar, kuzeydoğudaki Afacan Mevkii arasında sahil; dar, zaman zaman kesilen ancak kaliteli kumsallara sahiptir. Deniz kalitesi de iyi olan kesimde Ank ara'lı vatandaşlarımızın kurmuş olduğu Demir kent Sitesi mevcuttur. Afacan Mevkii ile, kuzeye doğru Reşadiye İskelesi arası ve daha da kuzeye yönelen sahillerde de kumsallar bulunmaktadır. Bu bölgede de sayfiyelik yerleşim genelde Demir Yol İş Sendikasının Eğitim ve Dinlenme Kampı çevresinde gelişmiştir.

2.3.5. Yenişakran'ın Coğrafi Konumu

Yenişakran, Ege Bölgesi'nin kabaca orta kesiminde yer alan İzmir ili, Aliağa İlçesi sınırları içindedir. İlçe topraklarının, güneyinde Foça ve Menemen ilçeleri, kuzeyinde Bergama ilçesi yer almaktadır. Batıda Ege Denizi; doğuda Manisa ili ilçe topraklarını sınırlar.

Beldenin yer aldığı İzmir ili toprakları genel olarak doğu-batı doğrultulu dağlar ile bu dağlar arasında uzanan Bakırçay, Gediz ve küçük Menderes ırmaklarının aktığı, çökme sonucu oluşmuş, tektonik ovalardan meydana gelir. Ege Bölgesi coğrafyasının, bu ortak özelliğidir. Sözü edilen çöküntü ovalardan biri olan Bakırçay Deresi havzasında Yenişakran Beldesi yer alır. Genelde doğu-batı aksında, girintili-çukuntılı bir saha bandı boyunca uzanan Yenişakran, doğuya doğru düz bir topoğrafik yapıda devam eder. E-24 Devlet Karayolu'nu doğuya doğru aştıktan sonra Yenişakran toprakları, engebeli ve yükselen bir topoğrafik yapıya dönüşür. Ancak Yenişakran Beldesi genelde düz bir alan üzerinde yerleşmiştir.

Yenişakran Beldesinin E-24 Devlet Karayolu üzerindedir. İzmir iline uzaklığı 75 Km. dir. Aliağa ilçesine 14 Km. Bergama ilçesine 38 Km. Dikili İlçesine 50 Km. Mesafededir.

2.4. BELDENİN SOSYAL ENVANTERİ VE SOSYAL HAYATI

2.4.1. İdari Yapı

Yenişakran beldesi İzmir iline bağlı Aliağa ilçesinin bir beldesi. Fakat hadise görüldüğü kadar basit değil. Bunun sebepleri birazda Yenişakran kasabasının oluşum sürecinde saklı. Çünkü Yenişakran beldesinin kasaba olma süreci, sahil ile paralel İzmir'i, İstanbul'a bağlayan E-24 karayolu yapıldıktan sonra civar köylerin, yol kenarına kurulmuş bir kahvehanenin etrafına yerleşmeleriyle başlamış. Bölge 1955- 60

sayımında, yerleşim yeri olarak sayılmış ve bunun gereği olarak ta iskâna açılınca gerek köylerden gerekse yazlık villalar yapmak amacıyla diğer illerden, göç çok hızlı artmış ve Yenişakran büyüyerek belde haline gelmiş. Oluşumunda Yenişakran beldesine göç veren köyler, ya boşalmış mezraya, yaylaya dönüşmüş, Yukarışakran köyü gibi, ya da belde büyümüş o köyleri fiziki olarak içine almış, Bahçedere köyü gibi. İdari düzenlemeler gerçek hayatın gerisinde kalınca bölgenin idari yapısı oldukça karışık bir hale bürünmüş.

Bölge çok fazla nüfusa sahip olmamasına ve dar bir coğrafi alanda olmasına rağmen, değişen yerel yönetim mevzuatları işi içinden çıkılmaz bir hale getirmiş. En son çıkan yönetmelikle Yenişakran belde statüsüne kavuşarak belediye kurulmuş. Yenişakran kasabasının iki adet mahallesi var. Sayfiye mahallesi, Hasbi Şengül mahallesi. Fakat sonradan değişen bir yasayla şu an fiziki olarak Yenişakran kasabasına çok yakın hatta bitişik olan birçok köy kasabaya değil Aliağa ilçesine bağlı. Mesela jandarma karakolunun içinde yer aldığı, Hacı Ömerli, mesela Hapishane kampusunun da içinde bulunduğu Bahçedere köyleri gibi. Bu durum birçok kargaya yol açıyor. Belediye resmi olarak buralardan mesul olmamasına rağmen komşuluk hukuku gereği yardımcı oluyor. Belediye Halkla ilişkiler Müdürü bunu “normalde hapishane kampusunun çöplerini Aliağa Belediyesinin alması lazım ama bizi arıyorlar, biz de almayız diyemiyoruz.” diye anlatıyor.

Bu karışıklıktan dolayı, kırsal alandaki asayişten sorumlu jandarma komutanlığı da bazı bölgelere bakabiliyor, bazısına bakmıyor olmasına rağmen ihbar olduğunda, vatandaş mağdur olmasın diye hizmet götürmeye çalışıyorlar.

Bu karışıklıktan dolayı Aliğa ilçesinden, çok yakın olmasına rağmen, beldeye belediye otobüsü seferleri konulmuyor.

Bütün bu karışıklıkların son bulması için tüm resmi kurumlar, 2012 yılında meclisten çıkmış olan yasanın uygulanmasını bekliyorlar. Yeni çıkan yasayla büyük ihtimalle Yenişakran beldesi belediye olma vasfını kaybedecek, Aliğa ilçesinin bir mahallesine dönüşecek.

O zamana kadar biz araştırmamızın mekan perspektifini belli bir belde, ilçe, köy tüzel kişiliği üzerinden değil, şu an cari olan, Yenişakran beldesi, Yenişakran jandarma karakolu sorumluluk alanı ve hapishane kampusunun etki alanı olarak belirleyecek ve” Yenişakran havzası” etkileşimini incelemeye, ölçmeye, tespit etmeye çalışacağız.

2.4.2. Sosyal Hayat

Sosyal envanter ve sosyal hayat bölümünde, belde bulunan resmi ve sivil tüm kurumlar, ticarethaneler, sosyal grup binaları ve kurumları üzerinden, bürokratik ve sivil örgütlenme, toplumsal yerleşim ve bundan neşet eden kültürel doku anlatılmaya çalışılacaktır.

Sosyal envanter bölümündeki bilgiler Yenişakran Belediye Başkanlığından resmi olarak talep edilmiş ve Başkanlığın resmi yazısıyla kayda geçirilmiştir.

Bu verilere göre beldenin 2011 yılı sonu itibarıyla nüfusu 3552 dir. Nüfusla ilgili bilgiler anket değerlendirme bölümünde daha teferruatlı olarak ele alınacağından burada bu kadarla yetinilecektir.

2.4.3. Yenişakran Beldesinde Bulunan Resmi Kurumlar ve Özel Kuruluşlar

-Yenişakran Belediye Başkanlığı

Yenişakran belediyesinde bu tarihlerde toplam 51 personel çalışmakta. Belde Belediye Başkanlığını son yerel seçimlerde Adalet ve Kalkınma Partisinden İbrahim Ethem Yorulmaz kazanmış.

Belediye hizmetleri yeterli.

-Yenişakran aile hekimliği

Yenişakran aile hekimliği kendine ait binasında 2 hekim ve 2 hemşire ile hizmet veriyor.

-Yenişakran orman işletme şefliği

Yunt dağı çevresi oldukça geniş bir orman alanına sahip olduğu için orman bakanlığı buraya bir şeflik açmış ve 1 orman mühendisi ve 2 memurla hizmet veriyor.

-Okullar

Beldede 2 ilköğretim okulu ve 1 lise bulunuyor.

Yenişakran ilköğretim okulu 307 öğrencisi var.

Hasbi Şengül ilköğretim okulu 219 öğrencisi var.

Mustafa Güngör Çolakoğlu lisesi 120 öğrencisi var.

-PTT

Yenişakranda PTT, PTTBANK olarak hizmet veriyor. Kendi müstakil binasında 2 memurla hizmet veriyor.

-Yenişakran Ziraat Bankası Şubesi

Banka beldede 1 Müdür ve 2 memurla hizmet veriyor.

-Camiler

Beldede Diyanet İşleri Başkanlığınca imamaları atanmış faal 3 cami bulunuyor.

Beldede ayrıca Belediye kayıtlarına göre,

7 Lokanta,
6 Kahvehane
7 Market
11 Bakkal
4 Akaryakıt istasyonu
3 Kafeterya
1 ay Bahçesi
1 Restoran
1 Cafe Bar
1 Pastane
2 Fırın
2 Tp gaz Bayi
2 Beyaz eşya mağazası
6 İnşaat malzemesi satış mağazası
6 Küçük Fabrika (Büyük lekli zeytinyağı işleme atıl-
yeleri)
26 Küçük Sanayi (Marangoz, Demirci v.b.g) ticarethane
bulunmaktadır.

-Sivil Toplum Kuruluşları

Bölgede halen faal, ye gelirleriyle ve resmi ve sivil yar-
dımlarla hayatını sürdüren 4 adet sivil toplum kuruluşu
bulunmaktadır.

Yenişakran Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği

Yenişakran Kadın Emeğini Değerlendirme Derneği

Yenişakran Gençlik ve Spor Derneği

Aşağışakran Avcılar ve Atıcılar Derneği

2.4.4. Ulaşım

Yenişakran havzası, bir yol üstü yerleşim alanı olduğu için ulaşım, çok fazla problem olmadan hallediliyor. Belde- nin ağırlıklı olarak işini gördüğü, ticaretini yaptığı, resmi işlerini hallettiği yer Aliğa ilçesi. Ticari ve zirai ihtiyaçları için de Bergama ya gidiyorlar. Aliğa – Yenişakran arasında düzenli çalışan belediyeden ruhsat almış 10 (on) adet mini- büs var. Fakat cezaevi tam dolmamış olmasına rağmen bu minibüsler, ihtiyaca cevap vermemeye başlamış, sayılarının artırılması gündemde. Bu minibüsler, Aliğa hükümet ko- nağı, Yenişakran cezaevi arasında çalışıyorlar.

Belde de bir hayli fazla sayıda sanayi işçisi oturuyor. Bu işçiler ağırlıklı olarak, Aliğa rafinerisinde (Petkim), gemi söküm doklarında, Viking kâğıt fabrikasında çalışıyorlar. Sanayi ve fabrikalar arasında ki ulaşımı firma servisleri sağ- lıyor. Sanayi çalışanlarının ikametgâhı olması, mesai kavra- mı yüzünden beldenin zaman ve zamanın verimli kullanımı konusunda halkı bilinçlendirmiş. Beldede zamanın ölçümü kesinlikle geleneksel metotların çoktan terkine ve saati, gü- nü, haftayı ve diğer zaman dilimlerini çok iyi kullanmaya sebep olmuş.

Hapishane memurlarının çoğu henüz lojmanlara yer- leşmediğinden, memurların ekseriyeti Aliğa da oturuyorlar ve servislerle ilçeden beldeye gidip geliyorlar. Bu tespit di- ğer memurlar içinde geçerli. Öğretmenler, doktorlar, banka çalışanları, hatta bazı belediye çalışanları da ilçede oturup gerek nöbetleşe özel araçlarıyla gerekse servislerle gelip gi- diyorlar.

Bu hareketlilik yazın daha da fazla artıyor, bu kışlık seyyaliyete yazın İzmir den, Ankara'dan gelen yazlıkçıların ilçeye gidip gelmeleri de eklenince bir hayli yoğun bir araç trafiği oluşuyor.

Beldeden köylere düzenli bir ulaşım yok. Fakat günlük gelen gidenin çok olması, ziraatla uğraşanların çoğunun traktörünün olması meselenin hallini kolaylaştırıyor.

Çanakkale, Bergama tarafına herhangi bir servis ya da düzenli bir ulaşım yok. Fakat belde İzmir Çanakkale yolunun tam üzerinde olduğu için hemen günün her saatinde araç bulmak mümkün.

Ulaşım açısından şunu da söyleyebiliriz, beldede ki okullarda taşınmalı eğitim uygulandığından, her gün köylerden beldeye araç geliyor, bu da köylülerin günlük ihtiyaçlarını ufak tefek karşılamalarını sağlıyor. Bu servis öğrencilere ücretsizdir. Milli Eğitim Bakanlığı bu hizmeti yine yöre halkından satın alıyor.

2.4.5. Ekonomik Hayat

Kasaba iktisadi hayat açısından oldukça canlı bir yapıya sahiptir. Gerek fiziki şartları gerek coğrafik özellikleri nedeniyle belde oldukça şanslı. Aliğa Tüpraş- Petkim rafinerisine yakın olmasından dolayı belde de çok sayıda sanayi işçisi var, bu tabii ki düzenli gelir demek.

Yenişakran her şeyden önce bir tatil ve turizm beldesi, İzmir den, Çanakkale'den, Manisa'dan, Ankara'dan yazlığı olanlar, günü birlik denize gelenler şehre hatırı sayılır bir ekonomik gelir bırakıyorlar. Fakat burada ki turizmin asıl dinamosu günü birlik gelen turistlerden daha çok yazlık turizmi. Gerek kendi yazlığı olup gelenler gerekse tanıdığıının yazlığına gelen aileler. Yani aile turizmi daha revaçtadır. Yabancı turist neredeyse hiç yok. Gelenler her yıl geldiğinden tanıdık ve aşına. Yenişakran beldesinin denizi bu havallide biliniyor ve tercih ediliyor. Bu nedenle yörede küçük ölçekli turistik pansiyonlar ve oteller olmasının yanında, yazın bazı yazlıklar gerek sahipleri tarafından gerekse em-

lakçiler tarafından pansiyon olarak kiraya veriliyor. Kasabanın deniz kıyısında olmasının bir diğer ekonomik avantajı balıkçılıktır. Kasaba da balıkçı barınağı, balıkçı tekneleri ve geçimini balıktan sağlayan aileler var. Çıkan balığın fazlası Aliğa ilçesine götürölüp satılıyor.

Ayrıca kasabanın İzmir- Çanakkale-İstanbul yolu üzerinde olması özellikle yol üstü ekonomisini, yol üstü kahvehane ve marketlerini 24 saat kesintisiz çalışmaya mecbur bırakmış, bu da gerek istihdam gerekse gelir açısından şehrin yüzünü güldürüyor. Şehirdeki marketlerin 7 si de yol üstünde. 11 adet bakkal ise daha çok mahalle aralarında ve köy yolları üzerinde. Marketlerin hepsi yazar kasa sisteminde çalışıyor ve veresiye pek yok. Bakkallarda yazma yani vadeli satış var, o nedenle düzenli geliri olmayanlar süt gününe, zeytin zamanına, vadeli ihtiyaçlarını, daha çok bakkallardan karşılıyor. Beldedeki potansiyele ve yolun cazibesine güvenerek ulusal marketi zincirlerinden biri buraya şube açmış ve özellikle yazın çok iyi işlerinin olduğunu söyledi mağaza müdürü.

Beldede bağ bahçe ziraatçılığının yanında çok iyi zeytin tarımı var. Özellikle yunt dağı eteklerinde ki köylerde çok iyi bir zeytin ziraatından bahsedilebilir.

Belde de mevsiminde zeytin alıp işleyen 6 özel, 1 adette Tariş kooperatifine ait zeytin işleme fabrikası var. Devamlı çalışmıyorlar, zeytin hasadında zeytin alıp yağını çıkarıp tekrar rafine edilip işlenmesi için daha büyük yağ fabrikalarına satılıyor. Burada yetiştirilen zeytinler, daha çok yağlık zeytin, fakat yörede ki insanların damak tadına uyan bazı çeşitleri, özellikle yol üstü marketleri tarafından hasat zamanında alınıp yuvarlama tabir ettikleri bir yöntemle salamura edilerek kahvaltılık olarak ta satılıyor.

Özellikle köylerde hem büyük baş hayvancılık hem küçükbaş hayvancılık hem yumurta ve kesim amaçlı tavuk yetiştiriciliği yapılıyor. Havzada ki sütleri günlük alıp işleyen bir mandıra var, 20 işçi çalıştıran mandıra aynı zamanda E 24 karayolu üstündü bir petrol ve restoran da hem ürünlerini kullanıyor hem de süt ürünlerini satan bir şarküteri açarak yol turizminden payını alıyor. Mandıranın olması sütlerin günlük olarak düzenli alınması köylerde hayvancılık yapan köylüleri düzenli bir gelire kavuşturmuş.

Bunların yanında yörede ekonomik amaçlı bağ bahçe ve çiçekçilik seraları var, bu da yöreye oldukça iyi bir ekonomik girdi sağlıyor. Bura da önemli olan ev tipi hayvancılığın ve bahçeciliğin gelirinin yükü ve kontrolü kadınlarda. Bu nedenle çarşıda çok sayıda motosiklet ve traktörle iş peşinde koşan kadına rastlanabiliyor.

Belde de yol üstünde 6 adet büyük yol üstü kahvehanesi var çoğu yoldan dolayı 24 saat açık. Bu mekânlar şehrin kalbi gibi. Yoldan geçenler, işsizler, köyden ihtiyaç görmeye gelmiş köylüler, namaz vaktini bekleyen ihtiyarlar, Aliğa ya Bergama ya gidecek yolcular, servislerini bekleyen öğrenciler, işçiler, memurlar, cezaevi açıldığından beri infaz memurları, mal satmaya çıkmış pazarlamacılar aklınıza gelen gelmeyen her sosyal sınıftan insanla birlikte kasaba bu kahvehanelerde nefes alıp veriyor. Bu kahvehanelerde 10- 15 kişinin çalıştığı düşünülürse hem istihdama katkısı hem ekonomik gelire katkısı daha iyi anlaşılır.

Belde de gerek yeni yapılan yazlık, yeni yapılan konutlar yüzünden çok hareketli bir inşaat sektörü var. Bunun sonucu olarak bir hayli büyük inşaat malzemeleri satış yerlerinin haricinde köy yerlerindeki fazla istihdam gücü beldede ki inşaatlarda çalışma imkânı buluyor. Beldeye Yenişakran

havzasının dışından gelenlerin önemli bir kısmı vasıflı inşaat ustaları, demirci, kalıpçı gibi.

Ayrıca bölgede yaklaşık 50 kişinin çalıştığı bir tekstil atölyesi var. İzmir de bir firmaya ait. Özetle Yenişakran sakinlerinin ekonomik hayatları gerek alternatifi çokluğundan gerekse insanların çalışkanlığından oldukça iyi diye değerlendirilebilir.

2.4.6. Gündelik Hayat

Yenişakran da hayat Türkiye'nin gelişmiş batı bölgelerinin çoğunda olduğu gibi. Kendi deveranı içinde kayda değer bir sıkıntı olmadan, hayatın kendi olağan sıkıntı ve dertleri içinde akıp gidiyor. Denilebilir ki cezaevi kampusunun buraya yapılması belki de buraların gündeminin en üst sırasına gelip oturmuş.

Cezaevinden önce hayat sıradan rutininde akıyordu. Sanayide çalışanlar vardiyalarında gece ya da gündüz fabrikalarına gidiyorlar, çiftçiler mevsimsel rutininde bağ bahçe ve zeytinliklerini ekip dikeyorlardı.

Yenişakran kasabasının evleri genelde bahçeli nizam tek katlı evlerden oluşuyor. E-24 karayolunun ön cephesindeki evler çok katlı fakat en fazla 3-4 katlı evler var. Belediye binası bile 3 katlı.

Gerek anketimizden gerekse yaptığımız mülakatlardan edindiğimiz izlenim, belde komşuluk ilişkileri hem yoğun hem de gayet iyi. Yaşayanların devlet kurumlarıyla, hastaneyle, okullarla, belediye ile ilişkileri de yoğun ve iyi. Belediye başkanı ile görüşmemiz esnasında insanların çok rahatlıkla belediye ye gelip direk başkana dertlerini anlatabildiklerini, başkanın ve belediye personelinin de çözüm üretmeye çalıştığını gördük. Belde belediyesinde henüz resmîyetin ve

bürokrasinin sert yüzü teşekkül etmemiş. İlişkiler, sıcak, samimi ve mesafesiz.

Belediyenin masraflarını karşıladığı bir gençlik ve spor kulübü var. Henüz amatör küme de oynamıyorlar ama bir sahalari, formalari, toplari, antrenörleri, diğer takımlarla maç yapmaya gideceklerinde kullanabildikleri belediye ulaşım imkânları var. Takımın tüm yükü belediyede değil, aynı zamanda belde sakinlerinin kurduğu, Yenişakran gençlik ve spor derneği de takıma elinden geldiğince destek oluyor.

Dernek demişken aslında kasabalı, hayli örgütlü bir yapıya sahip görünüyor. Kasabada 4 sivil toplum kuruluşu var. Derneklere halkın ilgisi yoğun ve dernekler aktif bir şekilde hayatın içinde yer alıyor.

Yenişakran yardımlaşma ve dayanışma derneği

Yenişakran kadın emeğini değerlendirme derneği

Yenişakran gençlik ve spor derneği

Aşağışakran avcılar ve atıcılar derneği.

Merkezi Aliğa da olan Kurs ve Okul Talebelerine Yardım derneğinin, orta öğrenim öğrencileri için açtığı bir yurt ta var. Halk elinden geldiğince yardım ediyor. Öğrenciler genel yunt dağı köylerinden.

Daha öncede belirttiğimiz gibi kadınlar hem sosyal hayatta hem ekonomik hayatta etkililer. Doktorlarla yaptığımız görüşmelerde kadınların muayenelerde cinsiyet ayrımını aştığını söylediler. Fakat buna rağmen belde içinde ve köyler arasında pek problem oluşturmaya kadınların şehirlerarası yolculuklara tek başlarına çıkmasına pek sıcak bakılmıyor.

Görücü usulüyle evlilik hemen hemen hiç kalmamış. Düğünleri kız ve erkek tarafı ortaklaşa yapıyorlar. Türkiye'nin genelinde olduğu gibi yatak odası, mutfak kız tarafına ait, beyaz eşya altın gibi yükümlülükler, erkek tarafına

ait. Belde merkezinde genelde kadın erkek karışık düğün yapılıyor. Köylerde oynamanın olmadığı, kadın ve erkeklerin haremlik-selamlık oturduğu “okumalı” düğünlerin yapıldığı da oluyor. Her ikisine de genel de konu komşu iştirak ediyor. Düğünün organizasyonu nasıl olursa olsun hem resmi nikâh hem dini nikâh muhakkak düğünden önce kısıyor.

Evlerde havza dışından yabancı misafir geldiğinde haremlik-selamlık oturuluyor, fakat konu komşu, akraba arasında haremlik-selamlık oturma yok.

Kasaba da kaldığımız süre içinde başı açık, kapalı, türbanlı, geleneksel giyimli, çarşafı, her tür kadına rastladık, bu tür şeyleri dert eden kimseye rastlamadık.

Beldenin 3 camisi var. Camilerin hepsinde Diyanet İşleri Başkanlığının atadığı imam ve müezzinler görev yapıyor.

Onlarla yaptığımız konuşmalarda halkın dini sembol ve simgelere çok saygılı olduğunu, vakit namazlarda camiler dolmasa da cemaatin olduğunu, cuma günleri ve kandil günlerinde üç caminin de dolduğunu hem öğrendik hem gözlemledik. Yazın camilerde Diyanetin yapmış olduğu yaz kur” an kurslarına çok büyük ilginin olduğunu öğrendik.

Hem cami imamları ve hem de Aliğa ilçe merkezinden gelen bir kadın din görevlisinin, dini ders ve telkinler için cezaevindeki mahkûmların koşuşlarına, cezaevi yönetimi kontrolünde gidip geldiklerini öğrendik. Cami cemaati merakla hocalara içeridekilerin durumunu soruyormuş. Etkileşim yavaş yavaş başlamış.

Kasaba da içme suyu şebekesi var ve her evin konutun, işyerinin içinde su tesisatı mevcut, fakat kanalizasyon sistemi yok. Tekil olarak evlerin ya da sokakların fosseptik çukurları var, belli zamanlarda belediyenin vidanjörü gelip çukurları boşaltıyor. Bu hizmet karşılığında belediye ücret

alıyor. Bu konunun halli için yeni yerel yönetim yasası bekleniyor. Mevcut belediyenin böyle bir yatırımı kaldırma gücü yok. Hapishane tam kapasite çalışmaya başladığında hem hapishanenin hem yeni taşınanların kanalizasyon meselesi şu haliyle ciddi probleme dönüşebilir.

Belediye her yıl 3 gün süren bir festival yapıyor.

Yenişakran Zeytin Festivali.

Turizm sezonuna rastladığı için çok yüksek bir katılım oluyor.

2.4.7. Asayiş ve Suç Durumu

Bu çalışmamız da özellikle Yenişakran havzasının suç ve suç işleme alışkanlıklarında, olumlu ya da olumsuz ama muhakkak değişim beklediğimiz için var olan suç, suçluluk durumu, işlenen suç nevilerini kayda geçirmek istedik. Bu nedenle İzmir Valiliğinden, Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığı ile aldığımız tez için saha çalışması yapabilir izni ve Aliaga Cumhuriyet Başsavcısının sevkıyla (Yenişakran jandarma bölgesinde olduğu için), Aliaga garnizon komutanlığına başvurdum. Aliaga jandarma komutanlığı 1 yıllık istatistikleri verebileceğini söyledi ve döküm halinde verdi, Hacı Ömerli'deki Jandarma karakoluna da bilgi vererek anket iznimin olduğunu söyleyerek rahatça çalışma, gözlem, görüşme, anket yapma imkânı buldum.

İdari yapı başlığında da anlattığımız gibi suç parametrelerini analiz ederken sadece Yenişakran kasabasının değil, Yenişakran havzasının, yani merkezi Hacıömerli'de bulunan jandarma karakolunun sorumluluk alanında olan tüm köylerle birlikte Yenişakran beldesinin nüfus ve suç verilerini kullanacak ve analizimizi bu veriler üzerinden yapacağız.

Bunun birinci nedeni Yenişakran ve hinterlandının güvenlik teşkilatı açısından jandarma bölgesi olması nedeniyle, asayiş ve suç kayıtlarının Yenişakran jandarma karakolunda tutuluyor olmasına rağmen, karakolun kasaba belediyesi sınırları içinde yer almaması ve kontrol ve sorumluluk sahalarının kasabadan daha geniş olması. Burada ya sadece Yenişakran kasabasının suç oranlarını ayırıp alacaktık, ya da jandarma sorumluluk alanının tüm suç verilerini analiz edecektik. İkinci yolu tercih ettik.

İkinci neden ise, cezaevi kampusunun etki alanı ile jandarma karakolunun sorumluluk alanının, etkilenme açısından birebir örtüşmesi. Zaten cezaevi kampusu da kasabanın sınırları içinde idari olarak yer almıyor, fakat içinde yer aldığı Bahçedere köyü nispeten boşalmış ve fiilen ve fiziken Yenişakran kasabasının sınırları içinde.

Bu açıklamayı yaptıktan sonra, jandarma karakolunun arşivlerinden aldığımız 2011 suç ve şikâyet başvuruları analizimize geçebiliriz.

Bu konuda Yenişakran jandarma karakolu görev havzasında olan suç dökümünü aşağıda ki tabloda ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo -1. Yeni Şakran Bölgesi Suç İstatistikleri

İŞLENEN SUÇUN ÇEŞİDİ	SUÇ MEKANLARI							Toplam
	Yenişakran	Hacıömerli	Aşağışakran	Çaltılıdere	Çoraklar	Kalabak	Yüksekköy	
Hırsızlık- İşyerinden Hırsızlık	3	0	0	1	0	0	0	4
Hırsızlık- Evden Hırsızlık	5	1	0	3	0	0	0	9
Kişilere ait mala zarar verme	3	1	0	0	1	0	0	5
Güveni kötüye kullanma	2	0	0	1	0	0	0	3
Trafik kazası sonucu taksirle yaralama	21	3	12	6	1	0	0	43
Kasten yaralama	8	0	1	6	1	0	0	16
Çevrenin kasten kirletilmesi	1	0	0	0	0	0	0	1
Kişiyi veya hatırasına hakaret	6	0	0	0	0	0	0	6
Kamuya ait mala zarar verme	1	0	0	0	0	0	0	1
Trafik kazası sonucu taksirle adam öldürme	2	0	0	1	0	0	0	3
Aile düzenine karşı suçlar	1	0	0	0	0	0	0	1
Hırsızlık- Otodan Hırsızlık	3	0	0	0	0	0	0	3
Çocuk kaçırmaya veya alıkoymaya	1	0	0	0	0	0	0	1
Kolluk kuvvetlerine karşı direnme	1	0	0	0	0	0	0	1
Dolandırıcılık	1	0	0	0	0	0	0	1
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	1	0	1	0	0	0	0	2
Tehdit	2	0	0	0	0	1	0	3
Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar	1	0	0	0	0	0	0	1
Hürriyete ve şerefe karşı diğer suçlar	1	0	0	0	1	0	1	3
Resmi belgede sahtecilik	0	1	0	0	0	0	0	1
İmar kirliliği- Kaçak yapılaşma	0	1	0	1	0	0	0	2
Taksirle yangına neden olma	0	1	0	3	0	1	0	5

Aile fertlerine kötü muamele	0	0	1	0	0	0	0	1
Yol kesmek suretiyle yağma- Gasp	0	0	0	1	0	0	0	1
Hırsızlık-Bağ, bahçe, tarladan hırsızlık	0	0	0	1	0	0	0	1
Hırsızlık- Diğer hırsızlıklar	0	0	0	1	0	0	0	1
Hırsızlık - Enerji nakil kablosu hırsızlığı	0	0	0	0	2	0	0	2
Ateşli silahlar kanuna muhalefet	0	0	0	0	0	0	1	1
Konut dokunulmazlığının ihlali	1	0	0	0	0	0	0	1
TOPLAM	65	8	15	25	6	2	2	123

Yenişakran havzası içindeki kasaba ve köylerin, adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre nüfusları şu şekildedir. (Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi www.tuik.com)

Tablo – 2. Yeni Şakran İlçesi Nüfus Dağılımı

Yenişakran	3552
Aşağışakran	230
Hacıömerli	668
Çaltılıdere	601
Çoraklar	72
Kalabak	358
Yüksekköy	167
TOPLAM	5648

Bu nüfus yapısına göre Yenişakran havzasında suç oranları şu şekilde gerçekleşmiştir. 2011 yılı içinde bu jandarma karakoluna bağlı sorumluluk alanında toplam 123 suç işlenmiştir.

Genelde suçun mekânla ilişkisi analiz edilirken, suç oranı olarak asayiş suçları göz önünde bulundurulur. Suç oranından kastedilen, yerleşim yeri bazında on bin kişiye düşen asayiş suçlarının sayısıdır. Asayiş suçları; toplumsal olaylar, terör ve ideolojik nedenlerle işlenmiş suçlar, ölümlü veya yaralamalı trafik kazaları dâhil trafik suçları ile kaçakçılık ve organize suçlar dışında kalan, teşekkül halinde işlenenlerde dâhil olmak üzere kişiler ve/veya mal varlığına karşı işlenen suçları ifade eder. (Karasu, 2008, 5)

Türkiye de özellikle 2000 yılından sonra suç oranı nüfusa, şehirleşmeye, ekonomik büyümeye paralel olarak hızla arttı.”2000 yılında Türkiye genelinde 10 000 kişiye 30 suç düşerken, bu sayı 2007 yılına gelindiğinde 3 kat artarak, 10 000 kişiye 90 suç düşmeye başlamıştır. İzmir ili suç oranı diğer anakent şehirlerde olduğu gibi, Türkiye ortalamasından daha yüksektir. İzmir ilinde 2000 yılında 10 000 kişiye 50 suç düşerken, 2007 yılında bu sayı yüzde 346 artarak, 10 000 kişiye 172 suç rakamına ulaşmıştır. (Karasu, 2008 7)

Adalet Bakanlığının 2010 yılında yayınladığı, Adalet istatistiklerine göre, Türk Ceza Kanunu’nda belirtilen suçlarla ilgili olarak, ceza mahkemelerinde açılmış dava dosyası sayısı, 2 224 905 sayısına ulaşmıştır. Bu dava dosyası sayısından giderek Türkiye nüfusuna oran yaparsak, 2010 yılı itibariyle Türkiye genelindeki, suç oranı, 10 000 kişiye 297 suç sayısına ulaşmıştır. Bu dava aşamasına gelmiş olan şikâyetlerdir, bunların yanında, değişik nedenlerle, yapılmayan şikâyetler, savcılık aşamasında vazgeçilen şikâyetler dikkate alındığında suç oranlarının çok daha fazla olduğu söylenebilir.

“Öte yandan, alınan verilerin güvenilirliği konusunda çeşitli kuşkular bulunmaktadır. İşlenen tüm suçların kayıt altına alındığını söylemek zordur. ‘Siyah sayılar’ olarak da nitelenen bu durum, kriminoloji bakımından, sık rastlanan bir olgudur. Kısacası siyah sayılar, işlenmiş olmakla beraber, suçun niteliği, mağdurun tavrı, umursamama, korku, adalet mekanizmasına güvensizlik, toplumsal ayıplanma, yönetimden kaynaklanan eksiklikler gibi nedenlerle bildirilmeyen, kayıt altına alınmayan, bu nedenle, yargıya intikal etmeyen, istatistiklerde yer almayan suçlardır”. (www.criminology.org dan alıntılanan Karasu, 2008, 8)

Yenişakran bölgesinde işlenen suç sayısı olan 123 rakamını, bölge nüfusuna bölersek, bölgede işlenen suç oranının 10 000 de 217 olduğunu buluruz. Yine kendi nüfuslarına oranla kasaba ve diğer köylere tekil olarak bakacak olursak şu sonuçlara ulaşırız.

Genel olarak bakıldığında, toplam beldenin suç oranı, Türkiye suç oranından daha düşük. Fakat köylerden bazıların suç ortalamasının Türkiye ortalamasından fazla olduğu görülüyor.

Tablo – 3. Yeni Şakran İlçesi Suç Sayıları ve Nüfus Oranları İstatistiği

	Suç sayı- yısı	Nüfus	Oran (10 000de)
Yenişakran	65	3 552	180
Hacıömerli	8	668	110
Aşağışakran	15	230	650
Çaltılıdere	25	601	410
Çoraklar	6	72	830
Kalabak	2	358	55
Yüksekköy	2	167	110
Toplam	123	5648	217

Bir üst tabloda da görüldüğü üzere ekonomik hayat açısından bir avantaj olan yol üstü yerleşim yeri olma özelliği suç oranlarında dezavantaja dönüşüyor. Belde de en çok işlenen suç nevi ölüme ve yaralanmaya sebep olan trafik kazaları. Belde de ölüm ve yaralanmayla sonuçlanan trafik kazalarının sayısı 40. Bu da neredeyse toplam suç sayısının yüzde 30 una tekabül ediyor. Trafik kazalarında, suça karışanlar belde de oturmuyor olsalar bile, kaza belde de gerçekleştiğinden istatistiklere, bu suçlar Yenişakran suç oranı olarak yansıyor.

Trafik suçlarını çıkararak bir oranlama yaptığımızda bölgede ki suç oranı 10 000 de 146 sayısı çıkıyor ki, bu da bölgenin asayiş suçları açısından şu anda gayet iyi ve huzurlu bir yer olduğunu gösteriyor.

Ayrıca yol üstü olması sebebiyle fazlaca tanımlı olmayan, ne kadar kontrol edilse de tam anlamıyla hâkim olunamayan gelen giden yapısı, arabadan, işyerinden, evden hırsızlık gibi malvarlığına karşı işlenen suçları da artırmış.

Trafik suçları hariç tutulduğunda bölgede en fazla işlenen asayiş suçlarının ilk beşi şu şekilde sıralanıyor.

Kasten yaralama,
Evden hırsızlık,
Kişiye veya hatırasına hakaret
Kişilere ait mala zarar verme
Taksirle yangına neden olma..

Genel olarak bakıldığında, bölgede bir terör suçuna rastlanmıyor. Yaşayanlarında ankette belirttikleri gibi, Yenişakran bölgesi suç ve moral değerler açısından, sakin, huzurlu, yaşanılacak bir mekân olarak görülüyor.

COĞRAFİ KONUMU

2.5. SAHA ARAŞTIRMA VERİ ANALİZİ VE SONUÇ

2.5.1. Beklenti Anketi Betimleyici Analizler

Bu çalışma da Aliağa ilçesine bağlı Yenişakran beldesi ve onun hinterlandında ki diğer köy ve yerleşim yerlerinde Aliağa Ceza evleri Kampusunun yapılmasıyla, bir değişimin, olumlu ya da olumsuz bir dönüşümün olacağı öngörülmüştür.

Bu öngörünün ileriye yönelik ölçüm çalışmalarında kullanılabilmesi amacıyla bölgenin şu anki sosyal yapısının durumu, yazılı kaynak okumaları, katılımlı gözlem, derinlemesine mülakat gibi değişik sosyolojik enstrümanlarla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bunun yanında bölge insanının bu konuya ilişkin bilgi düzeyini, farkındalığını büyük bir cezaeviyle komşu olmayı nasıl karşıladıklarını, bu devlet yatırımını nasıl değerlendirdiklerini, bu olguya neresinden baktıklarını, hangi yönüyle ne kadar ilgilendiklerini, neleri gözden kaçırdıklarını, neler umduklarını, anket yoluyla tespit etmeye çalıştık.

Adrese dayalı son nüfus sayımında Yenişakran beldesinin nüfusu 3552 olarak sayılmış. Yenişakran beldesinin ve dolayısıyla Cezaevi kampusunun etki havzasında bulunan diğer köy ve yerleşim yerlerinin nüfusları eklendiğinde 5000 kişilik bir araştırma evreninden bahsedilebilir. Araştırma evrenini temsil edeceğini düşündüğümüz sayı 180 oldu. Böylece 200 anket uygulandı, bunlardan 17 tanesi hatalı olduğundan elendi ve 183 anket üzerinden, tasnif, değerlendirme ve beklenti tespiti yapıldı. Bu sayının, Yenişakran beldesi sakinlerinin, kasabalarına yapılan bu tesisin inşası sonrası neler umduklarını tespit edebilmemiz noktasında yeterli bilimsel ipucunu vereceğini öngörüyoruz.

Anket üç ana bölüm olarak tasarlandı.

Birinci bölümde kasabalıların, yerleşiklik ve göç etmiş olma durumları, nerelerden göç etmiş oldukları, hangi sebeple göç ettikleri, beldelerinden memnuniyet durumları, komşuluk, akrabalık ilişkileri, tespit etmeye çalışıldı.

Böylelikle büyük bir göç almaya hazırlanan kasabanın, göç kavramına, göçmenlere, göçmenlerin kasabaya bakışı daha önce göç edenler üzerinden anlaşılmaya çalışıldı.

İkinci bölümde kasaba yaşayanlarının 7500 nüfuslu farklı bir sosyal yapıyı nasıl karşıladıkları ve onunla komşu olmanın, neler getireceğini umduklarını tespit etmeye çalıştık.

Üçüncü bölümde daha çok demografik yapının özelliklerini, meslek, eğitim, iş durumu gibi kıstaslar ışığında değerlendirmeye çalıştık.

Anket sorularımızın muhatabı hane reisleri olarak belirlendi. Çünkü bu konuyu kavrayabilecek, sonuçlarından etkilenecek, bu etkileri değerlendirebilecek, değerlendirme sonucunda karar alıp uygulayabilecek onlardı.

Bütün çalışmam boyunca ellerinden gelenin fazlasını yaparak beni destekleyen Sayın Ümit Kocakaradayı, Yenişakran Belediyesi Yazı İşleri Müdürü Sayın Engin Memiş, Yurt Müdürü Sayın Mesut Kocabay, vasıtasıyla 200 hane belirledik gittiğimiz yerlerde erkek varsa erkeklerle, kadın varsa kadınlarla anket yaptık. Evlerin de olmayan, işte, bağ, bahçede olan aile reisleriyle Yenişakran beldesinin en önemli hayat mekânlarından olan kahvehanelerde, çalıştıkları yer olan belediye binasında, okullarda randevulaşarak anket gerçekleştirdik.

Deneklere ilkönce Yenişakran beldesinden mi yoksa göç mü ettiklerini sorduk. Anketimize katılanların yüzde 72 si Yenişakran da doğmuş, yüzde 28'i de göç etmiş. Giriş bölümümüzde de belirttiğimiz gibi aslında kasaba Yunt dağı köylerinden göç edenlerin kurduğu bir yerleşim yeri. Bu

nedenle göç olgusuna çok yabancı değiller, kabullenme oranları yüksek. Gerek şehrin yol üstü yerleşim yeri olması, gerekse Aliğa gibi sanayi yerleşiminin hemen yanında olması sebebiyle kasaba dışarıdan da oldukça fazla göç almış, Yenişakran beldesine dışarıdan göç edenlerin oranı yüzde 28. Bu da oldukça yüksek bir rakam.

Tablo - 1. Yeni Şakran'lı olanlar ve göç edenlerin dağılımı

	Sayı	Yüzde
Doğma Büyüme	132	72,1
Göç ettim	51	27,9
Toplam	183	100,0

Göçle gelenlerin yüzde yetmişi 5 yıldan fazla zamandır beldede kalıyor. Bunda kasabaya yerleşenlerin memnuniyet ve imkânlar nedeniyle uzun kalmaları hatta yerleşmeleri önemli rol oynamış.

Tablo - 2. Göç Edenlerin Kaç yıldır Yeni Şakran'da Yaşadıklarının Dağılımı

	Sayı	Yüzde
1-3 yıl	4	4,3
4-7 Yıl	21	11,4
8-12 Yıl	11	6,0
13-20 Yıl	5	2,5
20 Yıl ++	6	3,1
Toplam	51	27,9

Göçle gelenlerin yüzde 86'sı kasabadan memnun olduğunu, burada kalmayı düşündüğünü belirtmiş.

Tablo - 3. Göç Edenlerin Memnuniyetleri Dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	44	24,0	86,3
Kısmen	7	3,8	13,7
Toplam	51	27,9	100,0
Cevapsız	132	72,1	
Genel Toplam	183	100,0	

Göçle gelenlerin geldikleri yerler, Adapazarı, Antep, Balıkesir, Bitlis, Erzurum, İzmir, Kilis, Kütahya, Manisa, Mardin, Mersin, Van, illeri. Elbette ki, yüzde 5,5'lik kesimi, İzmir, yüzde 8,7'lik kısmı da Manisa gibi yakın illerden göç etmiş.

Tablo - 4. Göç Edenlerin Asıl Memleketlerinin Dağılımı

	Sayı	Yüzde
Adapazarı	1	,5
Antep	1	,5
Balıkesir	6	3,2
Bitlis	1	,5
Erzurum	3	1,6
İzmir	10	5,5
Kilis	4	2,2
Kütahya	2	1,0
Manisa	16	8,7
Mardin	1	,5
Mersin	1	,5
Van	5	2,7
Toplam	51	27,9

Uzak illerden gelenler sanayi işçisi, inşaat işçisi olarak gelip yerleşmişler. Göç edenlerin yüzde 84,3 burada iş bulduğu için buraya gelmiş, tayinle, atamayla ve diğer yöntemlerle gelenler yüzde 2, diğerleri de yüzde 5,9'u tanıdık vasıtasıyla, yüzde 7,8'i de iş imkanları fazla olduğu için iş bulma umuduyla gelmiş.

Tablo - 5. Yenişakran'da yaşamının nedenleri dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
Burada İş buldum	43	23,5	84,3
Tanıdıklar tavsiye etti	3	1,6	5,9
İş imkânı fazla	4	2,2	7,8
Diğer	1	,5	2,0
Toplam	51	27,9	100,0
Cevapsız	132	72,1	
Genel Toplam	183	100,0	

Hem Yenişakranda doğup büyümüş olanlar, hem göç edenler beldeden memnun olduklarını, gelecek yıllarda da burada yaşama isteğinde olduklarını yüzde 89,1 oranında belirtmişler. Yüzde 2,2 oranında memnuniyetsiz ve başka yerde yaşamayı düşünen var.

Tablo - 6. Gelecek yıllarda Yeni Şakran' da yaşama düşüncesi

	Sayı	Yüzde
Evet	163	89,1
Hayır	4	2,2
Kararsızım	16	8,7
Toplam	183	100,0

Katılımcılara hanelerinde kaç kişi yaşadıklarını sorduk. Şöyle bir sonuç çıktı. Yüzde 3,3 1 kişi, yüzde 16,4 2 kişi, yüzde 28,4 3 kişi, yüzde 31,1 4 kişi, yüzde 17,5 5 kişi, yüzde 3,3 6 kişi beraber yaşıyorlardı. Bu tablonun gösterdiği kadarıyla, belde de yaşayanların çoğu çekirdek aile formu dediğimiz anne-baba ve çocuklardan oluşan aile tipinde yaşıyordu, tek yaşayanlar, emekliler ve eşi ölmüş olanlardı. Ekonomik durumları genelde iyi olduğundan evlenen gençler kısa süre sonra ayrı eve çıktıkları için ev içinde ev denilen türden kalabalık hanelere çok rastlanmıyor. İşyerlerinin sahipliği biraz farklı, tarla, bağ, bahçe ve ticarethaneler aile fertleriyle hiyerarşik bir iş bölümüyle işletilip çalıştırılıyor.

Tablo - 7. Aynı Hanede Yaşayan Kişi Sayısı

	Sayı	Yüzde
1	6	3,3
2	30	16,4
3	52	28,4
4	57	31,1
5	32	17,5
6	6	3,3
Toplam	183	100,0

Yenişakranda yaşayanlar, belde de akrabanız var mı sorusuna yüzde 78,1 evet var, yüzde 21,9 hayır yok şeklinde cevap vermişler. Akrabası olmayanlar genelde göç edenler.

Tablo - 8. Yeni Şakran' da Akraba olma durumu

	Sayı	Yüzde
Evet	143	78,1
Hayır	40	21,9
Toplam	183	100,0

Akrabalarla ilişkiler de olumlu kasabada. Akrabalarla ilişkiniz nasıl? Sorusuna yüzde 81,1 iyi diye, yüzde 17,5 fena değil diye, sadece yüzde 1,4 iyi değil diye cevap vermiş.

Tablo - 9. Akrabalık ilişkileri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde
İyi	116	63,4	81,1
Fena değil	25	13,7	17,5
İyi değil	2	1,1	1,4
Toplam	143	78,1	100,0
Cevapsız	40	21,9	
Genel Toplam	183	100,0	

Kasabada komşuluk ilişkileri de yüksek oranda olumlu çıkmış. Komşularınızla ilişkiniz nasıl? Sorusuna yüzde 81,4 iyi, yüzde 18,6 fena değil diye cevap vermiş. Hem yaptığımız derin mülakatlar hem de suç istatistikleri bu kanaati doğruluyor. Dışarıdan göçenler, dışlanmadıklarını, göçlerinin ilk evrelerinde yardım gördüklerini belirttiler.

Tablo - 10. Yeni Şakran' da komşuluk ilişkilerinden memnuniyet düzeyleri

	Sayı	Yüzde
İyi	149	81,4
Fena değil	34	18,6
Toplam	183	100,0

İster doğma büyüme Yenişakran beldesinden olsun, isterse göçle gelip yerleşmiş olsun, tüm katılımcılara, Yenişakran beldesini nasıl tanımlarsınız diye sorduk. Tenha, Turistik, Huzurlu, Sakin, Yaşanacak yer, Yaşanmayacak yer, diğer şıklarını verdik. Şıklar arasından 3 tanesini öncelik sırasına göre belirtmelerini isterdik. Katılımcılar, Tenha seçeneğini yüzde 29,5 ilk tercih olarak, Sakin seçeneğini yüzde 49,2 oranında ikinci olarak, Yaşanacak yer seçeneğini yüzde 30,1 oranında üçüncü tercih olarak belirttiler.

Tablo - 11. Halk Yeni Şakran' ı Nasıl Tanımlıyor

	Birinci Öncelik		İkinci Öncelik		Üçüncü Öncelik	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tenha	54	29,5	25	13,7	26	14,2
Turistik	50	27,3	28	15,3	15	8,2
Huzurlu	20	10,9	1	,5	5	2,7
Sakin	51	27,9	90	49,2	46	25,1
Yaşanacak yer	8	4,4	30	16,4	55	30,1
Diğer	0	0	6	3,3	0	0
Yaşanmayacak Yer	0	0	0	0	29	15,8
Toplam	183	100,0	183	100,0	183	100,0

Deneklere göre Yenişakran beldesi, تنها, sakin, huzurlu, tam yaşanacak bir turizm beldesi olarak algılanıyordu, korku ve endişeleri de tam bu noktada başlıyor, yeni komşularımız gelince bu hayat standardımız devam edecek mi? Diye endişeleniyorlardı.

Anketin buraya kadar olan bölümünde daha çok belde-
de ki nüfusun yerleşiklik durumuna göre bir fotoğrafı çekilip,
kasabalarından memnuniyet durumları tespit edilmeye
çalışılmıştır. Bundan sonra daha çok Cezaevi algısı ve etkile-
ri üzerine sorular sorulmuştur. Deneklere Yenişakran da
kurulacak olan hapishane kampusunu biliyor musunuz?
Diye sorulmuş, istinasız ankete katılanların hepsi evet bili-
yoruz demiş.

Tablo - 12. Yeni Şakran’ da Kurulacak olan Hapishane Kampusu biliniyor mu?

	Sayı	Yüzde
Evet	183	100,0

Cezaevinin bu bölgeye yapılacağını açıklamasından
sonra gerek ulusal gerek yerel basın, yazılı, görsel ve inter-
net medyası hadiseye yoğun ilgi göstermiş. Bu nedenle bel-
de sakinlerinin algısı ve bilgisi oldukça yüksektir. İnşaatın
ilk başladığı günlerde inşaatlarda çalıştırılacak çok işçi alına-
cak beklentisi de algıyı artırmış. Bu konu da daha sonra bü-
yük hayal kırıklığı yaşanmış. İnşaatı alan yüklenici firma
yöreden çok aç işçi almış, daha çok kendi işçilerini diğer
şantiyelerinden getirmiş. Derin mülakatlarımızdan birinde
bir esnaf “ilk defa işlerin bizim umduğumuz gibi olmayaca-
ğına o zaman uyandık” şeklinde belirtti görüşlerini.

Ankete katılanlar çok farklı kanallardan öğrenmişler
hapishane açılacağı bilgisini, yüzde 43,2 si televizyondan,
yüzde 0,5 radyodan, yüzde 7,7 si internetten, yüzde 13,1
gazeteden, yüzde 23 komşulardan, yüzde 12,6 si diğer kanal-
lardan öğrenmiş. Diğer kanallardan en önemlisi belediye,
anons ve ilanlardır. Burada Yenişakran beldesine has olan
kahve kültürünün etkisi görülüyor, bir hayli yüksek bir

oranda insan haberleri gazetelerden takip ediyor, fakat bu gazete satın almaktan çok, kahvehanelerde ki gazetelerin okunmasından kaynaklanıyor. Aynı şekilde yüzde 23 gibi bir oranda insan haberleşme mecrası olarak hala konu-komşu sohbetlerini kullanıyor. Bu aynı zamanda komşuluk ilişkilerinin yüksek oranda iyi çıkmasını da teyit ediyor.

Tablo - 13. Hapishane Kurulacağı Bilgisine Nasıl Ulaşıldığı

	Sayı	Yüzde
Tv	79	43,2
Radyo	1	,5
İnternet	14	7,7
Gazete	24	13,1
Komşu	42	23,0
Diğer	23	12,6
Toplam	183	100,0

Genel anlamda hapishane kampusunun Yenişakranı nasıl etkileyeceği konusunda kafalar karışık. Bir yanılla insanlar bu kadar büyük bir devlet yatırımının bölgelerine gelmesinden memnunlar, fakat diğer yandan acaba bu yatırım bir okul ya da otel olabilir miydi? Diye düşünmeden edemiyorlar. Burada ki kanaati tespit edebilmek için, denekleri ayrıntıya girmeden, genel olarak Hapishane kampusu Yenişakranı nasıl etkiler diye sorduk

Tablo - 14. Hapishane Kampusu Yeni Şakran' ı Nasıl Etkiler

	Sayı	Yüzde
Olumlu	91	49,7
Olumsuz	92	50,3
Toplam	183	100,0

Bu soruya verilen cevaplarda kafa karışıklığını, tam emin olamamayı yansıtıyor. Ankete katılanların yüzde 49,7 si cezaevi Yenişakran kasabasını olumlu etkileyecek derken, yüzde 50,3 olumsuz etkileyecek diyor. Olumsuz etkileyeceğini söyleyenler, sakinliğin, huzurun bozulacağından, göç nedeniyle nüfusun artacağından, kalabalıktan, dem vuruyorlar. Olumlu etkilenecek diyenler ise daha çok ekonomik bir dil kullanıyorlar ve emlak ve arazilerin değerleneceğinden, beldeye daha çok para gireceğinden, işsizliğin kalma- yacağından bahsediyorlar.

Tek tek hapishane yerleşkesinin etkileri sorulduğunda kafa karışıklığı daha da artıyor.

Katılımcılara çalışmamızın önemli parametrelerinden göçü sormuşuz. Hapishane göçü artırır mı? Sorusuna yüzde 98,9 oranında evet artırır, yüzde 1,1 oranında da artırmaz cevabı verilmiş.

Tablo - 15. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' a Göçü Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Göçü Artırır	181	98,9
Göçü Azaltır	2	1,1
Toplam	183	100,0

Elbette ki bu iktisadi sosyal karar burada ciddi bir göç baskısına sebep olacak, ciddi sayıda hatta kasabanın nüfусundan daha fazla sayıda memur gelecek ve kasabaya yerleşecek. Bu sosyo ekonomik hareketliliğin getireceği diğer nüfus baskısı da cabası. Bunun yanında nüfusun fazla artmayacağını iddia edenlerin argümanları da önemsiz sayılmaz. Bunların görüşlerine göre şu ana kadar gelen memurlar burası şehir olma özellikleri ve imkanları bakımından Aliağa dan daha geri olduğundan memurlar ilçe merkezine yerleşir. Ayrıca sakin ve huzurlu olduğu için buradan yazlık alanlar, bu hareketliliği pek tasvip etmeyeceklerinden ya gelmezler, ya da yazlıklarını satıp giderler. Buna dair duyumlar şimdiden başladı bile, satılık yazlıklar arttı deniyor. Elbette bunlar yabana atılar iddialar değil. Fakat henüz ceza infaz memurlarının lojmanları tam olarak bitirilip, hayat tam anlamıyla başlamamış, o nedenle servisle ilçe merkezine servisle gidilip geliniyor. Memurlarla yaptığımız görüşmelerde çoğunun daha evini getirmediğini, lojmanlar bitince servisin çekilmeceğini, zaten zor bir meslekleri olduğunu lojmanlarda hayat başlayınca evlerini getirip yerleşeceklerini belirttiler. Bu nedenle ve gelecek nüfusun miktarının çok fazla olması sebebiyle, ankette ki oranın doğru çıkacağını ankete katılanların yüzde 98,9 unun dediği gibi hapishane kampusu havzada ki nüfusun miktarını etkileyecektir.

Katılımcılara, hapishanenin burada yapılması, Yenişakranın tanıtımını nasıl etkiler? Diye sormuşuz ve kafa karışıklığının burada da devam ettiği anlaşılmış. İnsanlar etkilerini öngörebiliyorlar, göç artacak, nüfus artacak ama bu bizim için iyi mi, kötü mü olacak noktasında kararsızlar. Tanıtım konusunda da olumlu değişim umanlarla, olumsuz değişim umanlar arasında belirgin bir fark yok.

Tablo - 16. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' ın Tanıtımını Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Olumlu	96	52,5
Olumsuz	83	45,4
Etkilemez	4	2,2
Toplam	183	100,0

Katılımcıların yüzde 52,5 hapishane beldemizi olumlu tanıtır, yüzde 45,4 ü olumsuz tanıtır, yüzde 2,2 si de belde- nin tanıtımını etkilemez diye cevap vermiş. Olumlu olur diyenler basında daha fazla yer alırız, biz turizm beldesiyiz, daha çok insan bizi tanır ve turizm için daha çok insan gelir görüşünde.

Olumsuz tanıtacağı kanaatinde olanlar, suçla, cezayla, işkenceyle, mahkûmla haber olmanın insanları korkutacağı- nı, illegal insanların dikkatinin buraya çekileceğini bunun da normal insanlar tarafından iyi karşılanmayacağını ileri sürü- yorlar.

Bu soruyla direkt ilişkili olduğundan bundan sonra Ha- pishane kampusunun kurulması Yenişakranda suç oranları- nı nasıl etkileyecek diye sorulmuş. Bu soruyla birlikte korku da ortaya çıkmış, katılımcıların yüzde 79,2 si suç oranları artacak demiş, yüzde 12,8 suç oranları azalacak demiş, yüz- de 8,7 si de suç oranları bundan etkilenmez şeklinde görüş bildirmiş.

Tablo - 17. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' da Suç Oranlarını Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Suç Oranlarını artırır	145	79,2
Suç Oranlarını azaltır	22	12,0
Suç Oranlarını etkilemez	16	8,7
Toplam	183	100,0

Suç oranlarının artacağını söyleyenler, mahkûmları ziyaret edecek insanların beldede vakit geçireceğini, bu insanların da suça bulaşmış en azından meyilli olabileceğini, beldenin yazlık belde olmasından dolayı yazın kontrolsüz girişin artacağını belirtiyorlar. Kışın da terk edilmiş yazlık konutların kullanımının istismar edilebileceği, bu nedenle gözden uzak, sahiplerinin gelip kontrol etmediği yazlıkların suçluların barınağı olabileceğinden korkuyorlar.

Suçun azalacağını savunanlar ise yaptığımız görüşmelerde, hapishanenin varlığının insanları suçtan caydıracağını, bu kadar yoğun nüfusun göçeceği bir yere elbette daha fazla güvenlik memurunun, jandarmanın tayin edileceğini, bunun da güvenliği artıracığını ve suç oranını düşüreceğini savunuyorlar.

Katılımcılara sorduğumuz bir diğer soru, çok önemliydi. Çünkü bu soru kendilerine soruluncaya kadar belki de bu kadar somut olarak üzerinde kafa yormamışlardı.

Katılımcılara, bu hapishanede yatan mahkûmların, suçlarının cezasını çekip tahliye olduktan sonra, beldeye yerleşmelerini nasıl karşılayacaklarını sorduk 92,9 gibi büyük bir oranda katılımcılar suçluların beldeye yerleşmesini olumsuz karşıladılar, cezalarını çekmiş olsalar bile. Yüzde

1,6 oranında insan olumlu karşılayacağını, yüzde 5,5 ise bu konu beni ilgilendirmez diye cevapladı.

Tablo - 18. Suçluların Beldeye Yerleşmesi Nasıl Karşılıyor?

	Sayı	Yüzde
Olumlu	3	1,6
Olumsuz	170	92,9
İlgilendirmez	10	5,5
Toplam	183	100,0

Aynı konuyla direkt ilgili bir başka soru daha sorduk. Mahkûm yakınlarının beldeye yerleşmelerini nasıl karşıladınız diye sorduk. Burada olumsuz görüş belirtenlerin oranı bir önceki soruya göre nispeten düşse de yine de yüzde 89,1 gibi bir oranda çıktı. Burada da olumlu bakanların oranı 1,1 gibi düşük bir rakam çıktı. Beni ilgilendirmez diyenler 9,8 oranında çıktı.

Tablo - 19. Mahkûm Yakınlarının Yerleşmesi Nasıl Karşılıyor?

	Sayı	Yüzde
Olumlu	2	1,1
Olumsuz	163	89,1
İlgilendirmez	18	9,8
Toplam	183	100,0

Bu sorularla insanların, hapisane gerçeğiyle sadece inşaat, yatırım, istihdam, ekonomi ekseninde ilgilendiğini, işin insan tarafıyla, suç ve infaz tarafıyla pekte ilgilenmediklerini

fark ettik. Bu soruyu sorduğumuz birçok katılımcı, “gerçekten buraya yerleşirler mi?” diye bize endişeli sorular yönelttiler.

Hapishane ve onun getireceği bazı hareketlilik noktasında çok bilgili ve çok umutlular. Katılımcılara, Kampusun Yenişakranda kurulması gayrimenkul kiralarnı nasıl etkiler diye sorduk. Yüzde 100 oranında kiralarnı artırır cevabını aldık.

Tablo - 20. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran’ da Gayrı Menkul Kiralarnı Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Artırır	183	100,0

Şehrin nüfusundan fazla memur geleceğini, lojmanların yetmeyeceğini, memurların haricinde gerek ticaret, gerek turizm, gerekse inşaat gibi işler için çok sayıda insanın gelip kiralık ev talebi oluşturacağını öngörüyorlar. Hatta bu sebeple Aliğa Belediyesi İmar Müdürlüğünden imar planlarında tadilat isteyerek 3 olan kat izninin artırılması gerektiği konuşuluyor.

Bu soruya bağlı olarak sorduğumuz diğer soru Hapishane’nin Yenişakran kasabasına kurulması, gayrimenkul fiyatlarını nasıl etkiler sorusuydu.

Tablo - 21. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran’ da Gayrı Menkul Fiyatlarını Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Artırır	167	91,3
Etkilemez	16	8,7
Toplam	183	100,0

Buna verilen cevaplar kira sorusuna verilen cevaplar kadar kesin ve net değildi, yine yüzde 71 gibi bir çoğunluk gayrimenkul fiyatlarının artacağını belirtiyordu, fakat aynı zamanda yüzde 5,5 azaltır diyen vardı, yüzde 23,5 da gayrimenkul fiyatları etkilenmez diye görüş bildirmişti. Gayrimenkul fiyatlarının azalacağını söyleyenler, buraya çok fazla insan gelecek olmasının beldenin karakteristiğini bozacağını, burayı sessizlik ve sakinliği için tercih edenlerin başka yerleri tercih edebileceklerini, yazlıklarını satmak isteyeceklerini, bunun da fiyatları düşüreceğini iddia ediyor, şu an satışa konmuş yazlıkların sayısının arttığını, tersine göçün başladığını iddia ediyorlar.

Katılımcılara, Hapishane kampusunun kurulması, Yenişakranda hayat pahalılığını nasıl etkiler diye sorduk. Deneklerin, yüzde 71'i hayat pahalılığını artırır derken, yüzde 5,5 uğu pahalılığı azaltır, yüzde 23,5 uğu ise hayat pahalılığı bundan etkilenmez diye cevap verdi.

Tablo - 22. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' da Hayat Pahalılığını Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Artırır	130	71,0
Azaltır	10	5,5
Etkilemez	43	23,5
Toplam	183	100,0

Hayat pahalılığının artacağını öngörenler nüfusun artacağını bu nedenle her türlü tüketim maddesine talebin fazla-
laşacağını, bunun da fiyatları artırarak hayat pahalılığına
sebepe olacağını düşünüyorlar. Etkilenmeyeceğini veya aza-

lacağını söyleyenler ise, nüfusun göç etkisiyle artacağını kabul ediyorlar fakat bununla birlikte kasabanın ilgi odağı olacağını bu nedenle arzında artacağını, bu nedenle hayat pahalılığının belki de azalacağını ama her halükarda etkileneceğini düşünüyorlar.

Cezaevinin belde de yapılmasının ticari hayatı nasıl etkileyeceğini sorduk.

Tablo - 23. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran’ da Ticari Hayatı Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Artırır	144	78,7
Azaltır	2	1,1
Etkilemez	37	20,2
Toplam	183	100,0

Katılımcıların yüzde 78,7 si ticari hayatı olumlu etkiler, ticaret hacmi artar, diye cevap verdi, yüzde 1,1 lik kısmı ticaret olumsuz etkilenir, ticaret hacmi azalır derken, yüzde 20,2 si ise ticari hayat bundan etkilenmez diye cevap verdi. Katılımcıların genel olarak beldenin nasıl etkileneceği konusunda ki kafa karışıklıkları, tek tek etkilenme alanları sorulduğunda daha netleşiyor. Etkileneceğini biliyorlar fakat belde nasıl etkilenecek, kendileri nasıl etkilenecek, bu etkilenmenin sonucu nelere gebe bunu kestiremiyorlar.

Kafaların karışık olduğunu en iyi ifade eden cevaplardan biri turizmin nasıl etkileneceği sorusuydu. Katılımcılara, Hapishane kampusunun kurulması, Yenişakran da turizmi nasıl etkileyecek diye sorduk.

Tablo - 24. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran’ da Turizmi Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Artırır	72	39,3
Azaltır	65	35,5
Etkilemez	46	25,1
Toplam	183	100,0

Beklenen insan hareketliliğinin, turizmi de artırması idi, ancak, nüfus ve insan hareketliliği artacak olmasına rağmen bu canlılığın turizme yansması konusunda ciddi tereddütler, korkular var. Katılımcıların yüzde 39,3 ü cezaevi turizmi olumlu etkiler, artırır, diye cevap verirken, yüzde 35,5 olumsuz etkiler, turizmi azaltır, yüzde 25,1’i de turizm bu sosyal yapıdan etkilenmez diye cevap vermiş.

Burada beklentilerin aksine bir sonucun çıkması, buraya gelecek olan nüfus yoğunluğunun özel durumundan kaynaklanıyor. Gelecek olan kitlenin, mahkûm, mahkûm yakınları, ceza infaz memurları olacak olması, katılımcıların kafasında soru işaretleri oluşmasına yol açıyor.

Katılımcılara Kampusun kurulması, Yenişakran da kamuoyunun ilgisini nasıl etkileyecek diye sorduk.

Tablo - 25. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran’ a karşı Kamuoyunun İlgisini Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Artırır	164	89,6
Azaltır	9	4,9
Etkilemez	10	5,5
Toplam	183	100,0

Katılımcıların çoğu medyada daha fazla yer alacak olduklarından dolayı daha fazla gündeme geleceklerinden hareketle, yüzde 89,6 oranında kamuoyu ilgisinin artacağını, yüzde 4,9 ise kamuoyu ilgisinin azalacağını, yüzde 5,5 ise kamuoyunun bu konuyla alakalı olarak etkilenmeyeceğini belirtti. Kamuoyu ilgisinin azalacağını söyleyenler, basında şu ana kadar ki yer alışların kuruluşun yeni olmasından kaynaklandığını, ileriye dönük olarak basının daha çok iş-kence, insan hakları ihlalleri, gibi konularla Yenişakran beldesini haber yapacağını bunda kamuoyunun ilgisini çekse bile zihinlerde beldenin kötü bir imaj ve isimle yer alacağını belirtiyorlar.

Algı ve ilgi ile sorduğumuz bir diğer soru, Hapishane kampusunun kurulması, Yenişakran a devletin ilgisini nasıl etkileyecek sorusu idi.

Tablo - 26. Hapishane Kampusunun Kurulması Yeni Şakran' a Devletin İlgisini Nasıl Etkileyecek

	Sayı	Yüzde
Artırır	165	90,2
Azaltır	4	2,2
Etkilemez	14	7,7
Toplam	183	100,0

Katılımcıların yüzde 90,2 si hapishane ile birlikte, belde-ye devletin ilgi ve alakasının artacağını belirtirken, yüzde 2,2 si devletin ilgisinin azalacağını, yüzde 7,7 ise bundan dolayı devletin ilgisinin etkilenmeyeceğini belirtmiş.

Anketimizin son bölümünde katılımcılarımızın yaş, cinsiyet, eğitim gibi dağılımları sorulmuş ve değişik kategorilerin hapishaneye bakış açıları, analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anketimize katılanların cinsiyet dağılımı, yüzde 12,6 kadın, yüzde 87,4 erkek olarak gerçekleşmiştir.

Tablo - 27. Cinsiyet Dağılımı

	Sayı	Yüzde
Kadın	23	12,6
Erkek	160	87,4
Toplam	183	100,0

Anket yapılacak evleri tespit edip gittiğimizde evde eşi olmayan kadınlar, anket konumuzu belirttiğimizde konu ile ilgili fazla bilgilerinin olmadığını, bu soruları eşlerine sormamız gerektiğini söylemiş olduklarından, ya tarif edilen işyerlerinde, ya da telefonla irtibat kurarak kahvehanelerde randevulaşarak anketimizi gerçekleştirdik. Anketimize cevap veren kadınların çoğu ücretli maaşlı çalışan, kadınlardı. Erkek katılımcıların çoğunluğu evli, ya da eşi ölmüş aile reisleriydi. Evli olmayan erkeklerin de çalışıyor olmasına, sorumluluk sahibi olmasına özellikle dikkat ettik. Çünkü değişimden etkilenecek ve etkilenmenin neticesinde karar verecek olan onlardı.

Katılımcıların yaş dağılımı şu şekilde gerçekleşti.

Tablo - 28. Yaş Dağılımı

	Sayı	Yüzde
20 - 34	78	42,6
35 - 44	38	20,7
45 - 54	34	18,4
55- ++	33	18
Toplam	183	100,0

20-34 yaş aralığında yüzde 42,6, 35-44 yaş aralığında yüzde 20,7, 45-54 yaş aralığında yüzde 18,4, 55 ve üstü yaş aralığında yüzde 18 katılımcı bulunuyordu. Yaşlıların çok olması Yenişakran beldesinin sakin bir sayfiye kasabası olması nedeniyle emekliler tarafından tercih edilmesi ile ilgili, önceleri sadece yazlığı olanlar emekliliklerinde gelip Yenişakran kasabasına yerleşmişler.

Katılımcıların medeni durumları şu dağılımdaydı.

Tablo - 29. Medeni Durum

	Sayı	Yüzde
Evli	159	86,9
Bekâr	19	10,4
Eşi Ölmüş	5	2,7
Toplam	183	100,0

Yüzde 86,9 evli, yüzde 10,4 bekâr, yüzde 2,7 eşi ölmüş ya da boşanmış insan anketimize katılmış. Belirttiğimiz gibi bu konuda özellikle evli, sorumluluk sahibi, beldenin yönetiminde direkt ya da dolaylı rol alan aile reislerini özellikle anketimiz için çalışma evreni olarak belirledik.

Anketimize katılanların, yüzde 53 ü, ücretli ve maaşlı olarak, yüzde 20,2 yevmiyeli olarak, yüzde 15,3 ü işveren olarak, yüzde 1,1 i işsiz, yüzde 0,5 i diğer, yüzde 9,8 i de emekli olarak çalışma hayatını devam ettiriyor.

Tablo - 30. Çalışma Durumu

	Sayı	Yüzde
Ücretli - Maaşlı	97	53,0
Yevmiyeli	37	20,2
İşveren	28	15,3
Çalışmıyor	2	1,1
Diğer	1	,5
Emekli	18	9,8
Toplam	183	100,0

Tablo - 31. Sektör Dağılımı

	Sayı	Yüzde
Tarım	35	19,1
Sanayi	38	20,8
Hizmet sektörü	49	26,8
Genel kamu	24	13,1
Yerel	24	13,1
Diğer	1	,5
İnşaat	11	6,0
Toplam	183	100,0

Çalışanların sektör dağılımı da şu şekilde belirtilmiş; yüzde 19,1 tarım sektöründe, yüzde 20,8 sanayi sektöründe, yüzde 26,8 hizmet sektöründe, yüzde 13,1 genel kamu sektöründe, yüzde 13,1 yerel kamu sektöründe, yüzde 6 sı inşaat sektöründe, yüzde 0,5 diğer sektörlerde faaliyet gösteriyor.

Tarım sektöründe çalışanların çoğu basit aile işletmelerinde faaliyet gösteriyor. Çiftçi bağ kuru denilen sistemle sosyal güvenceye kavuşmuşlar. Ayrıca zeytin dönemlerinde

zeytini olmayanlar, zeytini olanlarda yevmiyeci olarak çalışıyorlar.

Sanayi sektöründekiler, ağırlıklı olarak Petkim(Tüpraş) firmasında, gemi söküm atölyelerinde, Viking kağıt işletmelerinde, Lale süt mandırasında, mevsimsel olarak özel ya da Tariş zeytinyağı fabrikalarında çalışıyorlar. Aynı aileden çocuklarından biriyle ziraat yapan, diğerini sanayiye göndererek gelirlerini artıran aile reisleri de var.

Hizmet sektöründe çalışanlar genellikle yol üstü marketlerde çalışanlar, otel restoran ve petrolerde çalışanlar.

Öğretmen, doktor, bankacı gibi genel kamu kuruluşlarında olduğu gibi, belediye de oldukça çalışan var ve bu beldenin ekonomisini ve sosyal barışını olumlu yönde etkilemiş.

Katılımcılara iş dağılımını sorduğumuzda şöyle bir dağılım karşımıza çıktı.

Tablo - 32. İş Dağılımı

	Sayı	Yüzde
İşsiz	15	8,2
Memur	41	22,4
İşçi	76	41,5
Geçici İşçi	16	8,7
Serbest	4	2,2
Çiftçi	9	4,9
Esnaf	21	11,5
Diğer	1	,5
Toplam	183	100,0

Katılımcıların yüzde 8,2 si işsiz, yüzde 22,4 ü memur, yüzde 41,5 işçi, yüzde 8,7 si geçici işçi, yüzde 2,2 si serbest meslek erbabı, yüzde 4,9 u çiftçi, yüzde 11,5 uğu esnaf, yüzde 0,5 i diğer olarak kendini ifade etmiş.

Katılımcılarımızın eğitim durumu.

Tablo - 33. Eğitim Durumu

	Sayı	Yüzde
Okuryazar değil	1	,5
Diplomasız	1	,5
İlkokul	60	32,8
Ortaokul	27	14,8
Lise	54	29,5
Üniversite-Lisansüstü	40	21,9
Toplam	183	100,0

Katılımcıların yüzde 0,5 i okuryazar değil, yüzde 0,5 i okuryazar fakat diploması yok, yüzde 32,8 i ilkokul mezunu, yüzde 14,8 i ortaokul mezunu, yüzde 29,5 lise mezunu, yüzde 21,9 u üniversite ve lisansüstü mezunu. Belde de okuma oranı oldukça yüksek ve eğitim arzu ve isteği oldukça iyi.

2.5.2. Beklenti Anketi Karşılaştırmalı Analizler

Şu ana kadar, anket sorularımıza katılımcılarımızın verdiği cevaplar üzerinden doğrudan bir analiz yaptık. Bu bölümde ise katılımcılarımızın kategorik özellikleri ile beklenti sorularını karşılıklı çapraz değerlendirmeye tabi tutarak, analizimizi güçlendirmeye çalıştık. Bunu yaparken, yaş, cinsiyet, göçmenlik ve yerellik, eğitim durumu ve sektörler göre beklentilerin incelemesini yaparak, demografik özellik-

lere göre beklentilerde anlamlı farklılıklar belirlemeye çalıştık.

Bunu yaparken demografik özelliklerle tek tek bütün soruları karşılaştırmak yerine, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, sektörlerle göre çalışma durumu, kategorileriyle, Kampusun kasabaya yapılması kasabayı nasıl etkiler, kampusun kasabaya yapılması, suç oranını nasıl etkiler, kasabada doğup büyüyenler ile göçmen olarak gelenler, cezasını çekmiş olan mahkûmların ve yakınlarının kasabaya yerleşmesini nasıl karşılar, kampusun buraya yapılması, devletin kasabaya olan ilgisini nasıl etkiler sorularını çapraz analiz yoluyla karşılaştırmaya çalıştık.

Deneklere göçmenlik ve yerlilik durumunu öğrenmek için Kaç yıldır Yenişakran da yaşadıklarını sorduk. Bu soruya verilen cevaplardan deneklerin yüzde 72,1'inin doğma büyüme Yenişakran kasabasından olduklarını, yüzde 27,9'unun göçmen olduğunu öğrendik ve cezaevi kampusunun buraya yapılacak olmasının etkisiyle ilgili olarak sordumuz, "Hapishane kampusunun Yenişakran kasabasına etkisi ne olur sorumuza, göçmen olanlarla doğma büyüme buralı olanların bakış açısını ve cevap oranlarını karşılaştırdık. Doğma büyüme kasabalı olanlar, yüzde 49.2 oranında olumlu, yüzde 50,8 oranında olumsuz olur derken göçle gelenler, yüzde 52 oranında olumlu, yüzde 48 oranında olumsuz olur demişler.

Tablo - 34. Yeni Şakran'da Yaşama Süresine Göre Cezaevi Kampusüne Bakış

Kaç yıldır Yeni Şakran'da Yaşadığı		Kampus nasıl etkiler		Toplam
		Olumlu	Olumsuz	
Doğma büyüme	Sayı	65	67	132
	%	49,2%	50,8%	100,0%
Göç ettim	Sayı	26	24	50
	%	52,0%	48,0%	100,0%
Toplam	Sayı	91	91	182
	%	50,0%	50,0%	100,0%

Bu soruya genel olarak verilen cevapların oranları da yüzde 52 olumlu, yüzde 48 olumsuz olarak gerçekleşmişti. Bu kriterler açısından bakıldığında göçmen olanlar ile yerleşik olanların arasında anlamlı büyük bir farklılık olmadığı görüldü. Bunu göç edenlerin geldikleri yere adapte olmalarının, onlarla genel konularda duygudaşlık edebilecek düzeyde kaynaşmalarının bir sonucu olarak yorumladık.

Bir diğer karşılaştırma olarak, Hapishane kampusu Yenişakran kasabasını nasıl etkiler sorusuna verilen cevapları yaş kategorilerine göre irdeledik. Buna göre 20-34 yaş arası 1. Kategori, yüzde 53,8 oranında olumlu, yüzde 46,2 oranında olumsuz etkiler, 35-44 yaş arası 2. Kategori, yüzde 71,1 oranında olumlu, yüzde 28,9 oranında olumsuz, 45-54 yaş arası 3. Kategori yüzde 52,9 oranında olumlu, yüzde 47,1 oranında olumsuz, 55 yaş üzeri 4. Kategori yüzde 12,1 oranında olumlu, yüzde 87,9 oranında olumsuz etkiler cevabını vermişler.

Tablo - 35. Yaş Dağılımına Göre Cezaevi Kampusune Bakış

Yaş Aralığı		Kampus nasıl etkiler		Toplam
		Olumlu	Olumsuz	
20-34	Sayı	42	36	78
	%	53,8%	46,2%	100,0%
35-44	Sayı	27	11	38
	%	71,1%	28,9%	100,0%
45-54	Sayı	18	16	34
	%	52,9%	47,1%	100,0%
55 yaş üzeri	Sayı	4	29	33
	%	12,1%	87,9%	100,0%
Toplam	Sayı	91	92	183
	%	49,7%	50,3%	100,0%

χ^2 : 26,251 sd: 3 P< 0,05: ,000

Burada dikkat çeken 55 yaş ve üzeri kategorideki yaşlı insanların cezaevi kampusuna olumsuz bakışları, bu kategori yüzde 87,9 oranında cezaevinin kasabaya etkisinin olumsuz olacağını belirtmiş, daha alt yaş grupları ise yüzde 71 e varan oranda olumlu bir etki olacağı kanaatinde. Burada kanaatleri belirleyen motivasyon beklentiler. Yaşlı ve genelde emekli olanlar, huzurlu, sakin bir tatil kasabası, bir sayfeye yerinde ömürlerinin son demlerinde dinginlik beklerken, diğer yaş grupları, her anlamda, sosyal, ekonomik, turizm alanlarında hareketliliğin geleceğinden dolayı olumlu bir beklenti ve öngörü içindeler.

“Hapishane kampusu Yenişakran kasabasını nasıl etkiler” sorusuna verilen cevapları cinsiyet bağlamında verilen cevaplarla irdelediğimizde şaşırtıcı bir sonuçla karşılaştık. Kadınlar olaya daha olumlu yaklaşıyorlar. Kadınların yüzde 69,6 sı hapishane kasabayı olumlu etkileyecek derken, yüzde

30,4 ü olumsuz etkileyeceği yönünde kanaat belirtmiş. Erkekler ise yüzde 46,9 oranında olumlu, yüzde 53,1 oranında olumsuz etkileyecek şeklinde cevap vermişler.

Tablo - 36. Cinsiyete Göre Cezaevi Kampusune Bakış

Cinsiyet Dağılımı		Kampus nasıl etkiler		Toplam
		Olumlu	Olumsuz	
Kadın	Sayı	16	7	23
	%	69,6%	30,4%	100,0%
Erkek	Sayı	75	85	160
	%	46,9%	53,1%	100,0%
Toplam	Sayı	91	92	183
	%	49,7%	50,3%	100,0%

χ^2 : 4,141 sd: 1 $P < 0,05$: ,042

Bunun nedeni kadınların olayı daha çok ikinci kaynaklardan öğrenmeleri ve faydalı bir yatırım olduğunu öğrendikten sonra çok yakından takip etmemeleri olacağı gibi, ticari getirileri, istihdama etkileri gibi konulara erkeklerden daha duyarlı olmaları olabilir.

Hapishane kampusunun Yenişakran kasabasını nasıl etkileyeceği sorusuna verilen cevapları çalışma durumuna göre de yakından inceledik. Buna göre ücretli maaşlı çalışanların yüzde 41,2 si olumlu etkiler, yüzde 58,8 i olumsuz etkiler derken, yevmiyeli çalışanlar yüzde 75,7 oranında olumlu, yüzde 24,3 oranında olumsuz görüş belirtmişler. İşverenler ise yüzde 71,4 oranında olumlu, yüzde 28,6 oranında olumsuz, çalışmayanlar yüzde 50 oranında olumlu, yüzde 50 oranında olumsuz, emekliler ise yaş kategorisinde ki verileri ve analizi doğrular nitelikte yüzde 88,9 oranında olumsuz, yüzde 11,1 oranında olumlu etkileyeceği öngörüsünde bulunmuşlar.

Tablo - 37. Çalışma Durumuna Göre Cezaevi Kampusüne Bakış

Çalışma Durumu		Kampus nasıl etkiler		Toplam
		Olumlu	Olumsuz	
Ücretli maaşlı	Sayı	40	57	97
	%	41,2%	58,8%	100,0%
Yevmiyeli	Sayı	28	9	37
	%	75,7%	24,3%	100,0%
İşveren	Sayı	20	8	28
	%	71,4%	28,6%	100,0%
Çalışmıyor	Sayı	1	1	2
	%	50,0%	50,0%	100,0%
Diğer	Sayı	0	1	1
	%	,0%	100,0%	100,0%
Emekli	Sayı	2	16	18
	%	11,1%	88,9%	100,0%
Toplam	Sayı	91	92	183
	%	49,7%	50,3%	100,0%

χ^2 : 29,763 sd: 5 P< 0,05: ,000

Çalışma durumuna göre, en yüksek oranda olumlu etki bekleyenler, yüzde 75,7 oranında yevmiyeli çalışanlar ve yüzde 71,4 oranında işverenler. Bu oranlar da bu kategoride ki insanların hadiseyi daha çok ekonomik faaliyetlerin artışı, istihdamın artışı olarak okuduklarını gösteriyor.

Çalışılan sektörlerle göre bu soruya verilen cevaplara baktığımızda şöyle bir tabloyla karşılaşılıyor. Tarım çalışanlarının yüzde 60'ı hapisane Yenişakran kasabasında olumlu etkileyecek derken yüzde 40'ı olumsuz etkileyeceğini öngörmüş. Sanayide çalışanların yüzde 39,5'u olumlu, yüzde 60,5'u olumsuz, hizmet sektörünün yüzde 63,5'u olumlu, yüzde 36,7 si olumsuz, genel kamu sektöründe çalışanların yüzde 37,5'u olumlu, yüzde 62,5'u olumsuz, yerel

kamu da çalışanların yüzde 29,2 si olumlu, yüzde 70,8'i olumsuz etki edeceğini belirtmiş. İnşaat sektöründe çalışanların da yüzde 72,7 si olumlu, yüzde 27,3 ü olumsuz etki beklentisi içinde.

Tablo - 38. Sektörlere Göre Cezaevi Kampusune Bakış

Sektör Dağılımı		Kampus nasıl etkiler		Toplam
		Olumlu	Olumsuz	
Tarım	Sayı	21	14	35
	%	60,0%	40,0%	100,0%
Sanayi	Sayı	15	23	38
	%	39,5%	60,5%	100,0%
Hizmet sektörü	Sayı	31	18	49
	%	63,3%	36,7%	100,0%
Genel kamu	Sayı	9	15	24
	%	37,5%	62,5%	100,0%
Yerel	Sayı	7	17	24
	%	29,2%	70,8%	100,0%
Diğer	Sayı	0	1	1
	%	,0%	100,0%	100,0%
İnşaat	Sayı	8	3	11
	%	72,7%	27,3%	100,0%
Toplam	Sayı	91	91	182
	%	50,0%	50,0%	100,0%

χ^2 : 15,473 sd: 6 P< 0,05: ,017

Genel ya da yerel kamu da çalışanlar, büyüme ve artışından dolayı hem yüklerinin artacağı hem de şu ana kadar ki çalışma ortamlarının bozulacağını öngörerek olumsuz beklenti içinde olabilirler. Aynı saikle inşaat sektörü çalışanları büyüme ve nüfus artışından dolayı doğacak konut ihti-

yacı nedeniyle işlerinin dolayısıyla ekonomik refahlarının artacağı beklentisiyle olumlu beklenti içinde olabilirler,

Katılımcıların Hapishane kampusu Yenişakran kasabasını nasıl etkileyecek sorusuna verdikleri cevapları eğitim durumlarına göre de yakından inceledik. Buna göre ilkokul mezunu olanlar yüzde 53,3 oranında olumlu, yüzde 46,7 oranında olumsuz etkileyecek derken, ortaokul mezunlarının yüzde 55,6'sı olumlu, yüzde 44,4 ü olumsuz, lise mezunlarının yüzde 48,1 olumlu, yüzde 51,9'u olumsuz etkileyecek cevabının vermiş. Üniversite mezunları ise yüzde 45 oranında olumlu, yüzde 55 oranında olumsuz etkileyecek cevabını vermiş. Okuryazar olmayan ve okur yazar olduğu halde diploması olmayan 1 er kişi olumsuz görüş belirtmiş.

Tablo - 39. Eğitim Durumuna Göre Cezaevi Kampusune Bakış

Eğitim Durumu		Kampus nasıl etkiler		Toplam
		Olumlu	Olumsuz	
Okuryazar değil	Sayı	0	1	1
	%	,0%	100,0%	100,0%
Diplomasız	Sayı	0	1	1
	%	,0%	100,0%	100,0%
İlkokul	Sayı	32	28	60
	%	53,3%	46,7%	100,0%
Ortaokul	Sayı	15	12	27
	%	55,6%	44,4%	100,0%
Lise	Sayı	26	28	54
	%	48,1%	51,9%	100,0%
Üniversite-Lisansüstü	Sayı	18	22	40
	%	45,0%	55,0%	100,0%
Toplam	Sayı	91	92	183
	%	49,7%	50,3%	100,0%

$\chi^2 : 3,069$ sd: 5 $P < 0,05$; ,689

Eğitim düzeyi yükseldikçe olumlu beklenti yerini olumsuz beklentiye bırakmış. Eğitim düzeyi yükseldikçe hadiseye sadece maddi açıdan bakma eğilimi toplumun tamamını etkileme seviyesine bakılarak, olayın diğer veçheleri de göz önünde bulundurularak beklentiler olumsuzla dönüşmüş.

Anketimizde ki bir diğer genel beklenti sorusu, “Hapishane kampusunun kurulması, Yenişakran kasabasında suç oranlarını nasıl etkiler” sorusuydu. Bu soruya ankete katılanlar, yüzde 79,2 oranında artırır, yüzde 12 oranında azaltır, yüzde 8,7 oranında etkilemez diye cevap vermişlerdi. Cevapları bir de cinsiyet, yaş, eğitim ve çalışma durumuna göre yakından inceledik.

Cinsiyet kriterine göre şu sonuçları elde ettik. Bu soruyu sorduğumuz kadın deneklerin yüzde 65,2 si suç oranı artar, yüzde 26,1 suç oranları azalır, yüzde 8,7 si suç oranları etkilenmez demiş. Aynı soruya erkeklerin yüzde 81,3 ü suç oranları artar, yüzde 10’u azalır, yüzde 8,8’i de suç oranları etkilenmez diye cevap vermiş.

Tablo - 40. Cinsiyet dağılımına Göre Yenişakran'da Suç Oranlarının Değerlendirilmesi

Cinsiyet Dağılımı		Suç oranını nasıl etkiler			Toplam
		Artırır	Azaltır	Etkilemez	
Kadın	Sayı	15	6	2	23
	%	65,2%	26,1%	8,7%	100,0%
Erkek	Sayı	130	16	14	160
	%	81,3%	10,0%	8,8%	100,0%
Toplam	Sayı	145	22	16	183
	%	79,2%	12,0%	8,7%	100,0%

Aynı sorunun yaş kategorilerine göre cevapları ise şöyle bir tablo çıkarıyor karşımıza. 20-34 yaş arası 1. Kategoridekiler, yüzde 80,8 oranında suç oranı artar, yüzde 7,7 oranında suç oranı azalır, yüzde 11,5 oranında suç oranı etkilenmez diye cevap vermişler. 35-44 arası 2. Kategoride olanlar, yüzde 92,1 oranında suç artar, yüzde 5,3 oranı azalır, yüzde 2,6 oranında etkilenmez şeklinde cevap vermişler. 45-54 yaş arası 3. Kategoridekiler ise yüzde 91,2 oranında suç artar, yüzde 2,9 oranında azalır, yüzde 5,9 oranında etkilenmez diye cevaplandırmışlar. Son kategori olan 55 yaş üstü grup ise yüzde 48,5 oranında suç oranı artar, yüzde 39,6 oranında azalır, yüzde 12,1 oranında etkilenmez diye cevap vermişler.

Tablo - 41. Yaş Dağılımına Göre Yenişakran'da Suç Oranlarının Değerlendirilmesi

Yaş Aralığı		Suç oranını nasıl etkiler			Toplam
		Artırır	Azaltır	Etkilemez	
20-34	Sayı	63	6	9	78
	%	80,8%	7,7%	11,5%	100,0%
35-44	Sayı	35	2	1	38
	%	92,1%	5,3%	2,6%	100,0%
45-54	Sayı	31	1	2	34
	%	91,2%	2,9%	5,9%	100,0%
55 yaş üzeri	Sayı	16	13	4	33
	%	48,5%	39,4%	12,1%	100,0%
Toplam	Sayı	145	22	16	183
	%	79,2%	12,0%	8,7%	100,0%

$\chi^2 : 33,996$ sd: 6 $P < 0,05 : ,000$

Yaşlıların suç oranı konusunda ortalamanın çok üzerindeyimser olmalarına rağmen, genel olarak hapishane kampusunun beldeyi olumsuz etkileyeceği kanaatinde olmalarının altında yatan nedenin suç olmadığı anlaşılıyor. Yaşlı ve emekliler için olumsuzluk motivasyonu daha çok sakinliğin bozulacak olması, kalabalığın artacak olması, dolayısıyla beldenin sayfiye yeri özelliğinin azalacak olması olabilir.

Kampusun Yenişakranda yapılacak olmasının, suç oranına etkisini ölçmek için sorduğumuz sorunun cevaplarını, deneklerin eğitim durumuna göre de analizi ettik. Buna göre ilkokul mezunlarının yüzde 78.3 ü suç oranlarının artacağını, yüzde 21.7 si azalacağını, söylemiş. Ortaokul mezunlarının yüzde 92,6 sı suç oranının artacağını, yüzde 3.7 si azalacağını, yüzde 3,7 si ise etkilenmeyeceğini söylemiş. Lise mezunlarının yüzde 87 si suç oranının artacağını, yüzde 3,7 si

azalacağını, yüzde 9,3 ü ise etkilenmeyeceğini söylemiş. Üniversite ve lisansüstü mezunlarının yüzde 62,5 u suç oranının artacağını, yüzde 12,5 u azalacağını, yüzde 8,7 si etkilenmeyeceğini belirtmiş. Okuryazar olmayan 1 kişi ve diploması olmayan 1 okuryazar da suçun kesinlikle artacağını öngörmüşler.

Tablo - 42. Eğitim Durumuna Göre Yenişakran'da Suç Oranlarının Değerlendirilmesi

Eğitim Durumu		Suç oranını nasıl etkiler			Toplam
		Artırır	Azaltır	Etkilemez	
Okuryazar değil	Sayı	1	0	0	1
	%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Diplomasız	Sayı	0	1	0	1
	%	,0%	100,0%	,0%	100,0%
İlkokul	Sayı	47	13	0	60
	%	78,3%	21,7%	,0%	100,0%
Ortaokul	Sayı	25	1	1	27
	%	92,6%	3,7%	3,7%	100,0%
Lise	Sayı	47	2	5	54
	%	87,0%	3,7%	9,3%	100,0%
Üniversite-Lisansüstü	Sayı	25	5	10	40
	%	62,5%	12,5%	25,0%	100,0%
Toplam	Sayı	145	22	16	183
	%	79,2%	12,0%	8,7%	100,0%

χ^2 : 37,473 sd: 10 P< 0,05; ,000

Eğitime paralel olarak, suç oranının artacağına dair olan öngörü azalıyor, çok eğitilmiş olanlarda oran yüzde 62,5 oranına kadar düşüyor. Burada ki düşünce devletin bu kadar

yatırım yaptığı bölgede emniyet tedbirlerini de artıracakı bunun da, suça engel olacağı yönünde.

Ayrıca çalışma durumuna göre de suç oranı ile ilgili sorunun cevabını irdeledik. Buna göre ücretli maaşlı çalışanların yüzde 71,1 suç oranı artar, yüzde 18,6 sı azalır, yüzde 10,3 ü etkilenmez diye cevap vermiş. Yevmiyeli çalışanların ise yüzde 89,2 si suç oranı artar, yüzde 10,8i azalır, demiş. İşverenler, çalışmayan işsizler, diğer kategorisindeki katılımcıların tamamı suç oranı artar demiş. Emekliler ise 66,7 oranında suç artar derken, yüzde 33,3 oranında etkilenmez diye cevap vermişler, azalacağını öngörmemişler.

Tablo - 43. Çalışma Durumuna Göre Yenişakran'da Suç Oranlarının Değerlendirilmesi

Çalışma Durumu		Suç oranını nasıl etkiler			Toplam
		Artırır	Azaltır	Etkilemez	
Ücretli maaşlı	Sayı	69	18	10	97
	%	71,1%	18,6%	10,3%	100,0%
Yevmiyeli	Sayı	33	4	0	37
	%	89,2%	10,8%	,0%	100,0%
İşveren	Sayı	28	0	0	28
	%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Çalışmıyor	Sayı	2	0	0	2
	%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Diğer	Sayı	1	0	0	1
	%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
Emekli	Sayı	12	0	6	18
	%	66,7%	,0%	33,3%	100,0%
Toplam	Sayı	145	22	16	183
	%	79,2%	12,0%	8,7%	100,0%

χ^2 : 31,360 sd: 10 $P < 0,05$: ,001

Bu ankette merak ettiğimiz bir diğer karşılaştırma da göçmen olarak gelenlerin, bu yeni göç dalgasını nasıl algıladıklarıydı. Bu nedenle göçmenlik ve yerlilik durumunu belirlemeye çalıştığımız, “Kaç yıldır Yenişakranda yaşıyorsunuz. “sorusunun cevaplarında almış olduğumuz, doğma büyüme buralıyım ve göçmenim cevaplarının, oranlarıyla, “Cezasını çekmiş mahkumların ve mahkum yakınlarının beldenize yerleşmesini nasıl karşılırsınız sorularına verilen cevapları karşılaştırdık. Genel ankete göre, belde de yaşayanların, yüzde 72,1 doğma büyüme buralı, yüzde 27,9 u göçmen idi. Ankete katılanların yüzde 92,9 u mahkumların beldeye yerleşmesine, yüzde 89,1 ide mahkum yakınlarının beldeye yerleşmesine olumsuz bakıyor ve yerleşmesinler diyordu. Mahkumlar için yüzde 5,5, yakınları için ise yüzde 9,8 bir olumlu yaklaşım vardı ve yerleşebilirler şeklinde görüş belirtilmişti. Yaptığımız çapraz analizde de anlamlı bir farklılık göremedik. Doğma büyüme Yenişakranlı olanlar mahkumların yerleşmeleri konusunda, yüzde 2,3 olumlu, yüzde 93,2 olumsuz, yüzde 4,5 beni ilgilendirmez şeklinde cevap vermiş. Aynı soruya göçmenler yüzde 0 olumlu, yüzde 92 olumsuz, yüzde 8 oranında beni ilgilendirmez şeklinde cevap vermiş.

Tablo - 44. Yaşanılan Süreye Göre Yenişakran’da Suçluların Beldeye Yerleşmesine Bakış

Kaç yıldır Yenişakran’da Yaşadığı		Suçluların beldeye yerleşmesi			Toplam
		Olumlu	Olumsuz	İlgilendirmez	
Doğma büyüme	Sayı	3	123	6	132
	%	2,3%	93,2%	4,5%	100,0%
Göç ettim	Sayı	0	46	4	50
	%	,0%	92,0%	8,0%	100,0%
Toplam	Sayı	3	169	10	182
	%	1,6%	92,9%	5,5%	100,0%

Mahkum yakınlarının yerleşmeleri konusunda da yerli olanlar ve göçmenler arasında anlamlı bir farklılık oluşmadı. O konuda sorulan soruya, doğma büyüme Yenişakranlı olanlar, yüzde 8 olumlu, yüzde 87,9 olumsuz, yüzde 10,4 beni ilgilendirmez diye cevap vermiş. Aynı soruya göçmenler, yüzde 2 olumlu, yüzde 92 olumsuz, yüzde 6 beni ilgilendirmez diye cevap vermiş.

Tablo- 45. Yaşanılan Süreye Göre Yenişakran'da Mahkum Yakınlarının Beldeye Yerleşmesine Bakış

Kaç yıldır Yenişakran'da Yaşadığı		Mahkum yakınlarının beldeye yerleşmesi			Toplam
		Olumlu	Olumsuz	İlgilendirmez	
Doğma büyüme	Sayı	1	116	15	132
	%	,8%	87,9%	11,4%	100,0%
Göç ettim	Sayı	1	46	3	50
	%	2,0%	92,0%	6,0%	100,0%
Toplam	Sayı	2	162	18	182
	%	1,1%	89,0%	9,9%	100,0%

Bu konu da anlamlı bir farklılığın olmaması bize anlamlı geldi. Bu beldeye yerleşen insanların, sosyo-kültürel çevreye çok iyi uyum sağladıklarını ve ortak duygudaş tepkiler gösterme reflekslerinin geliştiğini gösteriyor olabilir. Bunun yanında mutlak bir göç karşısında tavırdan çok, ceza ve suç kavramlarından, mahkum ikametinden dolayı reaksiyoner bir davranış olabilir.

SONUÇ

Bir beldenin, bir coğrafi bölgenin, İzmir ili, Aliğa ilçesi, Yenişakran kasabasının, olumlu ya da olumsuz, az ya da çok ama muhakkak değişim ve dönüşümünün arifesindeyiz. Bu nedenle bu çalışma çok uzun sürmesi muhtemel bir sosyal dönüşüm sürecinin ilk halkası olarak okunmalı ve değerlendirilmelidir.

En sade anlatımıyla burada olmakta olan şey şudur. Dar bir coğrafi bölgede, kamunun almış olduğu bir karar neticesinde, çok kısa bir süre zarfında, oldukça fazla bir nüfus temerküz ettirilecektir. Kasabanın nüfusu son adrese dayalı nüfus sayımında ki nüfusu 3552 dir. Burada açılacak olan hapisanede yaşayacak olan mahkûm sayısı yaklaşık 7500 olacaktır. Ayrıca onların gözetim ve denetiminden sorumlu devlet memurlarının sayısı 2000 olacaktır. Bu atama ve tayinlerde aileleriyle birlikte 10 000 kişilik bir nüfus hareketine yol açacaktır. Yalnız başına bu sosyal hareket bile bir sosyolojik çalışmayı gerektirmekte iken, göçle bölgeye gelecek olan nüfusun, sıradan bir halk topluluğu olmayıp, mahkûmlar ve onları hapisanede tutmakla görevli devlet memurlarının olması meseleyi daha da ilginç ve karmaşık yapıyor. Bu kaotik sosyal yapı elbette sosyoloji ilminin dikkatini çekecektir.

Bu ani ve kitlesel nüfus artışı ilk olarak bölgede ki idari yapıyı değiştirecektir. Yukarıda da değindiğimiz gibi cezaevi yerleşkesinin hinterlandındaki havza ciddi olarak yeni bir idari yapı revizyonuna ihtiyaç duymaktadır. Bu dağınık yapı şu anki sosyal bünyenin bile ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanırken, yeni gelecek nüfus dalgasının ihtiyaçlarına asla cevap veremeyecektir.

Devlet tarafından gerçekleştirilen bu kontrollü ve zorunlu göç neticesinde, sosyal yapının en dinamik ve ana unsuru olan nüfusun, miktarı, kompozisyonu, yaş ve cinsiyet karakteristiği ve buna bağlı olarak da refleks ve davranış özellikleri değişecektir. Bu kadar fazla ve çabuk nüfus baskısı sonucunda, insanların davranış ve haklarını belirleyen, meşrulaştıran ve denetleyen bir kurallar manzumesi olan toplumun, örgütü, sistemi, kurumları, ilişkileri, rolleri, kısaca yapısı değişecek ve dönüşecektir. Göçle gelenlerin fazla olması nedeniyle önceden, tarım ağırlıklı bir sanayi nüfusu özelliği gözlemlenirken, memur ağırlıklı bir nüfus yapısı ağırlık kazanmaya başlayacaktır.

Yeni konutlar, yeni sosyal donatılar, yeni kamu binaları inşa edilecek olması fizik çevreyi, biyolojik çevreyi, ekonomiyi, ticareti, kazancı kısaca geliri ve refahı, buna bağlı olarak sosyo-kültürel çevreyi değiştirecek, sosyal müesseseler, insan ilişkisi ve ilintileri, kanaatler, adetler ve değerler sistemi değişecektir.

Küçük bir belde, nahiye formundaki yerleşim alanı, artan nüfusu, canlanan ekonomik hayatı, artan fiziki ve sosyal hareketliliği neticesinde, kasaba görünümünden çıkıp hızla şehir görünümüne doğru evirilecektir. Bunun neticesinde de" Kırsal yaşamda yeri olmayan uzmanlaşma, işbölümü, kitle-sel üretim ve tüketim, yoğun ulaşım ve iletişim gereksinimi kente özgü yeni davranış biçimlerini zorunlu kılar. Kentleşmek, yalnızca bir kentte yaşamayı değil, insanların davranışlarında, ilişkilerinde, değer yargılarında, yaşam biçimlerinde bir değişimi de anlatır. Kentleşme; nüfus üzerinde toplumsal denetimin azalmasına, aile kavramının doğasına ve görevinde değişmeye, özellikle gençler üzerinde suç sayılabilecek davranışlarda artışa, toplumsal ve coğrafi hareketlilik sayesinde umutlar ve olanaklar arasında derin bir uçurumun ortaya çıkmasına neden olur. Özellikle, Batı ülkele-

rinde suçun bu kadar yaygın olmasının ardında yatan nedenler arasında; toplumsal iletişimin zayıflaması, toplumsal denetimin azalması vb. etkenlerin gösterilmesinin nedeni kentin kırdan farklı olan bu yapısıdır. (Karasu, 2008 5-6)

Yani kentleşme etkilerinin artmasıyla birlikte olumlu ya da olumsuz muhakkak suç oranları da değişime uğrayacaktır. Fiziki hareketliliğin ve kalabalığın artması neticesinde trafik kazalarından başlayarak her türlü suç çeşidinin yanında şehirlere özgü suç nevileri de istatistiklere yansımaya başlayacaktır.

Buraya komşu gelecek olan sosyal yapının kendine özgü kuralları ve davranış kalıpları olan Cezaevi olması nedeniyle, belde başka sosyal etkileşimler ve tesirleriyle karşı karşıya kalacaktır. Mahkûmların nakli, sevki, görüş günleri, ziyaretçileri, tahliyeleri, tahliyeden sonraki yerleşme talepleri, ekonomisiyle, ulaşımıyla, diğer sosyal etkileriyle içinde yaşadığı cemiyyete mutlaka tesir edecektir.

Bir kurumlar ve ilişkiler bütünü olarak da tarif edilen sosyal yapı elbette ki durağan değil değişkendir. Fakat burada söz konusu olan sosyal değişim kendi tabi seyrinde gerçekleşen bir dönüşüm değil, bir kamu kararıyla aniden oluşan ve tesirleri yavaş yavaş ortaya çıkacak olan bir evrimdir.

Kapalı bir sosyal yapı olduğu düşünülen ve çevresindeki sosyal organizmalarla çok fazla ilişkisi olabileceği tahmin edilemeyen, büyük ölçekli cezaevi yerleşkelerinin, içinde bulunduğu sosyal yapıyı ve çevreyi etkileyeceğini iddia eden çok fazla akademik çalışma bulunmamaktadır. Uzun soluklu bir sosyolojik gözlem ve saha çalışmasının ilk basamağı olabilme hedefindeki bu araştırma, her şeyden önce böyle azami büyüklükte ki tüm sosyal devinimlerin sosyal yapıları etkileyeceğini öngörmekte, özellikle cezaevi yerleş-

kelerinin küçük ölçekli sosyal yerleşim havzalarını değiştirme ve dönüştürme gücüne sahip olabileceğini iddia etmektedir.

İmkan olurda, ister bu araştırmanın sahibi isterse bir başka sosyal saha araştırmacısı aynı bölgede, 5 yıl sonra, 10 yıl sonra bir çalışma yapabilirse varacağımız noktada, değişimin olup olmadığını değil bizim öngördüğümüz hızda olup olmadığını test ediyor ve tartışıyor olacağız.

KAYNAKÇA

- AKŞİT, Bahattin, (1985). *Köy, Kasaba ve Kentlerde Toplumsal Değişme*, Ankara Turhan Kitabevi.
- AKSU Şener (2005) “Otorite yaşamaları ilişkisinde hapisanenin yeri” HAPİSHANE KİTABI Editörler, NASKALİ EMİNE GÜRSOY-ALTUN HİLAL İstanbul: OYTUN Kitabevi Yayınları
- ALPKAYA Faruk, DURU (2012) *Bülent 1920’den günümüze Türkiye’de Toplumsal Yapı ve Değişim*. Ankara Phoenix Yayınları
- AYDIN Mustafa, Doç. Dr. (2008) *Sosyal Yapı Analizi Ders Notları*
- Adalet Bakanlığı (2004) 5275 Sayılı “Ceza ve güvenlik tedbirlerinin uygulanması hakkında kanun”
- BAHAR Halil İbrahim (2005) “Hapishaneler, sorunlar ve çözüm arayışları” HAPİSHANE KİTABI Editörler, NASKALİ EMİNE GÜRSOY-ALTUN HİLAL İstanbul: OYTUN Kitabevi Yayınları
- BAUMAN Zygmunt (1999) *Sosyolojik Düşünmek* İstanbul: Ayrıntı Yayınları İstanbul
- BİRSEN Gökçe, (2004). *Türkiye’nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar* Ankara: Savaş Yayınları
- BOZKURT Gülnihal (1996) *Batı hukukunun Türkiye’de benimsenmesi Osmanlı devletinden Türkiye Cumhuriyeti’ne resepsiyon süreci* Ankara:
- DİKEÇLİGİL Beylü (1997) *Bir Analiz Modeli Denemesi, “Sosyal Yapı” ve “Toplumsal yapı”* Ankara Yeni Türkiye Dergisi
- DEMİR Ömer-ACAR Mustafa, (1997) *Sosyal Bilimler Sözlüğü* Ankara: Vadi Yayınları
- DÖNMEZER Sulhi- SAHİR Erman (1994) *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku* İstanbul:
- DEMİRBAŞ Timur Prof. Dr. (2005) “Kuramlar” “Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların ve Cezaevlerinin Evrimi” HAPİSHANE KİTABI Editörler, NASKALİ Emine Gürsoy, ALTUN Hilal, İstanbul: Oytun Kitabevi Yayınları

- ERKİLET Alev, (20078) *Toplumsal Yapı ve Değişme Kuramları* Ankara: Hece Yayınları,
- EREN, Aslan, (1999) *Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı*, Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
- .FOUCAULT Michel (2000) *Hapishanenin Doğuşu*, İstanbul: İmge Yayınları
- Hapishane Sempozyumu (2003) İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve uygulama merkezi.
- GÖLCÜKLÜ Feyyaz (1996) *Türk Ceza sistemi Hürriyeti bağlayıcı cezalar* Ankara:
- GIDDENS Anthony, (2000) *Sosyoloji 'Suç ve Sapkınlık bölümü'* Ankara: AYRAÇ YAYINLARI
- GIDDENS Anthony (2000) *Sosyoloji 'toplumsal Etkileşim ve Günlük Yaşam'* Ankara: AYRAÇ YAYINLARI NİRUN Nihat, (1991) *Sosyal Dinamik Bünye Analizi* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- KARASU Mithat Arman, (2008) *Türkiye de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi*, Ankara
- KIRAY, Mübeccel, (1999) *Toplumsal Yapı, Toplumsal Değişme*, İstanbul: Bağlam Yayınları,
- KIRAY, Mübeccel, (2000) *Ereğli Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasa-bası*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- KIRAY Mübeccel, (1972) *Örgütlemeyen Kent: İzmir* İstanbul: Bağlam Yayınları.
- KIRAY, Mübeccel, (1999) *Seçme Yazılar*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- KIRAY, Mübeccel, (1998) *Kentleşme Yazıları*, İstanbul: Bağlam Yayınları
- MENGÜÇ Ali Rıza (1968) *Ceza infaz hukuku ve infaz müesseseleri* İstanbul
- NİRUN Nihat, (1991) *Sosyal Dinamik Bünye Analizi* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Türk Ceza Kanunu metni

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun metni

SALDIRIM Mustafa (2005) *“Cezaevleri eğitim kurumları haline nasıl gelebilir”* HAPİSHANE KİTABI EDİTÖRLER, NASKALİ EMİNE GÜR SOY-ALTUN HİLAL İstanbul: OYTUN Kitabevi Yayınları

YASA, İbrahim, (1969). *Yirmi beş Yıl Sonra Hasanoğlan Köyü*. Ankara: A. Üniversitesi Basımevi.

YALÇIN Cemal, (2004) *Göç Sosyolojisi* Ankara: Anı Yayınları

YASA İbrahim, (1967) *Toplum Bilim Ders Notları* Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi

www.yenişakran.bel.tr

www.tüik.com.tr

www.criminology.com

www.adlisicil.adalet.gov.tr

www.eleştiriyoruz.com/bilimselpaylaşımlar/türkiye